

**JAAR
VERSLAG
2023**

**SPORT
EN CULTUUR:
SLEUTELS
TOT HERSTEL**

beste lezer

Het lijkt stilaan een cliché te worden, maar 2023 was voor De Rode Antraciet opnieuw een bewogen jaar. Sinds 31 december 2023 behoort het Participatiedecreet - dat onze organisatie meer dan 10 jaar rechtszekerheid verschafte - tot de geschiedenis. Dat betekent dat we sinds begin 2024 niet meer onder de beleidsdomeinen 'Cultuur' en 'Sport' ressorteren, maar onder 'Justitie en Handhaving'. Deze evolutie roept heel wat vragen op over de toekomst van De Rode Antraciet. Anderzijds blijft het geloof en vertrouwen in onze ambitie overeind, getuige hiervan de financiële injectie voor het komende werkjaar. Deze laat ons toe onze werking te ontplooiën in de nieuwe penitentiaire instellingen. We rekenen erop dat dit in de toekomst een structureel karakter krijgt en dat de organisatie opnieuw een stevige rechtsgrond onder de voeten krijgt.

Ondanks alle veranderingen blijft De Rode Antraciet vasthouden aan haar missie: het organiseren van groepsactiviteiten sport en cultuur met en voor mensen in detentie. Momenten van ontmoeting, sociale verbinding, talentontwikkeling of ontspanning. Vrijplaatsen waar het menszijn centraal

staat. De wereld binnen en buiten de muren met elkaar verbinden is daarom geen vormelijke eis maar een inherente ambitie in onze werking. Steeds meer zoeken we daarbij ook naar mogelijkheden om tot herstel te komen. Gedetineerden blijven immers deel uitmaken van de samenleving en het herstel van de relatie met die samenleving is dus cruciaal. Ons engagement in het project Dialoog onderstreept deze stelling.

In dit jaarverslag leest u tal van voorbeelden hoe De Rode Antraciet deze ambitie in activiteiten en projecten omzet, zoals het Buddyproject Voetbal, de inschakeling van vrijwillige sportlesgevers en sportploegen van buiten de muren die een sportieve uitdaging aangaan met sporters binnen de muren. Daarnaast krijgen tal van culturele projecten vorm in samenwerking met partners van 'buiten': het theaterproject FAUST I, een cd-opname, het theaterproject 'Muren en Maskers', fotografieprojecten (o.a. SHOOT!), het Europees samenwerkingsproject GUTS met workshops hiphop, storytelling en animatie en nog veel meer.

Verder blijft het realiseren van participatie met gedetineerden in de gevangeniscontext een belangrijke doelstelling. Constructief deelnemen aan de samenleving begint met verantwoordelijkheid nemen in het dagelijks leven. De kansen tot participatie in de detentiecontext exploreren en concretiseren is de doelstelling in het Strategische Plan Hulp -en Dienstverlening die De Rode Antraciet voor haar rekening neemt. Ondertussen bouwden we zowel via de sport- en cultuuractiviteiten als specifieke participatie-initiatieven

(radioproject Haren, gevangeniskrant Antwerpen, sportfatikken, participatief theater) behoorlijk wat expertise op. Op de inspiratiedag 'Count Me In! Actieve participatie in gevangenis' van 12 maart 2024 deelden we die expertise met vele partners en geïnteresseerden. Dankzij extra financiering via Porticus konden we trouwens de voorbije jaren stevige projecten uitwerken die rijp zijn voor verdere uitrol.

Het hoeft geen betoog dat het realiseren van al deze projecten en activiteiten alleen mogelijk is dankzij een deskundig en volhardend team. Het streven naar ruimte om deze vrijplaatsen te kunnen blijven realiseren, is in de penitentiaire context een hele uitdaging. Het team van De Rode Antraciet verdient dus alle respect en lof om de strijd voor deze ruimte te blijven voeren. Namens het bestuur en de algemene vergadering wil ik dan ook mijn dank uitspreken naar dit sterk team. Onze dank gaat ook uit naar al die partners binnen en buiten de muren die mee aan de kar willen trekken en die buiten de gebaande paden durven te denken en te treden om bakens te verplaatsen. We waarderen ook de overheden die in De Rode Antraciet blijven geloven en voor de noodzakelijke financiële basis zorgen.

In 2024 bestaat De Rode Antraciet 20 jaar. Mogen we een wens doen voor dit feestjaar? Meer levensruimte voor mensen in detentie zodat meer marge ontstaat voor vrijplaatsen 'sport en cultuur'. Het zal bijdragen tot het vinden van een volwaardige plek in de vrije wereld.

Gunter Gehre
Voorzitter De Rode Antraciet

inhoud

VOORWOORD	2	05 Responsabilisering	59
INHOUDSTAFEL	4	■ <i>Werkgroep TROTS en theatervoorstelling Muren & Maskers in de gevangenis van Brugge</i>	60
INFOGRAPHIC	5	■ <i>Scoren op sportief én menselijk vlak: de unieke kracht van de 'buitenploeg'</i>	68
MISSIE	6	06 Samenwerking partners	75
THEMA'S	8	■ <i>Bouwen aan een schiereiland: De collegagroep van gevangenisbibliotheekmedewerkers</i>	76
01 Participatie	9	■ <i>Beeldvorming binnen de muren: Fotografieprojecten in Hasselt en Hoogstraten</i>	84
■ <i>Gevangeniskrant De Gang: eigenaarschap en participatie troef in de Begijnenstraat</i>	11	07 Samenwerking op Europees niveau	95
■ <i>Stemmen versterken, menselijkheid herwinnen: De kracht van Radio Haren</i>	16	■ <i>GUTS: Talent ontbolsteren via rap, hiphop en storytelling</i>	97
02 De brug naar buiten	23	Terugblik DIALOGO	106
■ <i>Studenten worden buddy's: de missing link voor een geslaagd binnen-buiten-project in de gevangenis van Beveren</i>	24	Ook nog in 2023...	114
03 Vrijwilligerswerking	35	Tien blikvangers sport & cultuur	
■ <i>Tekenen en schilderen binnen de muren: vrijwilliger Piet De Moor begeleidt het creatief atelier in de gevangenis van Gent</i>	36	COLOFON	120
■ <i>Van student criminologie tot sportlesgever binnen de muren</i>	41		
04 Samenwerking Justitie	47		
■ <i>Theater en muziek in Leuven Centraal: de verbindende kracht van participatieve projecten</i>	48		
■ <i>Workshops groepsdynamica voor gevangenispersoneel</i>	53		

DE RODE ANTRACIET

MET VRIJWILLIGERS

MET VRIJE BURGERS

MET EXTERNE PARTNERS

ONZE missie

Elke mens maakt deel uit van de samenleving.
In een gevangenis is dat niet vanzelfsprekend.
De Rode Antraciet vzw werkt aan een **maximale interactie**
tussen gevangenen en buitenwereld.

Vanuit die drijfveer brengt De Rode Antraciet vzw
een **groepsaanbod van sport en cultuur**
in de gevangenissen van Vlaanderen en Brussel.
Gevangenen krijgen hierdoor als mens de ruimte
voor engagement, zelfontplooiing en sociale verbinding.

De Rode Antraciet vzw realiseert dit aanbod voor en met gevangenen.
Met een **netwerk van partners** brengt De Rode Antraciet vzw
zuurstof van buiten de gevangenis naar binnen.
En realisaties en verhalen uit de gevangenis naar buiten.

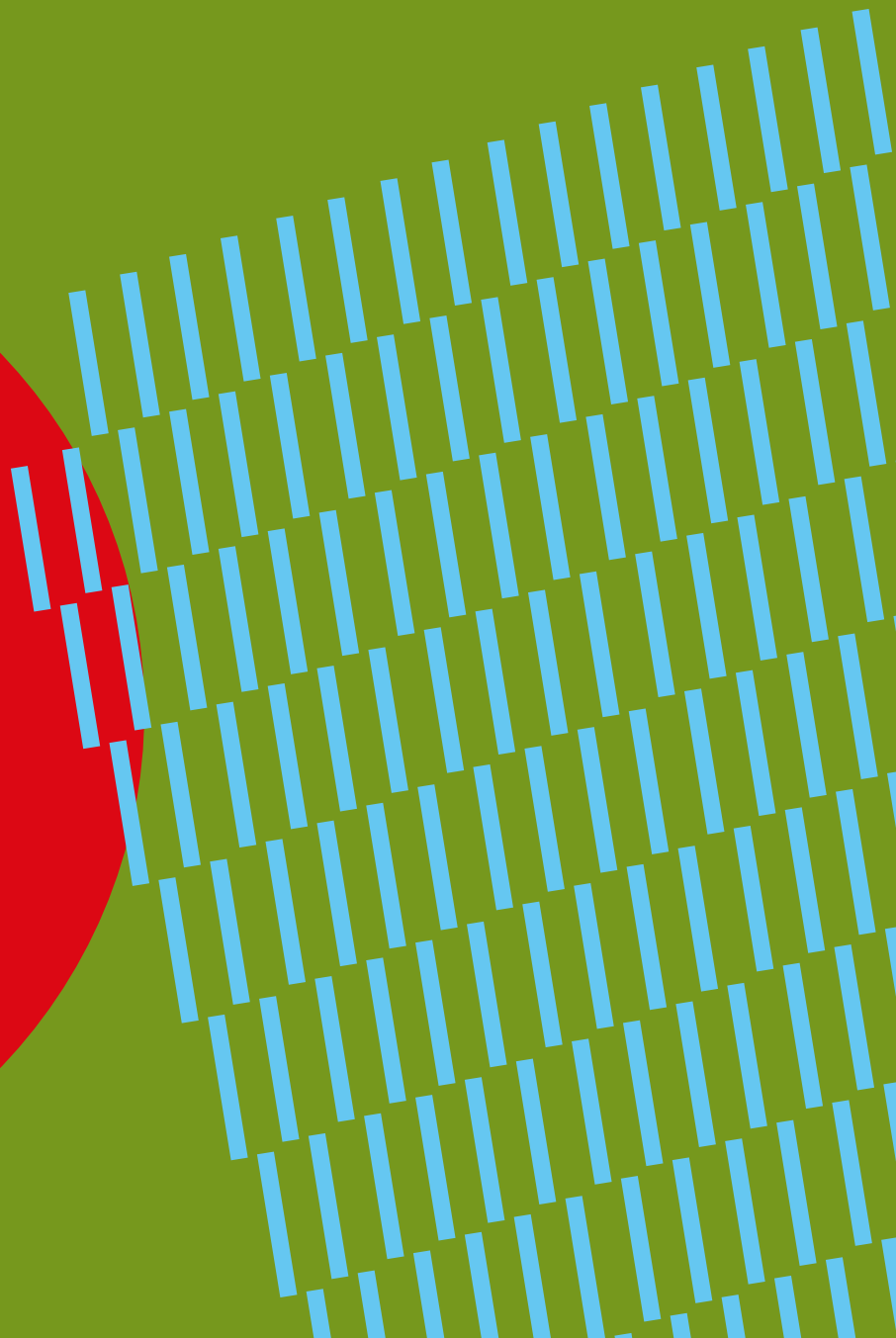
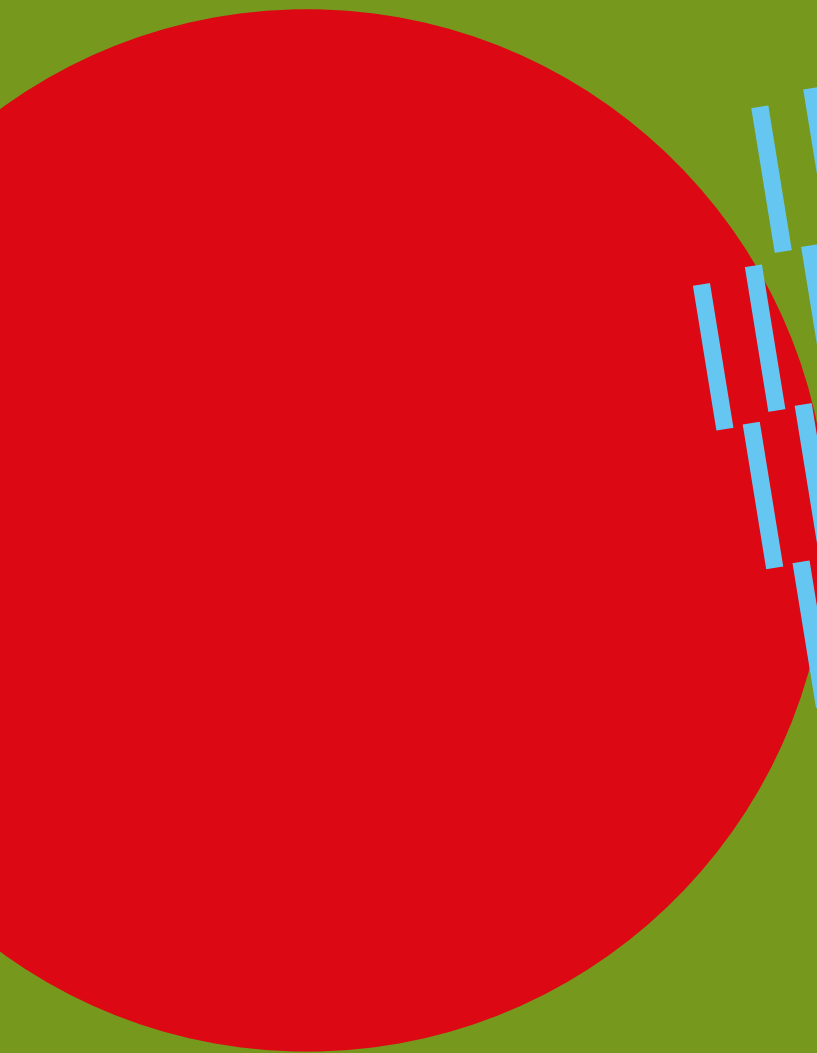
Meer weten
over ons straf verhaal?
Bekijk ons filmpje:

01

participatie

© Joris Casier

Gevangeniskrant De Gang: eigenaarschap en participatie troef in de Begijnenstraat

Aanschrijven bij een redactieraad van De Gang, de krant door en voor mensen in detentie in de gevangenis van Antwerpen, is een ware belevenis. Dat mochten we afgelopen december ervaren, toen de redactieleden rond de tafel zaten voor de eerste editie van het nieuwe jaar. Maar wanneer ontstond eigenlijk het idee voor zo'n krantenredactie binnen de muren? Hoe evolueerde de krant tot haar huidige gedaante? En wat is het belang van zo'n participatief project voor de deelnemers? We vroegen het aan de redacteuren zelf én aan grafisch vormgever Stijn Wens, sport- en cultuurfunctionaris Thomas Baeckens en organisatieondersteuner Jana Van den Wyngaert.

Thomas, sport- en cultuurfunctionaris De Rode Antraciet:

“In het voorjaar van 2022 kwam de directie in de gevangenis van Antwerpen met de vraag om een nieuwe gevangenskrant op te richten. In de eerste plaats met de bedoeling om de gedetineerden op een andere manier te informeren over nieuws dat hen aanbelangt. Ze vroegen aan de organisatieondersteuners om de krant mee te ondersteunen. Dat werd een multidisciplinaire groep van gedetineerden, een directielid, een penitentiair beambte en de organisatieondersteuner. Die krant werd toen 't Cachotje gedoopt. Toen ik in december van dat jaar in Antwerpen

begon te werken, trad ik ook toe tot de redactie. Het aandeel van de gedetineerden werd steeds groter, dat van het bewakend personeel kleiner.

Ook wat betreft de inhoud van de krant kregen de gedetineerden steeds meer eigenaarschap. Er kwam nog wel inhoud vanuit de directie, maar het leeuwendeel van de krant werd bij elkaar geschreven door de redactie zelf. De teksten werden aangeleverd aan een redactielid die in de bibliotheek werkt, die alles intypte op de computer, het in krantenformaat zette en printte.

**“
Je voelt dat je
gedetineerden
opnieuw in hun
kracht kan zetten
door een initiatief
als de krant vorm
te geven.**

Om de krant een vormelijke upgrade te geven – waardoor ze hopelijk meer gelezen zou worden- namen we contact op met grafisch vormgever Stijn Wens. Hij had de laatste jaren met steun van de stad Antwerpen ervaring opgebouwd met het maken van wijk- en buurtkrantjes. Samen met hem dokterden we een vorm uit voor de krant die paste bij de context en haar mogelijkheden; niet-digitaal, ambachtelijk, een beetje punk.

In oktober 2023 startten we met de nieuwe werkwijze van drie redactievergaderingen voor elke nieuwe editie: een brainstormsessie, een sessie waarin we kijken waar het materiaal past in de krant en wat er nog ontbreekt en een afsluitende sessie waarin we alle teksten en beelden knippen en plakken. Deze geheel nieuwe versie van de krant besloten we ook een nieuwe naam te geven. De Gang was geboren! Zo maken we nu vier kranten per jaar. Met een wisselende redactie van denkers, schrijvers, tekenaars en knutselaars.”

Jana Van den Wyngaert,
organisatieondersteuner (CAW) in de
gevangenis van Antwerpen:

“Als organisatieondersteuner heb ik contacten met verschillende personen in de gevangenis zoals justitiepersoneel, hulp- en dienstverleners en gedetineerden. Zo kan ik mee zorgen voor input, feedback en medewerking van deze verschillende partners. Ik draag graag bij aan een project waarin mensen kunnen samenwerken. Ik hoop dat gedetineerden tools ontwikkelen in onze redactie, die ze later buiten kunnen inzetten.

Dat participatie centraal staat in dit concept, vind ik erg fijn. Je voelt dat je gedetineerden opnieuw in hun kracht kan zetten door

“
Het is een plezante
groep en het is fijn
om samen na te
denken over wat er
interessant is om in
de krant te zetten.

een initiatief als de krant vorm te geven. Ze leren ook manieren om thuis creatief aan de slag te gaan. Op dit moment heeft de redactie nog veel sturing nodig. Ik hoop dat de redactieleden op termijn hun verantwoordelijkheid nog meer opnemen, door bijvoorbeeld zelf taken op te nemen of te verdelen.”

Marjan*, redactielid:

“Ik las een oproep in een eerdere krant naar mensen die graag schrijven of tekenen. Zelf schrijf ik bijna elke dag. In mijn dagboek, maar ook reflecties of meer creatieve dingen. Daarom heb ik me kandidaat gesteld om mee te werken aan de krant. En ook omdat ik vond dat de vrouwenafdeling nog te weinig vertegenwoordigd was in de krant. Dat kan ik nu rechtzetten. *(lacht)*

Ik vind het leuk om mijn eigen verhalen en gedichten te kunnen tonen aan de rest van de gevangenis. En daarnaast zijn de vergaderingen van de redactie ook gewoon tof. Het is een gezellige groep en het is fijn om samen na te denken over wat er interessant is om in de krant te zetten. Hopelijk moet ik niet al te lang meer blijven *(lacht)*, maar zolang ik hier zit, werk ik graag mee verder aan De Gang. Het zou ook tof zijn als er nog wat meer input komt vanuit de vrouwenafdeling, daar probeer ik hen nu warm voor te maken.”

Dylan*, redactielid:

“Mensen die hier voor de eerste keer binnenkomen, missen vaak informatie over het reilen en zeilen in de gevangenis. Met onze gevangeniskrant proberen we hen te helpen. We zetten diensten en hulpverleners in de kijker. Soms weten mensen niet eens dat die bestonden. Of we geven tips mee - onze ‘truken van de voor’ - over het leven in de Begijnenstraat. Er staan recepten in

van gerechten die je op cel kan klaarmaken en sportoefeningen voor op cel. Allemaal nuttige zaken om het leven hier wat draaglijker te maken. Maar ook gezellige dingen zoals wedstrijden of moppen. Ik krijg regelmatig goede reacties als er een nieuwe krant is uitgekomen.

Het samenwerken met de andere redactieleden doe ik echt graag. En zelf maak ik recepten voor de krant. Als ik dan hoor dat medegevangenen de gerechten hebben uitgeprobeerd, doet me dat veel plezier.

Ik hoop dat de redactie aangevuld blijft met goede nieuwe krachten. Het is nu een goede groep van mensen met verschillende interesses en specialiteiten. Er vertrekken natuurlijk regelmatig mensen, dus we moeten ervoor zorgen dat we vers bloed blijven aantrekken. En verder hoop ik dat De Gang steeds meer lezers krijgt, want dat verdienen we!”

***Marjan en Dylan zijn schuilnamen.*

Vrijdag 1 december 2023 –

Redactieraad De Gang

We arriveren tegelijk met Stijn, zelfstandig grafisch vormgever en begeleider van de workshops voor de gevangeniskrant. Hij is sterk geëngageerd in verschillende buurtwerkingen en probeert ook daar het principe van de buurtkrant nieuw leven in te blazen. Onze zoektocht naar een partner voor de gevangeniskrant bracht hem in de Begijnenstraat. We krijgen alvast een exemplaar van de oktobereditie van De Gang in onze handen, zo werd de gevangeniskrant 'nieuwe stijl' genaamd door de makers.

De deelnemers sijpelen binnen, een voor een, er wordt wat heen en weer gebabbeld, o.a. over sporten in de gevangenis. Een van de redactieleden had zich voorgenomen wat voor te bereiden maar heeft het veel te druk gehad. Hij had iets willen maken over gezonde voeding, niet evident in de gevangenis.

De vergadering wordt geopend. Stijn feliciteert de deelnemers met de eerste editie. Het verslagje van het vorige overleg wordt erbij genomen. Er komt wat kritiek op een artikel over het nieuwe detentiehuis in Antwerpen: in de Begijnenstraat zijn er vooral veel langgestraften dus was het wel zo relevant?

Dan wordt er wat gebrainstormd over het hoofdthema voor de volgende editie: Kerstmis en nieuwjaar zullen passé zijn tegen dan, Valentijn misschien? Of algemener: het thema winter? Daar kunnen we alleszins meer richtingen mee uit. Veel bewoners blijven in dat seizoen in hun cel. Dus misschien moeten extra activiteiten georganiseerd worden? Of moeten we pleiten om zeker wel te gaan wandelen, ook al is het te koud. Een van de deelnemers beaamt dat hij zich altijd beter voelt na de wandeling, als is het maar omdat de dag dan gebroken is.

Een vast thema in elke editie is 'Truken van de foor': tips van doorgewinterde 'convicts' voor nieuwe 'inmates'. Misschien kunnen daar tips gegeven worden om warm te blijven in het koude seizoen?

Stemmen gaan op om naast tips ook nieuws te brengen over wat er gebeurt in Antwerpen terwijl 'wij hier binnen zitten'. Anderen werpen tegen dat ze dat al op tv zien en dat er geen tweede Gazet van Antwerpen gemaakt moet worden.

Misschien is info over de gevangenis zelf dan interessanter? Info over onderwijs, bepaalde cursussen die starten? Eind januari beginnen immers de nieuwe lessenreeksen. Een van de deelnemers maakte al een stuk over het belang van onderwijs in de gevangenis, check!

Stijn doet een oproep voor foto's, beelden en illustraties. Want die geven meer goesting om te lezen! En wat ook altijd aanspreekt, is een getuigenis. Bijvoorbeeld iemand die een cursus Frans heeft gevolgd en daarover vertelt.

Gaandeweg wordt het onderscheid duidelijk tussen 'ideeënleveranciers' en 'doeners', degenen die daadwerkelijk content leveren. De balans houden tussen die twee blijkt niet altijd gemakkelijk, het brainstormen neemt bij momenten de overhand op het maken van concrete afspraken en verdelen van de taken.

Tijd om de aandacht even terug op de agenda van de dag te richten: Thomas roept op om eerst de rubrieken te bekijken die al afgeklopt waren en te checken of ze inhoudelijk gecoverd zijn. Daarbij herinnert hij iedereen nog eens fijntjes aan de deadline voor de nieuwe editie, volgende vrijdag al!

Het werkt, en al snel is er consensus over: een recept (bananenpannenkoekjes en wentelteefjes), twee extra truken van de foor (over afval en koffiefilters), een rebus, een wist-je-datje (over onze caloriebehoefte per dag en hoeveel calorieën één bepaald product uit de kantine telt), een 'dienst in de kijker', een creatieve tekst ('180 graden'), een fitnessoefening voor op cel, een aankondiging voor een theatervoorstelling op de vrouwenafdeling. Tot slot ook een tekst i.v.m. dankbaarheid voor kleine dingen, geïnspireerd door

het Zonnelied van Sint-Franciscus. 'Sommigen hier zeggen dat ze niks meer hebben om dankbaar voor te zijn, hoe is dat mogelijk? Er is toch altijd wel iets! Gewoon een goeiemorgen krijgen van de chef. Of weten dat vrienden en familie buiten je nog steunen. Misschien kan mijn tekst een aanmoediging zijn voor de andere bewoners,' zo redeneert redactielid Marjan.

Qua inhoud is de volgende krant snel gevuld. Stijn plakt gekleurde post-its op twee grote pagina's om het geheel visueel voor te stellen terwijl hij nog een allerlaatste oproep doet voor extra tekeningen en illustraties... ontzettend belangrijk voor een krant die zoveel mogelijk lezers moet aanspreken!

De kracht van Radio Haren

Stemmen versterken, menselijkheid herwinnen

Radio Haren is een radiozender voor en door mensen in detentie, die binnen de muren van de gevangenis te horen is. Het is een wekelijkse afspraak tussen studenten van RITCS School of Arts en mensen in detentie. Kunnen we door hun stem te versterken en oor te hebben voor hun verhaal ook een stuk menselijkheid herwinnen? Hoe ver reikt de kracht van radio? Hoe zet je een structurele radiozender op in een context van rotatie? Allemaal vragen waar Radio Haren al doende een antwoord op probeert te vinden. Hadewijch Vanhaverbeke (RITCS) geeft aan de hand van praktijkvoorbeelden inzage in de best practices en uitdagingen van dit participatieve project.

Dag Hadewijch, hoe kwam je in aanraking met dit project en/of de context van de gevangenis? Hoe ging de bal aan het rollen voor Radio Haren?

Hadewijch: De vraag werd gesteld vanuit de directie van de gevangenis. In april 2022 vond een eerste meeting plaats op de werf

van de gevangenis, samen met De Rode Antraciet. Vervolgens diende ik via het RITCS een aanvraag in voor een onderzoeksproject. Ik kreeg groen licht om twee academiejaren aan het project te werken. De radio-opleiding heeft er ook een opleidingsonderdeel van gemaakt: studenten derde bachelor kunnen als keuzevak deelnemen aan het project.

Was dit jouw eerste ervaring binnen detentie?

Hadewijch: Inderdaad, ik had echt geen idee hoe het eraan toe gaat in een gevangenis. Voor het voortraject dat van start ging in maart verwachtte ik een volle klas maar dat was helemaal niet het geval. Ik wist niet dat het zo moeilijk zou zijn om effectief mensen in je les te krijgen. Maar gelukkig is dat nu gestabiliseerd: we hebben een gemotiveerd groepje van vier. Los daarvan is werken in de gevangenis een kwestie van

Radio Haren is een samenwerking tussen justitie, De Rode Antraciet en RITCS. Het project kreeg een extra stimulans om uit de startschotten te schieten dankzij het driejarig project Count me in! Active Participation in Prisons van De Rode Antraciet. Voorjaar 2023 startte het radio-voortraject in samenwerking met RITCS.

In 16 sessies werd gewerkt rond inhoud, technische skills, interviewskills en samenwerken als een radioteam. Er werd uitgegaan van de talenten van het team om daarmee een redactieploeg bouwen.

Na het voortraject werd in september 2023 gestart met het eigenlijke radiowerk. De redactie bestaat uit 4 mensen in detentie, een stagiair en 4 studenten die binnen hun radio-opleiding het vak gedetineerdenradio volgen.

Zowat alles kan een plaats krijgen op de radio. De rode draad is: Haren leren kennen aan de hand van de radio. Dat kan via muziekclipjes, delen van interesses, samen koken - soms gaat het over hun straf, dan weer over luchtigere zaken. Doel is om elke cel te bereiken door op termijn uit te zenden via just from cell. Tot die tijd moet er gewerkt worden met alternatieve tussenoplossingen, bijvoorbeeld een boombox op de wandeling of een radio-avond op unit. Momenteel wordt de mobiele studio van het RITCS gebruikt, in 2024 komt de mobiele studio van BBOD, daarna komt de echte studio. De beoogde frequentie is 11 uur radio per week.

“
**Gedetineerden
 durven zich
 kwetsbaar opstellen
 binnen de muren
 van het klaslokaal
 én op de radio.
 Dat is het voordeel
 van dit medium:
 de anonimiteit
 en de kracht van
 verbeelding en
 verbinding.**

flexibiliteit en geduld: je steeds aanpassen aan veranderende omstandigheden, onverwachte wendingen... dat is een uitdaging en tegelijk een aspect dat je moet accepteren om te kunnen blijven functioneren. Maar ik heb vrij snel mijn draai gevonden.

Als we even terugblikken op die voorbereidende fase: hoe verliep die, wat was er allemaal nodig, wat waren (onverwachte) moeilijkheden of meevallers?

Hadewijch: Net voor de opstart van Radio Haren ging ik voor raad en tips & tricks andere projecten bezoeken zoals Radio Begijnenstraat en JailTV. Ik had gesprekken met functionarissen van de Rode Antraciet en begon aan een lessenplan over montage, interviewtechnieken enzovoort. Dankzij De Rode Antraciet konden we ook materiaal aankopen zoals laptops, hoofdtelefoons en opnametoestellen.

Werken in een context van rotatie was iets waar ik tegenaan botste, de groep gedetineerden is intussen al een aantal keer veranderd, slechts één iemand die een jaar geleden begon doet nu nog mee. Een andere uitdaging is het vele wachten, ik had dat wel verwacht maar niet in deze mate.

Anderzijds is het enorm fijn om te werken met een doelgroep die recht voor de raap is. Als er iets niet goed zit, zal je het meteen gehoord hebben. Maar ook als iets goed loopt, wordt dat gezegd. Het was niet zo moeilijk om een plek te creëren waar de stoerheid van de gevangenis zoveel mogelijk buiten blijft. Gedetineerden durven zich kwetsbaar opstellen binnen de muren van het klaslokaal én op de radio. Dat is het voordeel van dit medium: de anonimiteit en de kracht van verbeelding en verbinding.

Waren andere mensen binnen de gevangenis meteen even enthousiast of overtuigd van die kracht?

Hadewijch: We worden respectvol behandeld door de beampten. Het is nog niet zo bekend, dus het is nog afwachten tot we effectief kunnen uitzenden om te weten wat iedereen er echt van denkt. Maar voorlopig loopt dat zeker goed.

Hoe verliep de samenwerking met onze functionarissen?

Hadewijch: Goed! Jelle is super bereikbaar en is de tussenpersoon tussen mij en de gevangenis. Hij zorgt voor de nodige toelatingen zowel qua mensen als qua materiaal en helpt me het reilen en zeilen binnen de gevangenis te leren kennen. Hij heeft me in het begin op een fijne manier laten wennen aan de gevangenis en me helpen opstarten tot ik zelf de weg vond naar het klaslokaal. Oriëntatie is niet mijn sterkste kant, dus dat was nodig in een gebouw waar alles op elkaar lijkt.

Was er voldoende ondersteuning vanuit de gevangenis zelf, zoals directie en personeel?

Hadewijch: Qua ingesteldheid zeker, de vraag naar een radio kwam immers vanuit de gevangenis zelf. Er is een lokaal voorzien en ook het budget voor de studio is goedgekeurd. Maar de uitvoering is toch wat anders: de communicatie gaat heel erg traag en noch ik noch Jelle heeft zicht op wanneer wat zal komen. Wanneer zullen we luistermomenten mogen organiseren? Wanneer zullen we effectief beluisterbaar zijn in de cellen? Wanneer komt de radiostudio er? Dat is wel vrij cruciaal: op dit moment maken we uitzendingen die niet gehoord worden. Je kan dat een tijdje volhouden, maar op een bepaald moment moet er wel geschakeld worden om de motivatie niet te verliezen.

Waarom denk je dat een radiostation een meerwaarde is voor een gevangenis?

Hadewijch: Het is een manier om detentieschade te beperken en een zinvolle tijdsbesteding aan te reiken. Tegelijk geef je het woord aan een groep die niet snel het woord krijgt. Communicatie is belangrijk voor mensen in detentie – dat loopt nu niet zo goed. Radio maken is empathisch bezig zijn, je inleven in de ander. De deelnemers leren veel: teamwork maar ook zelfstandig werken, zelfexpressie, technische skills zoals opnemen en monteren, communiceren met de luisteraar.

Op welke manier heb je het participatief aangepakt? Hoe heb je het co-creatieproces uitgewerkt? Heb je het gevoel dat de gedetineerden eigenaarschap hadden, of waren het eerder deelnemers?

Hadewijch: Een redactie is van nature al heel participatief, je hebt ieders input nodig. Nu is er bijvoorbeeld een redactielid die twee weken 'strikt' heeft en dan zitten we

“
Radio maken is
empathisch bezig
zijn, je inleven in
de ander.

“

Participatie is echt essentieel voor het project, anders zou het radio zijn die niemand binnen de muren aanspreekt.

echt in de shit. Ik kan niet beslissen wat de thema's en onderwerpen zijn, het gaat om hun leefwereld. Participatie is dus echt essentieel voor het project, anders zou het radio zijn die niemand binnen de muren aanspreekt. De deelnemers zeggen soms 'mais tu es le chef eh!' Dan antwoord ik dat ik misschien wel kennis heb over het radiomaken zelf, maar niet de waarheid in pacht heb. Radiomaken is geen wiskunde, er is geen goed of fout. Dus we gaan over alles in geprek, het is co-creatie.

We vertrekken vanuit ieders talenten. Is er iemand die fantastisch schrijft, dan kan die daarmee aan de slag en eventueel iemand anders helpen die daarin verdwaalt. Zo leren ze bij. Daarnaast willen we ook input van andere gedetineerden: nummers aanvragen, recepten delen, een verhaal vertellen over een bepaald thema... Om die bal aan het rollen te krijgen moet Radio Haren natuurlijk een vaste waarde worden.

Hoe moeilijk of makkelijk was het om deelnemers te vinden?

Hadewijch: Dat was niet evident. Het is een structureel project en ik vraag echt engagement. Je kan niets uit de grond

stampen als je niet kan rekenen op de deelnemers. Het was moeilijk om tot een groepje te komen – we hebben veel geflyerd, mond-aan-mond-reclame gemaakt, op units gaan praten – maar nu hebben we een min of meer stabiel groepje. Tot het moment dat ze vrijkomen uiteraard. Zelfs nu is het voor hen soms moeilijk om er te geraken. Soms zit er ergens een kink in de kabel en moeten ze echt aandringen om te mogen komen.

Wat ambieer je nog met dit project of hoe zie je het verder evolueren?

Hadewijch: Uitzenden, uiteraard! Beluisterbaar zijn in elke cel! En op termijn: het aanbod verankeren en uitbreiden.

Wat is het mooiste compliment dat je al hebt gekregen?

Hadewijch: In het begin en op het einde van iedere sessie doen we een 'weerpraatje', om te horen hoe iedereen zich voelt. Dat is op het einde altijd beter dan in het begin. Dat op zich is al een mooi compliment.

“

“Ik wilde van in het begin meedoen want ik had altijd al interesse in streaming. Dit project geeft me extra kennis boven op de passie die ik al heb voor de radio. Het laat ons ook toe om gehoord te worden.”

De radio is een bron van informatie, van kennis, van getuigenissen én een kanaal voor de stem van gedetineerden.

“Ik was meteen overtuigd om mee te doen! Meewerken aan de radio is heel leerzaam voor mij als persoon. Ik kan op een positieve manier informatie delen met zoveel mogelijk andere gedetineerden. Het is wel jammer dat de radio nog niet live kan gaan, daardoor is de communicatie tussen de radio en gedetineerden voorlopig nog beperkt. Het belangrijkste van dit initiatief is het stimuleren en motiveren van gedetineerden om zo hun toekomstperspectief te verbeteren. De radio staat voor verbinding en eenheid, het geeft mensen de mogelijkheid hun stem te laten horen maar ook om te leren van elkaar.”

“Ik ben erin gestapt uit nieuwsgierigheid, ik wilde ontdekken waar het om ging.”

De radio brengt het gesprek op gang, doet nadenken en van gedachten wisselen, leert ons beter samen te leven, geeft troost en vertrouwen.

Deelnemen aan het radioproject is ontspannend en leuk en brengt ook audiovisuele kennis en vaardigheden.

Zo'n kanaal zorgt voor de nodige afleiding en vrolijkheid, maar geeft ook informatie en brengt mensen samen, het heeft potentieel om een echte 'community' te creëren.”

”

de brug naar buiten

Studenten worden buddy's: de missing link voor een geslaagd binnen-buiten- project in de gevangenis van Beveren

Naar aanleiding van de tweede editie van het 'Start to Coach'-programma in de gevangenis van Beveren spraken we met Bent en Rajano, beiden laatstejaarsstudent maatschappelijk werk aan de Karel de Grote Hogeschool in Antwerpen. Zij engageerden zich als buddy in het voetbalproject en kregen zo een nieuwe en cruciale brugfunctie binnen het traject.

Dag Bent en Rajano. Wie zijn jullie en hoe zijn jullie in dit project gerold?

Bent: Bij de zoektocht naar een stageplaats voor het laatste jaar, had ik tegen mijn docenten gezegd dat het mij wel interesseerde om iets met gedetineerden te doen. Ik wilde die onbekende wereld leren kennen. Een vriendin van mij werkt in de gevangenis van Wortel en de verhalen die ze altijd vertelde, intrigeerden me. Mijn docenten zeiden meteen dat het niet zo gemakkelijk is om die wereld binnen te geraken. Maar plots kwamen zij toch zelf met een voorstel, op aangeven van Gino, jullie functionaris in de gevangenis van Beveren.

Rajano: Ik wilde eigenlijk stage doen in Brussel. De sociale kaart in Antwerpen kende ik al maar Brussel was totaal onbekend voor mij. Ik zie mezelf daar ooit wel wonen, dus waarom niet beginnen met een stage? Op een dag stelde mijn docent me een stage voor in de gevangenis. Ik dacht dat het een grapje was. Maar toen ik al het papierwerk in orde had gebracht en ik hoorde dat ze nog een paar andere studenten zochten, begon ik te snappen dat het serieus was. Ik had voordien geen speciale interesse, ik had nooit gedacht dat het mogelijk was om in de gevangenis stage te doen, tenzij je criminologie of zo studeert. Maar tot vandaag ben ik er blij mee.

Hoe ziet jullie rol in het project er precies uit?

Rajano: Wij staan als buddy eigenlijk naast de deelnemers, zowel tijdens het gedeelte in de gevangenis als tijdens het vervolg, wanneer ze in de clubs buiten de muren training gaan geven. We zijn zo'n beetje hun eerste contactpersoon bij vragen of problemen. We begeleiden hen de ganse duur van het traject. We voeren gesprekken, vragen hoe het met hen gaat, proberen de dynamiek in de groep te begrijpen.

Die dubbele rol, zowel binnen als buiten de muren, is binnen onze werking vrij uniek.

Hoe ervaren jullie dat?

Bent: Die brugfunctie is de essentie van onze rol. De connectie vormen tussen de jongens en de voetbalclubs. En ook met justitie. We staan erg dicht bij de deelnemers. Niet per se om hen constant

op te volgen, maar meer om er gewoon te zijn op het moment dat ze dat nodig hebben. Wij zijn er niet om hen alles uit handen te nemen. We doen het samen, en we reiken opties aan als zij dat graag willen. De eerste maanden, binnen de gevangenis, was het vooral een kwestie van een vertrouwensband opbouwen. De jongens leren kennen. Wat niet altijd evident is in zo'n omgeving. En vanaf het moment dat ze naar de clubs gaan, staan we naast hen en faciliteren we het contact met de clubs.

“
Wij zijn er niet om hen alles uit handen te nemen. We doen het samen, en we reiken opties aan als zij dat graag willen.”

“

Omdat ik zelf meevoetbalde met de jongens was de drempel meteen al kleiner en voelde ik snel dat ze me respecteerden. Maar vooral het moment dat we de toestemming kregen om hen te bezoeken op cel, betekende een hele verandering.

Was jullie rol van in het begin duidelijk omschreven of was het een zoektocht?

Rajano: Die was van het begin wel duidelijk. Maar dan nog is het zoeken naar hoe je die concreet gaat invullen. Van Gino kregen we als tip mee om het zo natureel mogelijk te laten verlopen en niets te forceren. Ik besepte ook wel snel dat we niet van in het begin beste vrienden konden worden met de deelnemers, dat het tijd zou vragen en vertrouwen in het proces.

Bent: In die context heb je sowieso veel geduld nodig. Alle deuren die je voorbij moet. Alle momenten dat je niet op cel kunt omdat er appel is of wandeling. De kunst is dan om dat los te laten en te vertrouwen dat het mettertijd in orde komt. Dat was een aanpassing en tegelijkertijd wel een interessante zoektocht.

Kunnen jullie zich specifieke momenten herinneren waar jullie gemerkt hebben dat die opgebouwde vertrouwensband met de deelnemers een positieve impact had op hun betrokkenheid bij het project?

Rajano: Omdat ik zelf mee voetbalde met de jongens was de drempel meteen al kleiner en voelde ik snel dat ze me respecteerden. Maar vooral het moment dat we de toestemming kregen om hen te bezoeken op cel, betekende een hele verandering. Je kan dan één op één gesprekken voeren en je leert een heel andere kant van de persoon kennen.

Bent: We konden veel gerichter uitleggen wat onze functie is, wat we kunnen betekenen en oprechte interesse tonen in wie ze zijn. Dat maakte dat ze zich meer openstelden. Simpele vragen als 'wie ben jij, hoe gaat het, hoe gaat het met je familie...?' of iets kleins voor hen regelen, een antwoord bieden op een probleem, dat betekent veel in die context.

Wat verwachten of hopen jullie m.b.t. dat tweede deel van het traject buiten de muren?

Bent: Het zou mooi zijn als ze een langdurige en duurzame relatie met een club kunnen opbouwen. En dat als houvast kunnen gebruiken op het moment dat ze effectief buiten komen. Dan hebben ze al een plek waar ze naartoe kunnen, waar ze een regelmatig terugkerende activiteit hebben en verantwoordelijkheid krijgen. Die verantwoordelijkheid geeft hen een reden om niet terug te vervallen in oude gewoonten.

Dus jullie geloven wel dat dit soort projecten een duurzame impact kunnen hebben?

Bent: Ik ga niet zeggen dat ik mij geen zorgen maak over een aantal deelnemers. Voor sommigen gaat het echt nog wel een zoektocht zijn. In zo'n detentiecontext is alles heel afgebakend en gestructureerd. Als men dan terugkeert naar een oude structuur of zelf een nieuwe structuur moet opbouwen, dat is best wel pittig. Maar ik blijf wel positief. Als wij ons best doen en zij ook, dan komen we misschien wel echt tot een mooi eindresultaat.

Zijn er op dit moment misschien al verbeteringen of aanpassingen die je zou voorstellen voor toekomstige trajecten?

Bent: Het lijkt me interessant om met casussen te werken. Op die manier kan je problemen in kaart brengen met bijvoorbeeld ouders of clubs, en er beter

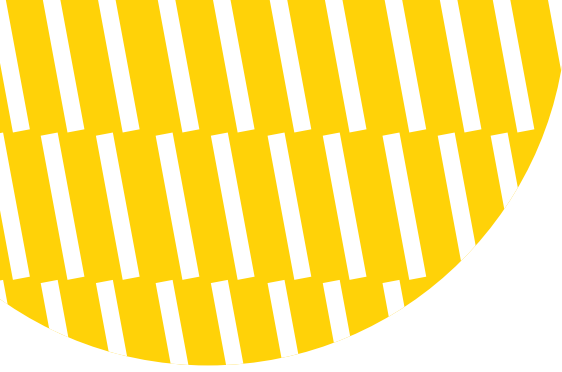
op anticiperen. Deelnemers zouden dan misschien met een geruster hart kunnen starten in zo'n club. Want ik merk nu wel dat ze soms veel stress hebben om dat te doen. Logisch ook: training geven aan kinderen terwijl de ouders langs de zijlijn staan, dat is niet evident. Als we hen via die casussen wat meer konden voorbereiden zou dat een goede zaak zijn.

Rajano: Ik denk dat het goed zou zijn als de deelnemers en de clubs elkaar al konden ontmoeten in de gevangenis, voor ze van start gaan met de training buiten de muren. Ik denk dat dat extra vertrouwen geeft. Veel van de jongens maken zich zorgen over het beeld dat over hen leeft buiten de gevangenis. Zo'n ontmoeting in de gevangenis zou dat kunnen doorbreken en de verwachtingen van beide partijen helder maken.

Heeft jullie deelname aan dit project jullie kijk op straf en detentie veranderd?

Bent: Mensen gewoon opsluiten is niet wat hen tot inkeer zal doen komen. Je moet aan de slag met hen, en hen behandelen als mensen, niet als nummers of gedetineerden. Dat is ook wat ik vaak van henzelf hoor: ja, we hebben fouten gemaakt, maar dat betekent niet dat we opgegeven moeten worden. Ik zie nog altijd de realiteit, ze zitten daar niet voor niets, maar mijn beeld is nu wel vollediger.

Rajano: Ik had vooraf nooit lang stilgestaan bij al die zaken. Maar ook voor mij is er

wel heel veel veranderd door zelf in de gevangenis aan het werk te gaan en met de mensen daar te spreken. Ze hebben bij wijze van spreken alle tijd van de wereld daarbinnen. Als die tijd positief geïnvesteerd kan worden in hun re-integratie is dat beter dan ze gewoon hun straf te laten uitzitten. En zo'n buddysysteem kan daarin een heel belangrijke rol spelen. Niet gewoon een maatschappelijk werker toewijzen die helpt met bepaalde zaken. Eerder iemand die naast hen staat en regelmatig checkt hoe het gaat. Volgens mij lopen er genoeg mensen rond die dat zouden willen doen.

Geloven jullie dan ook dat dit soort initiatieven kan wegen op de bredere samenleving?

Rajano: Ja, dat denk ik zeker en vast.

Bent: Alles wat met de gevangenis te maken heeft, wordt nu wat weggestoken en zoveel mogelijk buiten het zicht van mensen gehouden. Alles is ommuurd. Af en toe wordt er wel eens een programma gemaakt maar ook daar worden enkel de beelden getoond die men wil tonen. De vragen die ik krijg van vrienden en familie over mensen in detentie, die zijn soms echt absurd. Gewoon omdat ze niet beter weten. Een project als dit zou mensen meer voeling kunnen geven met de realiteit en het stigma rond detentie wegwerken. Alleen heb je vaak het probleem dat mensen enkel op succesverhalen afgaan. Terwijl ze zich bewust moeten zijn dat het niet altijd goed kan lopen. Het is een genuanceerd en complex verhaal dat je moet vertellen.

“

Mensen gewoon opsluiten is niet wat hen tot inkeer zal doen komen. Je moet aan de slag met hen, en hen behandelen als mensen, niet als nummers of gedetineerden.

Een slotvraagje in de voetbalsfeer: als jullie je rol als buddy zouden moeten vergelijken met een positie in een voetbalteam, welke positie zouden jullie dan innemen?

Bent: Het gaat om een ondersteunende rol, misschien zijn wij dan verdedigers? Die gasten zelf staan meer in de spits, zij moeten de aanval doen en het doelpunt maken. Op het moment dat er gevaar dreigt, zijn wij er nog wel om dat op afstand te houden.

Rajano: Ik zou liefst een helikopterzicht hebben op het hele team in plaats van een positie in het team in te nemen. Van buitenaf drempels wegwerken en echt de brug vormen tussen binnen en buiten, in twee richtingen.

© Sport & Strategie

Als sporttechnisch medewerker en coach is Guy Beckers sinds 2018 fulltime verbonden aan Voetbal Vlaanderen. In 2021 was hij als trainer betrokken bij de eerste edities van het Start-to-Coach-traject, in de gevangenissen van Beveren en Wortel. Vanuit zijn pedagogische achtergrond en jarenlange ervaring brengt hij de didactische principes van het coachen over op beginnende trainers. Niet alleen in de praktijk toont hij een enorme gedrevenheid, ook tijdens ons gesprek loopt hij over van enthousiasme voor het 'trainersvak' en zijn 'pupillen'.

Guy: Theorie is noodzakelijk maar ik ben toch eerder een praktijkmens. Dat werkt in de gevangenis ook het beste. Ik stop heel veel theorie in de praktijk aan de hand van demosesies, of microteaching zoals wij dat noemen. De cursisten zijn dan de spelers, zo ondervinden ze aan den lijve welke moeilijkheden ze kunnen tegenkomen en welke oplossingen werken. Zo'n sessie eindig ik een beetje à la Piet Huysentruyt: wat hebben we vandaag geleerd? Zo leren ze stap voor stap wat belangrijk is voor een jeugdtrainer. Daarnaast vind ik het belangrijk dat er fun is, dat de spelers actief zijn en dat er individuele aandacht is. Iedereen van in het begin bij naam kennen, af en toe een schouderklopje geven.

Wat triggerde jou om deze opleiding binnen de gevangenismuren te geven?

Guy: Het was sowieso iets nieuws en dat triggert mij altijd, het was een uitdaging. En daarnaast kon ik op die manier iets betekenen voor mensen, hen een tweede kans geven. De respons die ik kreeg op de

Guy Beckers © RBFA

eerste reeks in Beveren heeft mij aangezet om ermee verder te gaan. Ik zag deelnemers die echt de kans grepen en nu al twee of drie jaar bezig zijn als trainer. Ik had van in het begin ook een goede band met de initiatiefnemer, Thomas Chatelle. En sindsdien is het alleen maar gegroeid.

**“
Ik zag deelnemers
die echt de kans
grepen en nu al
twee of drie jaar
bezig zijn als
trainer.**

Hoe kijk jij naar de toevoeging van het buddysysteem in het traject?

Guy: Met het buddysysteem gaan we een betere opvolging kunnen garanderen. We zagen dat dat in de eerdere edities voor verbetering vatbaar was.

Kun je een voorbeeld geven van een specifiek moment tijdens het traject dat voor jou persoonlijk veel betekenis had?

Guy: Wat mij altijd is bijgebleven is dat een gedetineerde tegen me zei: 'Wanneer we hier bezig zijn dan vergeten we de muren.' Dat vond ik wel pakkend. Mijn aanpak creëert ook wel openheid, ik gebruik veel humor en durf van bij het begin zeggen waar het op staat. Als je een beetje open bent naar hen, dan krijg je veel terug. En vooral vertrouwen geven, constant het positieve benadrukken, ook al hebben ze het moeilijk. Helpen zonder hen het gevoel te geven dat je het overneemt. Dan zie je mensen openbloeien.

“

Met het buddysysteem gaan we een betere opvolging kunnen garanderen. We zagen dat dat in de eerdere edities voor verbetering vatbaar was.

Ondanks die kwaliteiten waren er misschien ook bepaalde uitdagingen of drempels doorheen het traject? Hoe ben je daarmee omgegaan?

Guy: Ik sta er van nature misschien wat naïefer in en zie in iedereen het goede. Soms krijg je dan het deksel op de neus en krijg je reacties van mensen die het slachtoffer zijn geworden van een misdaad. En dat raakt me natuurlijk ook, ik begrijp die reacties en besef dat de mensen waarmee ik werk niet voor niets in de gevangenis zitten.

Hoe hoop je dat jouw betrokkenheid bij dit project misschien bijdraagt aan de bredere missie van re-integratie en rehabilitatie?

Guy: Ongeveer een jaar geleden ontstond er heisa op sociale media over het feit dat onze deelnemers zomaar een trainersdiploma zouden ‘krijgen’. Maar mensen die zo reageren hebben vaak niet het volledige plaatje mee, kennen niet de complexiteit van het verhaal. Onze cursisten

volgen namelijk slechts één module van een volledig traject dat tot een trainersdiploma kan leiden. Bovendien doen zij ook moeite, lopen ze stage, moeten ze zich voorbereiden. Op zo’n dingen reageer ik dan wel, omdat ik er nauw bij betrokken ben. Maar het toont wel dat de maatschappij nog niet helemaal klaar is voor dergelijke initiatieven.

Hoe zouden we daar nog op kunnen wegen of aan kunnen werken?

Guy: Correct blijven informeren en zo nodig nuanceren. En bijvoorbeeld een mini-reportage maken zoals we hebben gedaan van het eerste traject. Deelnemers aan het woord laten en hun verhaal laten vertellen. Dat brengt mensen wel tot inzicht.

Na drie jaar training geven in de gevangenis, welk gevoel overheerst?

Guy: Ik ben altijd met plezier gegaan. Zelfs naar Wortel, ‘s morgens vroeg en allesbehalve dichtbij, soms met sneeuw, ging ik nooit met tegenzin. Ik vond het echt superleuk! Dat we vanuit Voetbal Vlaanderen een samenwerking met ex-profs op gang kunnen brengen vind ik ook mooi. Zo zijn er nu zeker een zestal ex-profs, waaronder Thomas Radzinski, Jelle Vossen en Timothy Derijck, die altijd bereid zijn om voor een training binnen de muren af te komen. Ook schepen van Antwerpen en bondscoach futsal Karim Bachar engageert zich telkens.

Een Start-to-coach-voetbalopleiding binnen de muren?

Sport- en cultuurfunctionaris Gino Campenaerts licht toe:

In het najaar van 2023 ging in de gevangenis van Beveren de tweede editie van start van het 'Start-to-Coach'-programma. Het eerste deel vindt plaats binnen de muren en bestaat uit een praktisch en een theoretisch gedeelte. Binnen dit deel is er veel aandacht voor de ontwikkeling van sociale vaardigheden. Het wordt begeleid door een trainer van Voetbal Vlaanderen in samenwerking met trainers van de deelnemende clubs en de functionaris van de Rode Antraciet. Zes deelnemers begonnen aan de cursus, vijf van hen behaalden een positieve evaluatie bij het beëindigen van het eerste deel.

Het tweede deel van de opleiding staat in het teken van een stage buiten de muren en binnen de werking van de deelnemende clubs. De stage bestaat uit een wekelijkse sessie waarin de deelnemers jonge voetballers van 9 tot 11 jaar voetbaltraining geven. De stages worden niet betaald.

Aanpassing project

Uit de evaluatie van het project in 2021-2022 bleek dat het opvolgtraject buiten de muren hier en daar voor verbetering vatbaar was. Zo was er te weinig opvolging voor de deelnemers op het sociale vlak, maar ook op sporttechnisch gebied voor de clubs.

Vanuit het Europese project 'Sports in Prison, a Plan for the Future' wisten we dat een goede omkadering essentieel is voor de slaagkansen van een 'binnen-buiten-project'. Daarom beslisten we om bij de start van de tweede editie een buddysysteem te integreren binnen het project. We hopen dat deze manier van werken de deelnemers en de clubs in staat zal stellen om binnen de beste omstandigheden te kunnen werken en groeien. Er werd een samenwerking aangegaan met de Karel de Grote Hogeschool, richting sociaal werk, voor het sociale luik van het project binnen en buiten de muren. Zo konden studenten binnen het kader van een stage aan de slag met de deelnemers.

Het doel is nog steeds dat de deelnemers, eens op vrije voeten, aansluiten bij de club waar ze stage hebben gedaan, deze keer als volwaardige coach. Ook hier willen we verder bekijken of we een buddysysteem kunnen opzetten en of dit gewenst is. Hiervoor verkennen we samenwerkingen met sociale organisaties buiten de muren.

⊕ Gedetineerden worden jeugdvoetbaltrainer
Sport & Strategie - De Rode Antraciet

⊕ Project in Prison:
Basisopleiding tot voetbaltrainer voor gedetineerden

03

vrijwilligers- werking

Piet De Moor

Tekenen en schilderen binnen de muren: **vrijwilliger Piet De Moor begeleidt het creatief atelier in de gevangenis van Gent**

Piet De Moor heeft een lange staat van dienst in het secundair kunstonderwijs. Hij staat al 36 jaar lang voor de klas als lesgever in Sint-Lukas te Gent. Hij studeerde zelf grafiek en is heel graag creatief bezig: tekenen, schrijven, observeren, pianospelen. Ondanks dit drukke professionele en privéleven besloot Piet om ook nog als vrijwilliger aan de slag te gaan in de gevangenis van Gent. Hij begeleidt nu al meer dan 10 jaar een avond per week het creatief atelier.

Waarom de keuze om op vrijwillige basis artistiek aan de slag te gaan met mensen in detentie?

Piet: Via mijn schoonbroer Lieven Nollet vond ik de weg naar de gevangenis. Als fotograaf deed hij vaak projecten binnen de muren. Voor een artistiek Europees project polste hij of ik geen zin had om mee te doen. Ik begon met een aantal workshops tekenen in de gevangenis van Dendermonde. Dat was een heel positieve ervaring en zo kwam het idee om hetzelfde te doen in Gent, dichterbij huis.

Kan je iets meer vertellen over hoe je concreet te werk gaat in het atelier?

Piet: Er kunnen 12 mensen aan het atelier deelnemen maar er is altijd een wachtlijst. In het begin wilde ik echt lesgeven, hen zaken leren en veel documentatie meebrengen maar dat is eigenlijk wat verdampt. Ik maak geen lesvoorbereiding meer. Op weg van huis naar de gevangenis krijg ik altijd wel een ingeving. Vorige zaterdag bijvoorbeeld hoorde ik onderweg plots een merel. Het was mistroostig weer en de merel was toch al lenteachtig aan het fluiten. Op basis daarvan vertelde ik de deelnemers van het atelier een kortverhaal: beeld je in dat je op een krukje zit op een koud bevroren meer met de vrolijke merel op de achtergrond en je bent aan het vissen door een gat in het ijs. Wat haal je dan boven? Een vis, een boodschap, je schoonmoeder? Ik daag de deelnemers uit om hierover na te denken en iets op papier te zetten. Ik doe zelf ook mee met de oefening. 'Waar kom je nu weer mee af?', hoor ik wel eens. Maar geleidelijk ontstaat een gesprek en begint iemand te tekenen, anderen volgen dan snel. Het is erg boeiend om ieders reactie te zien groeien in die twee uur. Neem nu Fouad*: hij schildert heel graag en is er enkele weken geleden bijgekomen. Hij was zeer timide maar intussen haalt hij meteen zijn borstel boven en brengt verf op zijn blad met veel overgave. De vezels komen zelfs los van zijn papier. Hij bloeit via het schilderen helemaal open, dat is schoon om te zien.

De opdracht in het begin van je les is dus je belangrijkste methodiek?

Piet: Ik noem het zelf eerder een voorstel want ze zijn niet verplicht om er iets mee te doen. Ik nodig hen uit om ermee aan de slag te gaan en de meesten gaan er wel op in. Anderen doen gewoon hun ding, dat zijn dan vaak mensen die niet graag iets opgelegd krijgen. Daar heb ik ook alle begrip voor, het heeft geen zin om daarover te discussiëren.

In een gevangenis zijn er heel wat regels en je bent sterk afhankelijk van andere actoren binnen de muren. Hoe ervaar jij dit?

Piet: Het is heel periodegebonden. Soms merk je veel stress bij het personeel door de hoge werkdruk en dan voel je dat je komst niet meteen een prioriteit is. Maar over het algemeen loopt het goed. Je hebt personeelsleden van de gevangenis die zelf ook graag zouden tekenen en dan weer anderen die dit maar niks vinden. Dat is bij mensen buiten de gevangenis muren hetzelfde.

Wat is volgens jou het belang van een creatief aanbod voor mensen in detentie?

Piet: Het biedt afleiding, het doet hen focussen op iets anders, ze zijn niet meer met hun strafzaak bezig. In de cel is er niet veel ruimte en in het atelier kunnen ze toch een stuk mentale vrijheid krijgen. Daarnaast is het belang van sociaal contact belangrijk. Binnen het atelier wordt voor de deelnemers een nieuw netwerk gevormd en dat is vaak iets wat veel bewoners missen.

“

Het biedt afleiding, het doet hen focussen op iets anders, ze zijn niet meer met hun strafzaak bezig. In de cel is er niet veel ruimte en in het atelier kunnen ze toch een stuk mentale vrijheid krijgen.

En als je dan kunt zeggen dat hun werk goed is, krijgen ze een stuk voldoening. Veel van hen zijn niet gewend om waardering te krijgen. Ik ben ervan overtuigd dat je als mens kan blijven groeien, ook al zit je in de gevangenis.

Je hebt de voorbije 10 jaar al heel wat ervaringen opgedaan tijdens je opdracht als vrijwilliger. Is er een bepaald moment dat je zal bijblijven?

Piet: Ik had als opdracht meegegeven om alle cijfers van de huisnummers waar de deelnemers hebben gewoond te tekenen. Er was een deelneemster die in plaats van huisnummers alle celnummers had getekend van de cellen in de verschillende

gevangnissen waarin ze had verbleven. Het was iemand die ook lange tijd in een detentiekamp in het buitenland had gezeten. Die nummers werden heel licht op het blad getekend maar de verhalen achter die nummers waren heel hard en zwaar. Dat was iets dat me altijd zal bijblijven.

Sowieso ben ik al vaak verrast door de tekeningen die gemaakt worden in het atelier. Die tekeningen liegen niet, ze tonen wat er is op een bepaald moment. Ik bewaar ook alle tekeningen die de deelnemers niet willen meenemen, het is intussen een mooi archief. Het zou heel interessant zijn om daar ooit iets mee te doen, een expo bijvoorbeeld.

Wat haal jij voor jezelf uit je vrijwilligerswerk? Wat is voor jou de reden om dit te (blijven) doen?

Piet: Ik ben geïnteresseerd in de verhalen van mensen. Hoe kijken andere mensen naar bepaalde dingen? Mensen in de gevangenis zijn uitgesloten van de maatschappij omwille van bepaalde problemen en problematisch gedrag maar ik heb zelf ook mijn tekorten. Iedereen kan in de gevangenis belanden maar veel hangt af van je omgeving. Nu worden die mensen geïsoleerd als gedetineerde maar achter elk individu schuilt ook een veel breder verhaal.

De verhalen binnen het atelier vind ik zeer boeiend. Ik maak telkens notities voor mezelf, door mijn ervaring op te schrijven herbeleef ik veel zaken ook veel duidelijker.

Tijdens de les ben je met veel dingen tegelijk bezig maar door het schrijven geef ik mijn herinnering vorm en dit geeft me vaak heel wat inzichten.

Ook het vertrouwen dat ontstaat tijdens het atelier vind ik belangrijk. In het begin kan alles stroef verlopen, iedereen is heel erg gericht op zichzelf maar dat kan groeien naar een bruisende groeps sfeer. Dat doet mijzelf ook deugd. Zo was er tijdens een atelier iemand die naar een andere gevangenis moest, het was zijn laatste keer in het atelier. Hij was heel emotioneel en begon een nummer te rappen en een aantal andere gedetineerden in het atelier deden mee om hem te ondersteunen. Een heel schoon moment.

Is voor jou de artistieke kwaliteit van de gemaakte werken in het atelier belangrijk?

Piet: Ik vind het zelf moeilijk om iemand op artistiek vlak vooruit te doen gaan. Ik wil vooral een ruimte creëren waar mensen zich creatief kunnen uiten. Ik probeer een aangename sfeer te creëren. In mijn ogen is niks goed of verkeerd aan een artistiek werk. Er is wel af en toe iemand die vraagt om hem iets bij te leren op vlak van tekenen, ik toon hem dan wel iets maar het echt aanleren van zaken is minder mijn ding. Je kan een techniek proberen aanleren maar het is vooral kwestie van veel te proberen, er veel mee bezig te zijn. Ik kan wel tonen hoe ik bepaalde zaken doe maar dat werkt voor een andere persoon misschien niet. Dat openhouden van zaken is voor mij

belangrijk. Maar ik snap wel dat dit niet voor iedereen werkt. Sommigen hebben meer nood aan een concreet houvast maar ik probeer liever een open sfeer te creëren waar mensen durven te proberen.

Hoe reageren mensen in jouw omgeving op het feit dat je elke week in de gevangenis een atelier begeleidt?

Piet: Ik vertel soms iets aan mijn leerlingen over het atelier in de gevangenis en ze vinden dat in de eerste plaats 'cool'. Ze zijn ook geïnteresseerd in de werking van de gevangenis in het algemeen, de meeste van die gasten weten daar niks over. In het algemeen krijg ik ook weinig negatieve reacties maar misschien zwijgen die mensen dan wel?

“

Veel van hen zijn niet gewend om waardering te krijgen. Ik ben ervan overtuigd dat je als mens kan blijven groeien, ook al zit je in de gevangenis.

Hoe kijk je zelf naar je statuut als vrijwilliger?

Piet: Als vrijwilliger werken is zeer bevrijdend. Ik doe wat ik graag doe en ze moeten mij daar niks voor geven. Ik doe het met veel plezier. Je inzet is puur, je doet het niet voor het geld of een bepaalde carrière. Door te kiezen voor vrijwilligerswerk heb ik het gevoel terug te keren naar de tijd van mijn jeugd waar verplichtingen minder aan de orde waren. Je kan als het ware een stuk herbeginnen.

In 2023 nam je deel aan onze jaarlijkse inspiratiedag voor artistieke begeleiders in gevangenissen. Hoe heb je die beleefd?

Piet: Het is een fris concept. Elkaar ontmoeten, ervaringen uitwisselen. Dat doet echt deugd want in de praktijk zie je elkaar nooit. Elke begeleider is in zijn of haar gevangenis bezig, zo'n dag geeft dan wel extra zuurstof. Je merkt bij alle begeleiders dat ze de urgentie van hun aanwezigheid in de gevangenis belangrijk vinden, dat er binnen de gevangensmuren iets gebeurt en om met een artistiek aanbod iets te kunnen betekenen voor de gedetineerden.

Heb je nog ideeën of dromen voor de toekomst waarmee je met het atelier aan de slag wil?

Piet: Mijn ultieme droom is een piano in het atelier van de gevangenis om te spelen tijdens de les. Ik ben daar mee gestart in mijn klas in Sint-Lukas. Het brengt heel veel rust in de ruimte en bij de leerlingen. Dit zou ook heel goed werken in de gevangenis.

“
Als vrijwilliger werken is zeer bevrijdend. Ik doe wat ik graag doe en ze moeten mij daar niks voor geven.

Via pianomuziek een moment creëren waarin deelnemers even kunnen ‘verzinken’.

Hoelang blijf je nog actief als vrijwilliger in de gevangenis van Gent?

Piet: Tot in mijn doodskist bij wijze van spreken. Veel van wat ik graag doe, komt samen in mijn rol als begeleider van het atelier. Ik doe het echt heel graag. Misschien dat ik nog een extra dag kom als ik met pensioen ben, twee dagen per week lijkt me heel tof om te doen.

**Fouad is een schuilnaam.*

Van student criminologie tot sportlesgever binnen de muren

Seppe De Wispelaere, een bachelor- en masterstudent in criminologie aan de UGent, heeft een passie voor het rechtssysteem en het gevangeniswezen. Maar zijn betrokkenheid gaat verder dan theoretische interesse. Als vrijwilliger bij De Rode Antraciet zet hij zich actief in, niet alleen om ervaring op te doen, maar ook om een verschil te maken. Zijn bijdrage? Sportles geven in de gevangenissen van Dendermonde en Ruiselede. We spraken met Seppe over zijn ervaringen en motivatie.

Dag Seppe, hoe ben je eigenlijk bij ons terechtgekomen?

Seppe: Naast mijn interesse in straftoemeting en –uitvoering ben ik een verwoed sporter. Ik doe Braziliaanse Jiu Jitsu en fitness. Als vrijwillig sportleraar in de gevangenis kan ik beide interesses combineren en tegelijk ervaring opdoen om later binnen een detentiecontext te kunnen werken. De Rode Antraciet leerde ik kennen tijdens de lessen van forensisch welzijnswerk over de hulp- en dienstverlening, gedetineerden en geïnterneerden. Toen ik hoorde over jullie aanbod in de gevangenissen, legde ik meteen de link met vrijwilligerswerk. Ik nam contact op en in 2022 mocht ik in de oude gevangenis van Dendermonde aan de slag om biljartsessies te geven.

Hoe was het voor jou om die eerste keer de gevangenis binnen te komen?

Seppe: Dat was natuurlijk wel spannend. Je wordt gecontroleerd, je moet je identiteitskaart afgeven, door de scanner gaan. Niemand kent je in het begin, dus dan krijg je ook wel vragende blikken. Maar eigenlijk viel het al bij al goed mee. Iedereen was supervriendelijk.

Het smaakte naar meer?

Seppe: Inderdaad! Mijn interesse voor het gevangeniswezen bleef ook in de praktijk overeind. Na die eerste lessen in 2022 wist ik zeker dat het iets voor mij was en dat ik ermee verder wilde. Zo begon ik in de gevangenis van Ruiselede met crossfitlessen. Die organiseerde ik samen met een bewoner. Hij had geen toelating gekregen om les te geven maar ik vond dat

Seppe De Wispelaere

“

Wat niet zo veel mensen verwachten is dat de bewoners heel dankbaar zijn voor de activiteiten die georganiseerd worden. Zeker wanneer ze weten dat je daar vrijwillig staat en er niet voor betaald wordt.

echt een supertof idee. We zijn samen aan de slag gegaan en de lessen waren echt een succes! Hij was achteraf heel blij dat ik hem had geholpen om dat te verwezenlijken. Ik heb hem ook zo veel mogelijk zelf laten lesgeven, hij had zowel de kennis, de techniek als de kracht. De voldoening was voor ons allebei even groot.

Ook in de gevangenis van Dendermonde gaf je deze lessen?

Seppe: In Ruiselede hangt een meer ontspannen sfeer, dat is heel aangenaam om in te werken. In Dendermonde is het allemaal veel strikter en kunnen bewoners niet zelf uit hun cel gaan. Los daarvan waren de sessies in Dendermonde even leuk, je merkt wel dat de deelnemers tot rust komen als ze kunnen sporten.

Wat zijn de voornaamste drempels of moeilijkheden als je lesgeeft in de gevangenis?

Seppe: Het strikte kader waarin de activiteiten plaatsvinden. Je moet op een bepaald uur verzamelen zodat de planning van de andere bewegingen niet verstoord wordt. Dat is niet evident want sommige gedetineerden hebben plots een andere verplichting zoals een ontmoeting met hun advocaat. Als de helft van de deelnemers niet kan of mag komen is dat jammer. Anderzijds heb ik de leukste sessies beleefd met minder deelnemers omdat je dan meer één-op-ééngesprekken kan hebben. Techniek tonen bij crossfit of regels uitleggen bij minivoetbal gaat bijvoorbeeld ook makkelijker met een kleine groep.

Wat is volgens jou het grootste verschil tussen lesgeven binnen of buiten de muren?

Seppe: Volgens mij is er niet zo'n groot verschil. Natuurlijk is de context helemaal anders en de reden van deelnemen verschilt. Maar de bewoners zijn altijd heel gemotiveerd, ook al doen sommige van hen alleen mee om van hun cel te zijn. Het belangrijkste is dat ze het leuk vinden op het moment zelf en eventueel interesse ontwikkelen in een bepaalde activiteit. Of ze leren andere mensen kennen, wat niet per se vanzelfsprekend is binnen de muren. Ook voor hun mentale gezondheid biedt sport niets dan voordeel. Ze kunnen zich uitleven en even aan iets anders denken. Het bevrijdende gevoel van sporten vind ik heel belangrijk. Ik weet hoeveel nood ik er

zelf aan heb. Als ik bijvoorbeeld drie dagen niet gesport heb tijdens de blokperiode, dan begint het al te kriebelen en ga ik toch eens lopen of fitnesssen.

Is het een meerwaarde voor jou dat je binnenstapt als vrijwilliger?

Seppe: Ik ben begonnen als vrijwilliger om erachter te komen of de gevangenis iets voor mij was. Het antwoord was 'ja'. Door mijn engagement verder te zetten kan ik ervaring opdoen rond werken met gedetineerden. Ik leer het systeem al een beetje kennen waardoor mijn toekomstige kansen op werk in de gevangenis vergroten. Wat niet zo veel mensen verwachten is dat de bewoners heel dankbaar zijn voor de activiteiten die georganiseerd worden. Zeker wanneer ze weten dat je daar vrijwillig staat en er niet voor betaald wordt.

Zou je dit soort engagement aanraden aan andere studenten?

Seppe: Zeker! In de maatschappij leeft nog altijd het stereotiepe beeld dat gedetineerden gevaarlijk zijn en zo lang mogelijk opgesloten moeten worden. Het is als buitenstaander heel interessant om eens een gevangenis binnen te gaan en te zien hoe het daar werkt. Dan merk je heel snel dat de mensen daar niet veel anders zijn dan ons. Ze hebben een fout begaan en daarvoor moeten ze gestraft worden, uiteraard. Maar die krijgen ze al in de vorm van vrijheidsbeneming, dat betekent niet dat ze geen toegang meer mogen hebben tot sport. Als vrijwilliger vorm je een brug

tussen detentie en de samenleving buiten. En doordat ik maar een beperkt aantal sessies per jaar geef, is het zeer goed te combineren met mijn studies. Een vrijwillig engagement hoeft niet meteen heel groot te zijn. Met een kleine inspanning kan je al het verschil maken, zowel voor jezelf als voor de mensen in detentie.

“
Een vrijwillig engagement hoeft niet meteen heel groot te zijn. Met een kleine inspanning kan je al het verschil maken, zowel voor jezelf als voor de mensen in detentie.

Over welke kwaliteiten moet je beschikken om dit soort engagement aan te gaan?

Seppe: Geduld hebben en duidelijke afspraken kunnen maken. Geduld omdat de activiteiten vaak de enige momenten zijn waarbij gedetineerden de mogelijkheid hebben om zich uit te leven. Ze hebben vaak zin om eraan te beginnen, zonder veel uitleg vooraf. En duidelijke regels zijn vooral nodig om discussies te vermijden en te zorgen dat iedereen gelijk behandeld wordt. Goede afspraken maken goede vrienden. En eens die afspraken duidelijk zijn, kan het plezier centraal staan.

Zie je jezelf dit nog verder doen in de toekomst?

Seppe: Ja, komende zomer zou ik heel graag schaaklessen geven. Niet dat ik zo'n groot schaker ben, maar ik beheers wel de beginselen. Schaken is iets heel tofs dat je kan doen met weinig materiaal. Ik hoop toch een paar mensen de basisprincipes bij te brengen zodat ze iets hebben om hun gedachten te verzetten. Andere activiteiten die ik heel graag zou organiseren in de gevangenis zijn Braziliaanse Jiu Jitsu en worstelen. Ik begrijp wel dat dit soort contactsporten qua veiligheid moeilijker liggen. Maar ik weet dat er in sommige gevangenissen bokslessen worden georganiseerd, zonder sparren weliswaar. Wie weet is dat voor andere gevechtssporten in de toekomst ook mogelijk?

“
Het is als
buitenstaander heel
interessant om eens
een gevangenis
binnen te gaan en
te zien hoe het daar
werkt. Dan merk
je heel snel dat de
mensen daar niet
veel anders zijn dan
ons.

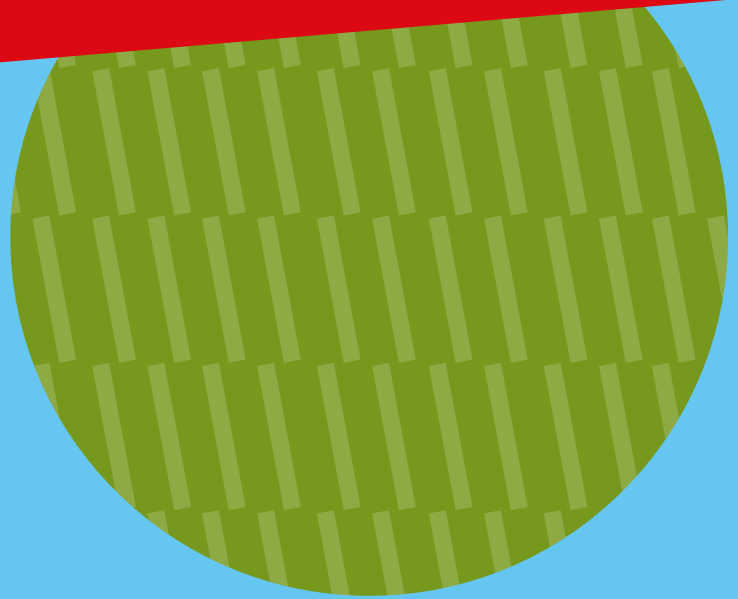

0

44

samenwerking justitie

Theater en muziek in Leuven Centraal: de verbindende kracht van participatieve projecten

Wie in 2023 in de gevangenis van Leuven Centraal werkte, verbleef of op bezoek kwam, kon waarschijnlijk niet om FAUST I en CELL(R) heen: respectievelijk een theater- en muzikaal project, beide met een groot participatief karakter. Ze rekenden niet alleen op de actieve deelname van mensen in detentie, ook het enthousiasme en de ondersteuning van directie en gevangenispersoneel droegen onmiskenbaar bij aan hun succes. Wat betekenen zulke projecten in onze detentiecontext? Welke impact hebben ze? Waarom is het zo belangrijk om hierin te investeren en er het nodige vertrouwen aan te geven? Samen met alle betrokken partijen doen we een poging om deze vragen te beantwoorden.

FAUST I

“Het realiseren van een nieuw theaterproject sloot aan bij een lange traditie van een vast gemengd toneelgezelschap in Leuven Centraal. Na de coronaperiode, bleek het echter moeilijk om een doorstart te maken: een nieuwe regisseur vinden die dit engagement vrijwillig op zou nemen, een nieuw élan vinden met nieuwe spelers, en tegelijk ook een eigentijdse, meer inclusieve invulling.

Toch leefde het nog, die nood aan theaterexpressie. Gelukkig was er toen kunstenaarscollectief KNEPH. Na een eerder artistiek co-creatieproject in de gevangenis

waren zij meteen enthousiast om aan de slag te gaan. Bovendien kregen we financiële steun via het project 'Count me in! Actieve participatie in gevangenis'.

Het zou een multimedia-theaterfilm worden: FAUST I, naar het beroemde stuk van Goethe. Talent was zeker aanwezig, zowel beeldend, als qua teksten, drama en muziek. Van bij de start ging het om co-creatie: elke deelnemer, intern of extern, had inspraak en beslissingen werden in overleg genomen. Dat lukte wonderwel! Ieder wilde er een stukje van zijn ziel instoppen. Tijdsintensief? Ja, maar participatie troef!

De livestream vanuit Leuven Centraal naar het Colora Festival gaf een extra én spannende dimensie. We konden rekenen op de toestemming van FOD Justitie om dit te organiseren. Ook zij zagen het als een mooie kans om via een regulier festival de verbinding te maken met de buitenwereld.

Niet alleen de bewoners, ook het justitiepersoneel en medewerkers van de Hulp- en Dienstverlening mochten komen kijken met extra genodigden uit hun eigen netwerk. Het was op hun vraag dat we dit zo organiseerden. Er was een enorm positieve sfeer op alle voorstellingen, veel waardering én een warm applaus. Zoiets doet in een detentiecontext zeker deugd, het is iets waaraan velen zich optrekken.

De voorstellingen, twee op één dag, betekenden een extra belasting voor de

portiers: inschrijven, metaaldetectie... maar verliepen toch vlot. Ook bij het binnenbrengen van al het materiaal voor de opbouw, was er dezelfde goodwill om dit zo goed mogelijk te laten verlopen.”

Sabine De Bock

sport- en cultuurfunctionaris

De Rode Antraciet

“
We konden rekenen op de toestemming van FOD Justitie om dit te organiseren. Ook zij zagen het als een mooie kans om via een regulier festival de verbinding te maken met de buitenwereld.

“

EVERY DAY - CELL(R)

“Dat er heel wat talentvolle muzikanten zijn in Leuven Centraal is geen geheim. Dat ze ambitie en dromen hebben evenmin. Maar dat het zo groots ging worden met een eigen cd, verschillende lanceringsconcerten en nationale mediabelangstelling, daar hadden we niet op gerekend. Van een sneeuwbaaleffect gesproken!

Een traject bandcoaching bracht een groep muzikanten samen in de muziekkelder, een muziekstudio waar bands kunnen repeteren en elkaar muzikaal inspireren. Een van hen nam als singer-songwriter het initiatief om met zijn nummers aan de slag te gaan. Gaandeweg deden er zich opportuniteiten voor en grepen we de kans om opnames te verwezenlijken. Ook hier was het proces participatief: alles werd samen besproken en beslist. Welke nummers op de cd zouden komen, hoe de hoes eruit zou zien, de titel, de organisatie van de concerten, het vormgeven van externe evenementen.

Nog meer gedetineerden sloten aan voor technische ondersteuning van de concerten. Ook met het team van Jail TV werd nauw samengewerkt voor opnames van exclusieve clips. Een versie voor binnen en een versie voor buiten, geanonimiseerd.

Het beeldmateriaal werd telkens nagekeken én goedgekeurd door Justitie.

Dit project is bijzonder omwille van de goede, participatieve samenwerking tussen gedetineerden en de betrokken organisaties. En eveneens door een fijne samenwerking met de lokale directie, in het bijzonder attaché-gevangenisdirecteur Kim Huygens.

Wat ook een positieve drive gaf, was dat het project als ‘schitterend’ omschreven werd door FOD Justitie en zo vlot alle speciale toelatingen verkreeg. Zelfs voor het afstemmen van de perscontacten en de mediastrategie werd tijd gemaakt en gebeurde alles in nauw overleg.”

Sabine De Bock
sport- en cultuurfunctionaris
De Rode Antraciet

“Ik ben altijd een groot voorstander geweest van een detentieuitvoering waarbij de maatschappij zoveel mogelijk betrokken wordt bij het interne gebeuren en vice versa. Het is van fundamenteel belang dat mensen binnen de muren zoveel mogelijk verbonden worden met wat er buiten gebeurt om zo het proces van ontmenselijking tegen te gaan.

Ik was vooral betrokken bij de laatste fase van het cd-project, de lanceringsconcerten. Ik heb de bedrijvigheid errond nooit als hinder ervaren, ook niet wat veiligheid betreft. Als ik kijk naar de snelheid en het professionalisme waarmee het hele spektakel is opgezet en weer afgevoerd, getuigt dit alleen maar van een zeer grote inzet met een minimum aan veiligheidsrisico's. Als er al opmerkingen waren vanuit het bewakingscorps werd er snel en adequaat op gereageerd door de nodige aanpassingen door te voeren.

Het optreden zelf heb ik als zeer professioneel en mooi ervaren. Het was niet alleen een uiting van hoogstaande muzikale talenten maar zeker ook een geweldig voorbeeld van hoe mensen zichzelf en elkaar kunnen verheffen naar een hoger niveau door samen iets te creëren.”

Benny Bruyninckx
chef vleugel F

“De materiaaltoelating door de directie van de gevangenis was soepel, terwijl de binnengebrachte materialen natuurlijk niet evident zijn in een gevangeniscontext. De periode nodig voor de opname van de cd was –ondanks het opendeursysteem van Leuven Centraal- toch vrij lang. Door het specifieke gevangenisregime waren de beschikbare uren beperkt. Daarnaast hadden de meeste deelnemers slechts beperkte studio-ervaring, waardoor extra begeleiding nodig was. Het relatief lage tempo waarin werd opgenomen gaf echter veel ruimte voor gesprekken, emoties en leermomenten. Ik heb de deelnemers allemaal zien groeien in dat jaar. Een groei naar eigenwaarde en echt gezien en gehoord worden met een mooi professioneel eindresultaat.

De sessies waren een verlengde van de gesprekken die ik normaal gesproken als moreel consulent heb met gedetineerden, waarin onzekerheden en emoties steeds welkom waren en technische en soms heel persoonlijke moeilijkheden overwonnen werden.

Niet alleen de cd zelf, ook de betrokkenheid van de deelnemers bij de vormgeving en de concerten maakte van dit project een echt groepsproject van zowel muzikanten als medegedetineerden, eerder dan het resultaat van de inspanningen van enkelen.”

Gerry Koolen
vrijwillig moreel consulent,
leidde de opnames en remastering
in goede banen

“Dergelijke projecten zijn naar mijn mening van het grootste belang binnen detentie. Niet enkel om de deelnemers de kans te geven om een zinvolle en nuttige invulling te geven aan hun detentie, maar ook om hen de kans te geven nieuwe ervaringen op te doen, om hun talenten te ontwikkelen, om positieve relaties aan te gaan enzovoort. Bovendien kunnen de deelnemers zo een andere kant van zich laten zien aan bezoekers, externe medewerkers en personeelsleden. We zien de deelnemers vaak groeien als ze complimenten krijgen over hun aandeel in dergelijke projecten.

Beide projecten waren in zeer hoge mate participatief. Als ik kijk naar het project van Cell(r) werd alles aangeleverd door de deelnemers: de muziek, de teksten, het decor, ... De medewerkers van de hulp- en dienstverlening en de moreel consulent hebben dit ambitieuze project vormgegeven, ze hebben de ideeën van de deelnemers kunnen vertalen. Uiteraard vragen dergelijke projecten ook heel wat afstemming met de werking, waarbij steeds rekening moet gehouden worden met de penitentiaire veiligheid. Hierin zit voor mij dan ook onmiddellijk de grootste uitdaging: het evenwicht bewaren tussen kansen bieden en de veiligheid garanderen.”

Kim Huygens
directie Leuven Centraal,
aanspreekpunt Vlaamse Gemeenschap

“Uiteraard vragen dergelijke projecten ook heel wat afstemming met de werking, waarbij steeds rekening moet gehouden worden met de penitentiaire veiligheid. De uitdaging: het evenwicht bewaren tussen kansen bieden en de veiligheid garanderen.

⊕ Gedetineerden lanceren eigen cd voor het goede doel
Leuven Centraal - De Rode Antraciet

⊕ Hotel Leuven by CELL(R)

⊕ FAUST I
You'll never find rainbows
if you're looking down
De Rode Antraciet

⊕ FAUST I
<https://youtu.be/UdCauMwdsIk>

”

Workshops groepsdynamica voor gevangenispersonnel

Binnen de gevangismuren een groepsaanbod sport en cultuur organiseren is een verhaal van geven en nemen. Ambities, doelstellingen en planning dienen afgestemd te zijn op de specifieke context, waar hiërarchie, veiligheid en structuur vaak primeren. Tegelijk willen we op een constructieve manier samenwerken met al wie binnen de gevangenis onze missie genegen is, en hen daarin ook –waar nodig– tegemoetkomen. Een stevig draagvlak en positief klimaat voor actieve participatie van mensen in detentie is voor alle betrokkenen een goede zaak. Daarom startten we in 2023 met vormingen groepsdynamica voor penitentiair bewakingsassistenten (PBA) in de gevangnissen van Hasselt en Leuven Hulp. Een eerste -verkennende- stap naar wat hopelijk een vaste waarde kan worden binnen de muren van de gevangenis.

Om de sessies groepsdynamica concreet vorm te geven gingen we in zee met Wim Ipers, leerkracht bij Ligo Brusselleer sinds 1998 en gespecialiseerd in lesgeven aan gedetineerden. Bart Thijs, Deskundige Bewaking (PA), stond in Leuven Hulp mee in voor de communicatie en praktische organisatie. Jimmy Gielkens, bibliotheekmedewerker in Leuven Hulp, nam deel aan de sessies. We spraken met hen over hun motivatie en ervaringen van het afgelopen jaar.

“

Drempels zijn er natuurlijk altijd, maar de bereidheid en motivatie van de deelnemers, en het overduidelijke aanvoelen grote nood te hebben aan bijscholing, namen deze grotendeels weg.

Dag Wim, wat is groepsdynamica eigenlijk en waarom is het belangrijk om ons er bewust van te zijn?

Wim: Groepsdynamica leert ons bewust te zijn van onze positie in de groep, en ook van de kracht- en machtsverhoudingen en constante wisselwerkingen in groepsverband. Dat bewustzijn staat ons toe onze houding zo nodig aan te passen, maar vooral bij te leren over hoe we ons beter kunnen leren gedragen met betrekking tot anderen.

Toegepast op de specifieke context van de gevangenis en de doelgroep van penitentiair bewakingsassistenten, wat is dan het belang of de impact van groepsdynamica?

Wim: PBA's staan in voortdurend contact met mensen in detentie en collega's.

Bovendien zijn er vaak contacten met externe diensten en directie. Omdat de detentiecontext er nog altijd een is van hiërarchie, is het des te belangrijker en urgenter om in te zoomen op verschillende communicatiemodellen en assertiviteitstools.

Hoe heb je de inhoud en jouw aanpak concreet vertaald naar deze context?

Wim: De workshops zijn opgebouwd rond communicatie, assertiviteit en veerkracht. We gaan hierbij zo veel mogelijk uit van door deelnemers aangebrachte knelpunten en uitdagingen en bespreken op een speelse manier een aantal cases. Vooral rollenspelen nemen hierbij een belangrijke plaats in.

Wat werkte er goed aan de aanpak? Moest er gaandeweg bijgestuurd worden?

Wim: Over het algemeen werkte de aanpak zeer goed. Drempels zijn er natuurlijk altijd, maar de bereidheid en motivatie van de deelnemers, en het overduidelijke aanvoelen grote nood te hebben aan bijscholing, namen deze grotendeels weg. De uitdaging was vaak om mensen zich uit te laten leven in rollenspelen, maar niemand werd daartoe gedwongen. Degenen die niet actief een rol opnamen als 'acteur' namen de rol van observator op.

Bij een bepaalde groep was de weerstand tegen het idee van bijscholing groter: men beschouwde het op dit punt in hun carrière als overbodig. 'Wat zouden we op een paar jaar van ons pensioen nog kunnen bijleren,

allemaal veel te veel moeite.' Toch slaagden we er ook bij deze groep in een minimum aan intrinsieke motivatie naar boven te halen.

De goede omkadering had ook zeker een impact op het succes van de workshops. Ze vonden plaats op locatie in het Leuvense, dat zorgde voor een meer ongedwongen sfeer en werkte constructief overleg en openheid in de hand. Ook de financiële tussenkomst van De Rode Antraciet voor de catering stimuleerde de verbondenheid onder de deelnemers en werd gevoeld als een blijk van appreciatie.

Wat is je het meest bijgebleven uit deze eerste sessies?

Wim: Vooral het hele hoofdstuk en de oefeningen rond spiegelen en empathie leverden veel gespreksstof op en ook veel eyeopeners. Verder werd ook sterk ingezet op het creëren van een positief groepsgevoel en grote veiligheid en verbondenheid. PBA's zijn overduidelijk vragende partij voor meer van dit soort opleidingen.

Bart, was jij als PA meteen overtuigd van het belang van deze workshops?

Bart: Absoluut! Ik vind dat men vaak onderschat wat er van een PBA verwacht wordt. De job is er de laatste jaren niet gemakkelijker op geworden, door bijvoorbeeld de overbevolking, verouderde infrastructuur en bijkomende administratieve taken. Ik vond het super

dat er in de workshops aandacht was voor thema's als samenwerken, assertiviteit, veerkracht en ervaringen met hiërarchie. Dat zijn thema's die veel te weinig aan bod komen in opleidingen. Nog een groot pluspunt was het onderdeel 'tips en tricks rond omgaan met gedetineerden'. Omgaan met allerlei verschillende karakters en culturen is niet altijd vanzelfsprekend.

Wat is volgens jou het belang of de impact van dergelijke workshops in een detentiecontext?

Bart: De thema's die tijdens de tweedaagse workshops aan bod kwamen zijn zeer herkenbaar en tastbaar voor de deelnemers. Werken met een doelgroep van gedetineerden en samenwerken met collega's in een detentiecontext vergt immers naast sociale vaardigheden ook flexibiliteit, veerkracht, assertiviteit enzovoort.

Geloof je dat dergelijke training dingen kan veranderen in positieve zin?

Bart: Daar ben ik van overtuigd! Naast het bespreken en toepassen van de eerder aangehaalde thema's in diverse werkvormen, is het sowieso een buitenkans voor het penitentiair personeel om een keer buiten de werkomgeving samen te kunnen komen en de tijd te nemen om over werkgerelateerde thema's te spreken. Op die manier leren collega's ook van elkaar én is er bovendien ruimte en tijd om écht uit te wisselen.

“

Door middel van rollenspellen, groepsdiscussies en praktische oefeningen konden we de aangeleerde concepten direct toepassen en onze vaardigheden in realistische scenario's oefenen.

Zo te horen is dit soort vorming voor herhaling vatbaar. Zijn er concrete plannen voor de toekomst?

Bart: Wat mij betreft is dit zeker voor herhaling vatbaar. Het blijft een unieke kans om kennis, vaardigheden en ervaringen uit te wisselen via het concept van workshops. Er zijn nog niet meteen concrete plannen voor de toekomst, omdat de eerste sessies nog maar vers in het geheugen liggen, maar ik twijfel er niet aan dat er in de toekomst gelijkaardige initiatieven in een samenwerkingsverband gegoten worden.

Jimmy, was jij als deelnemer meteen enthousiast om deel te nemen aan deze workshops?

Jimmy: Jazeker, om verschillende redenen. Om in een gevangeniscontext te

kunnen werken moet je van nature uit al geïnteresseerd zijn in menselijk gedrag en interactie. De workshops boden de kans om die interesse te verkennen en meer te leren over hoe groepen werken en hoe collega's onder elkaar binnen die groepen functioneren. Ik zag het ook als een kans om mijn eigen professionele vaardigheden op het vlak van samenwerking, assertiviteit en veerkracht te verbeteren. En tot slot keek ik er naar uit om mijn collega's eens op een andere manier te leren kennen. Het delen van ervaringen en het leren van anderen leek me een waardevol onderdeel van de workshops.

Beantwoordden de workshops aan je verwachtingen?

Jimmy: Absoluut! De workshops waren zeer interactief en betrokken de deelnemers actief bij de oefeningen. Door middel van rollenspellen, groepsdiscussies en praktische oefeningen konden we de aangeleerde concepten direct toepassen en onze vaardigheden in realistische scenario's oefenen. We kregen concrete strategieën en technieken aangereikt die direct toepasbaar zijn op de werkvloer en zelfs in het dagelijks leven. Bovendien was de begeleiding in handen van een ervaren en plezierige coach. Zijn begeleiding was waardevol en ondersteunend waardoor we ons op ons gemak voelden om vragen te stellen, ervaringen te delen en feedback te ontvangen.

En wat vond je minder goed of wat liep moeilijk?

Jimmy: Een van de uitdagingen die ik heb ervaren tijdens de workshops was het aspect van tijd en het omgaan met persoonlijke gevoeligheden. Soms leken bepaalde onderwerpen langer te duren dan gepland waardoor andere punten mogelijk werden ingekort. Daarnaast konden de onderwerpen die tijdens de workshop werden behandeld, gevoelig of emotioneel uitdagend zijn voor sommige deelnemers zoals het oefenen van assertiviteit, het ontvangen van feedback of het spelen van een rollenspel.

Zou je de workshops aanraden aan collega's?

Jimmy: Ja, absoluut! Deze workshops bieden waardevolle inzichten, vaardigheden en technieken die van toepassing zijn in diverse professionele en persoonlijke contexten. Door deel te nemen aan deze workshops kunnen collega's hun samenwerking, communicatievaardigheden en persoonlijke ontwikkeling versterken. Daarnaast bieden de workshops een kans om te netwerken en ervaringen uit te wisselen met collega's wat de teamdynamiek en samenwerking alleen maar kan versterken.

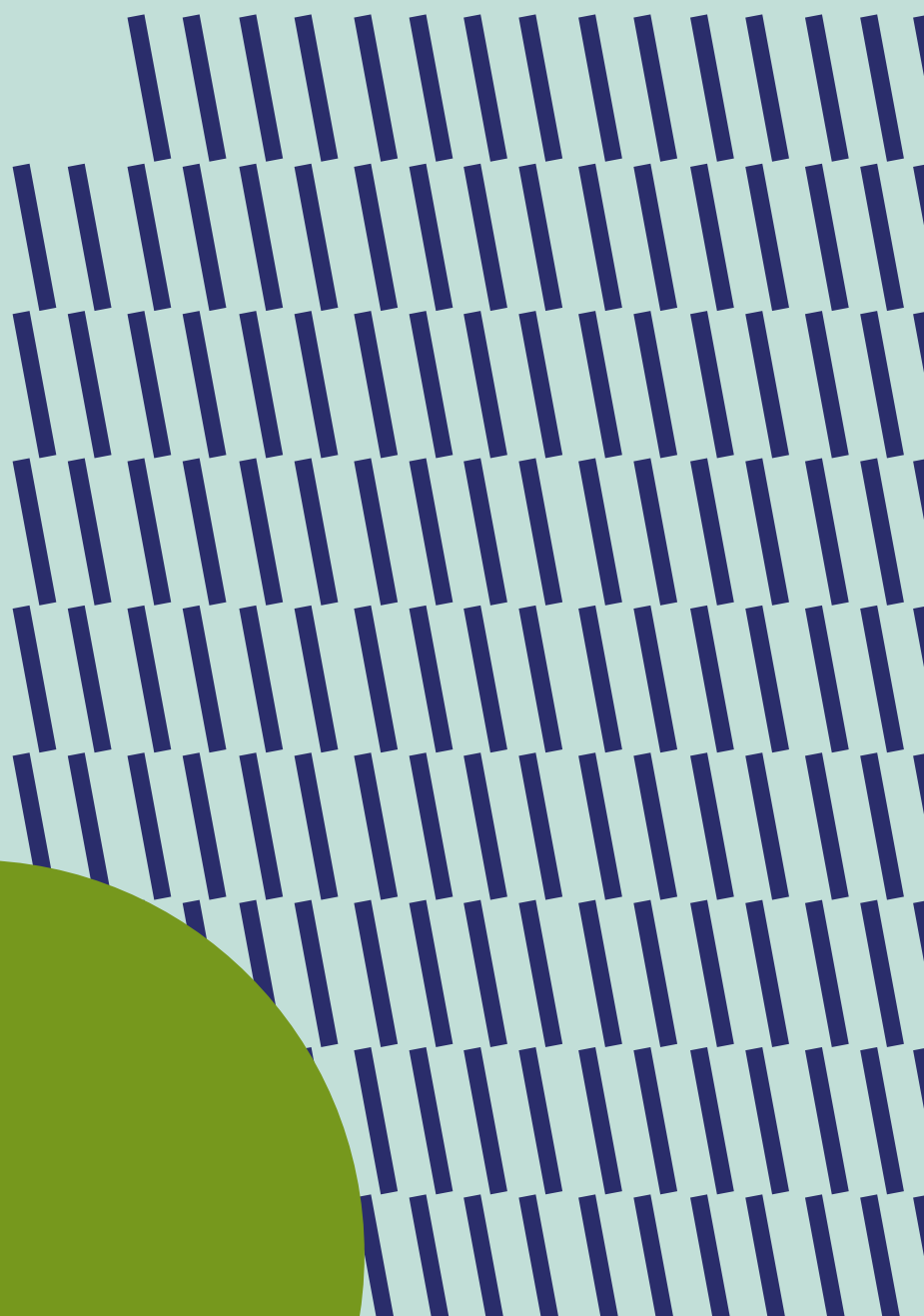

95

responsa- bilisering

Praatgroep TROTS en theaterproject 'Muren & Maskers' maken urgente thema's zichtbaar in de gevangenis van Brugge

Dat het groeiende bewustzijn rond thema's als LGBTI+ en genderidentiteit niet stopt aan de gevangenispoort, bleek afgelopen jaar uit het theaterproject 'Muren & Maskers'. Het project kwam niet uit de lucht gevallen, maar was het logische én artistieke gevolg van de praatgroep TROTS die in de gevangenis van Brugge al een aantal jaar actief was. We spraken met Jolien Lescauwaet, die als organisatieondersteuner binnen de muren een van de drijvende krachten is achter het LGBTI+ thema binnen de muren.

Dag Jolien, eerst en vooral 'proficiat'! Jullie werden met TROTS en Muren & Maskers genomineerd voor een diversiteitsaward van Çavaria, de Vlaamse belangenverdediger van LGBTI+-mensen en koepel van LGBTI+-

organisaties. Jullie grepen uiteindelijk naast de award, maar het juryrapport was wel zeer lovend, vooral voor het mobiliserende en duurzame karakter van het initiatief en de participatieve aanpak ervan (*zie kadertekst*).

Jolien: Dat was inderdaad een mooie erkenning. Hoofdrolspeelster Mia, die intussen vrij is, ging ook mee naar de awardshow. Het was een hele belevenis, voor ons allemaal!

Maar aan die award gaat natuurlijk al een veel langer traject vooraf?

Jolien: Dat klopt. Alles begon met de expliciete vraag van een gedetineerde in de gevangenis van Brugge om 'iets' te doen rond de thema's geaardheid en genderidentiteit. Samen met onze beleidscoördinator Marieke ben ik in gesprek gegaan met die persoon. We voelden beiden de urgentie achter zijn vraag en wilden er graag mee aan de slag.

Geen evidente thema's binnen de gevangeniscontext wellicht?

Jolien: Dat is precies wat die persoon ook aangaf: het lijken heel onzichtbare

thema's binnen de muren. Als je op zo'n mannenafdeling rondloopt dan lijkt het of homoseksualiteit niet bestaat, om maar te zwijgen over andere genderidentiteiten. Er heerst zo'n sterke machocultuur, waardoor iedereen eigenlijk een masker moet opzetten en zich stoerder en sterker voordoet dan in realiteit het geval is. Zo'n cultuur zorgt er tegelijk voor dat er in de schaduw dingen gebeuren die niet zouden mogen gebeuren: misbruik, discriminatie, ongepaste opmerkingen enzovoort.

Had je zelf affiniteit met het thema of was het volledig nieuw?

Jolien: Ik was al een aantal jaar aan het werken rond het thema gender, vooral vanuit het oogpunt 'mannelijkheid'. Dat was binnen Project M: een reeks gespreksavonden rond vragen als: wat wordt er als man van je verwacht? Welke boodschappen krijg je van jongs af aan mee over wat het betekent om man te zijn? En hoe ga je als man om met relaties, emoties, geweld, spanning, rouw en verlies? Allemaal zaken die vaak achter een masker worden weggestopt. Project M gaat al enkele jaren door in Ruiselede, sinds vorig jaar ook in Brugge en dit jaar voor het eerst in Gent.

Na de vraag van de gedetineerde in de gevangenis van Brugge nam ik contact op met Melanie Verbeke, de 'liaisonfiguur' tussen het CAW en het Transgender Infopunt. Samen met haar kwamen we tot het inzicht dat we niet overhaast te werk wilden gaan of met een eenmalige

“

Er is de expertise van binnen de muren en de expertise over het LGBTI+-thema. Als je die twee samenlegt, dan gebeuren er echt dingen.

activiteit zoals een lezing een plakker op de wonde wilden kleven, om vervolgens het hele thema te klasseren. We wilden het ten gronde aanpakken. En toen zijn we met de werkgroep begonnen.

Muren en maskers © Kurt Stockman

Hoe kreeg de werkgroep dan concreet vorm?

Jolien: We lanceerden een oproep binnen de gevangenis: wie wil er mee nadenken over hoe we van het PCB een meer LGBTI+-vriendelijke gevangenis kunnen maken? Zowel voor degenen die hier verblijven als degenen die hier werken? Er kwam heel veel respons van mensen van JWW, PSD, het zorgteam, de medische dienst, het opleidingscentrum voor penitentiair personeel enzovoort. Zo'n beetje vanuit alle hoeken van de gevangenis. Daarnaast hebben we doorheen de jaren nog extra leden gekregen via organisaties buiten de muren, zoals Transgender Infopunt, Çavaria, het Gendersalon, het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen en bijvoorbeeld ook een doctoraatstudente die bezig is rond transpersonen in detentie. Al die personen zitten een drietal keer per jaar samen en dat is voor mij echt de kracht van een werkgroep. Er is de expertise van binnen de muren en de expertise over het LGBTI+-thema. Als je die twee samenlegt, dan gebeuren er echt dingen.

Wat is jouw specifieke rol binnen de werkgroep?

Jolien: Ik neem de rol op van voorzitter. Samen met Marieke, de beleidscoördinator, bereid ik de werkgroepen voor. We vullen elkaar goed aan want Marieke heeft een goed oog voor de toekomstvisie en de actieplannen op langere termijn, terwijl ik eerder focus op wat er nu direct moet gebeuren. Dat is mijn ongeduldig kantje dat zich laat zien (*lacht*).

Dat klinkt als een recept voor succes! Zijn er onderweg misschien ook drempels of uitdagingen geweest en hoe zijn jullie daarmee omgegaan?

Jolien: De maandelijkse praatgroep waaruit het idee van het theaterproject gekomen is, loopt zeer goed. Tegen alle verwachtingen in is die altijd volzet. Los daarvan constateren we wel bepaalde problemen. 'Mannen 2' bijvoorbeeld is in Brugge de kortgestraften- en beklaagdenafdeling. Het is heel moeilijk om mensen van die afdeling in de praatgroep te krijgen, omdat de machocultuur daar nog sterker aanwezig is. Briefjes komen niet bij mij aan, of ze worden niet opgeroepen. Het moeilijk sfeertje dat daar hangt rond die thema's is niet zo makkelijk te doorbreken.

Een ander voorbeeld is de kantine in Brugge, die is apart voor vrouwen en mannen. Waarom is dat niet gewoon één kantine? Bewoners zouden zelf moeten kunnen kiezen wat ze kopen. Als een man make-up

wil kopen of een vrouw herenschoenen of -kleding, waarom zouden we dat beperken? Maar het is nu eenmaal Justitie, dat gaat traag zelfs al zijn mensen bereidwillig. Dus we blijven proberen en op dezelfde nagel kloppen en het ziet ernaar uit dat er eindelijk schot in de zaak komt.

Je noemde het theaterproject al, kan je vertellen hoe dat tot stand kwam?

Jolien: De praatgroep TROTS wordt begeleid door Joyce Dekeyser van het Gendersalon. Zij pikte de vraag op om iets te doen rond de manier waarop er gereageerd wordt op LGBTI+-personen. Een theaterstuk leek een goede manier om dat thema in de kijker te zetten. Ik ging vervolgens met het idee naar jullie functionaris Lien Verlinde. Zij was meteen ook heel enthousiast en heeft het verder in handen genomen. Via via kwamen we in contact met Silke Thorrez, een actrice met veel belangstelling voor het thema en voor het werken binnen de muren. Zij nam de regie in handen en deed dat fantastisch!

Muren en maskers © Kurt Stockman

Daar staat of valt een project ook wel mee: je hebt echt iemand nodig die niet enkel voor het resultaat of voor de grote kunst gaat maar vooral aandacht heeft voor het proces. Zij nam echt de tijd om met de deelnemers aan de slag te gaan, bepaalde drempels weg te werken, hen te laten praten over hun emoties.

Nog even terug naar het juryrapport van de Çavaria-awards. Schatten ze volgens jou de maatschappelijke impact van het project juist in?

Jolien: We hebben sowieso een heel mooi resultaat naar buiten gebracht. Toen ik in het publiek zat, voelde ik dat het echt wel

“
In essentie ging Muren & Maskers over jezelf kunnen zijn en dat is iets waar iedereen mee worstelt. In die zin heeft de voorstelling ook breder impact gehad.

indruk maakte, het ging ook ruimer dan het thema genderidentiteit. In essentie ging Muren & Maskers over jezelf kunnen zijn en dat is iets waar iedereen mee worstelt. In die zin heeft de voorstelling ook breder impact gehad.

Voor de deelnemers was hun betrokkenheid bij het project heel betekenisvol: ze zijn er door uit hun schulp gekomen, ze konden hun sociale vaardigheden aanscherpen, hun gevoelens in teksten omzetten. Mia, de hoofdrolspeelster, deed het fantastisch, ondanks het beperkte aantal repetities. Zij is echt een talent, het was heel mooi om te zien dat ze gaandeweg ook zichzelf ontdekte.

Wat ook heel krachtig was, was de vragenronde na de voorstelling. De meeste mensen zijn nog nooit in een gevangenis geweest en hebben een vertekend beeld. Om dan iemand te horen vertellen hoe het echt is daarbinnen, dat maakt wel iets los en brengt een dialoog op gang.

Wat zijn, los van dit project of andere gelijkaardige projecten, concrete stappen die volgens jou kunnen ondernomen worden om die dialoog en het bewustzijn rond die thema's te vergroten?

Jolien: Voor sommige mensen is de drempel naar de praatgroep nog te groot. Daarom ben ik nu bezig met een project om een briefwisseling op gang te brengen. Op die manier kunnen ook zij in gesprek gaan over het thema, met iemand die weet wat het

is en hetzelfde doormaakt. Het idee is om met vrijwilligers van buiten de muren, uit de LGBTI+-community, te werken. Dan creëer je meteen ook die brugfunctie en breng je het leven binnen en buiten de muren dicht bij elkaar, rond dezelfde vragen, gevoelens en worstelingen. Onze collega's van de LGBTI+-organisaties zijn intussen enthousiaste bondgenoten dus ik heb wel vertrouwen in zo'n samenwerking. Samen zouden we die verborgen wereld misschien wat zichtbaarder kunnen maken.

Ik ben niet op de hoogte van gelijkaardige initiatieven in andere gevangenissen. Hopelijk kunnen we hen inspireren om met het thema aan de slag te gaan. Ik begrijp dat het spannend is om met zoiets te beginnen, maar het heeft onze verwachtingen alleszins overtroffen. Dus ik hoop dat het doorheen de jaren nog kan groeien. Als er collega's zijn die erover willen brainstormen voor andere gevangenissen, dan mogen ze mij altijd contacteren! (*lacht*)

We hebben het al gehad over de impact binnen en buiten de muren. Maar welke inzichten heeft het project jou gebracht, in persoonlijke of professionele zin?

Jolien: Ik heb in de eerste plaats veel supertoffe en interessante mensen leren kennen. Ik ben zelf geen lid van de LGBTI+-community dus voor mij heeft het ook wel mijn ogen geopend voor de wereld achter die term. Een wereld waar mensen die binnen de heteronormatieve en cisgender hokjes in de samenleving vallen niet altijd

“

Ik ben niet op de hoogte van gelijkaardige initiatieven in andere gevangenissen. Hopelijk kunnen we hen inspireren om met het thema aan de slag te gaan. Ik begrijp dat het spannend is om met zoiets te beginnen, maar het heeft onze verwachtingen alleszins overtroffen.

zicht voor hebben. Ook op professioneel vlak vond ik het superinteressant want ik ben wel iemand die energie krijgt van nieuwe ideeën. Zeker als je merkt dat het een verschil maakt voor mensen. En dat is met dit project echt wel het geval geweest.

Çavaria-awards - Het rapport

van de jury:

De juryleden beoordeelden de maatschappelijke impact van jullie initiatief en hoe mobiliserend en duurzaam het volgens hen was. Wat maatschappelijke impact betreft, vonden ze het mooi hoe jullie project een onderbelichte situatie onder de aandacht bracht. Ze waardeerden ook dat jullie een participatieve aanpak hadden. Ze vonden het mobiliserend omdat het de deelnemers en anderen aanzette om actie te ondernemen, om bestaande labels open te trekken. Het stimuleerde zowel de deelnemers als mensen buiten de gevangenis om aan zichzelf te werken en eventuele negatieve ideeën over LGBTI+ personen in detentie en daarbuiten te veranderen. Ze vonden het verbindend omdat iedereen wel met muren en maskers worstelt. De duurzaamheid zat volgens de jury in de gedragsverandering die het project creëerde, wat doorwerkt in de toekomst.

*te kijken
ik sta te kijken en ik denk
waarom mogen we niet meer ruiken
naar beest
artificiële bloemengeur
is dat het dan?
hoe fascinerend is het dat een groot deel
van de mensheid
zijn eigenheid gewoon ontkent
hypocriete zoogdieren
we zijn allemaal naakt geboren
en zo gaan we ook weer vertrekken
en daartussen worstelen we allemaal
met onze muren en maskers.*

Mia
deelneemster project

⊕ **Project 'Muren en maskers'**
Landjuweelfestival Brugge
De Rode Antraciet

⊕ **Nonkels-actrice Silke Thorrez**
maakt voorstelling met gedetineerden:
"Geen verschil tussen binnen
en buiten de muren"
Luister Select | Radio 1

Scoren op sportief én menselijk vlak: de unieke kracht van de ‘buitenploeg’

De eerste keer komen ze uit nieuwsgierigheid, een beetje aarzelend, niet goed wetend hoe zo'n wedstrijd binnen de muren zal verlopen. Meestal komen ze vol overtuiging terug, voor het plezier, de unieke ervaring en vanuit het besef dat hun aanwezigheid een verschil maakt. De buitenploegen: al meer dan tien jaar vormen ze een vaste waarde in onze werking. Of het nu volleybal, voetbal, tafeltennis of zelfs

schaken is – een ‘matchke’ spelen doet altijd deugd en brengt mensen samen! Ook in 2023 kwamen verschillende buitenploegen de gevangenis binnen om het op te nemen tegen een team van gedetineerden. We laten hen graag aan het woord over hun ‘eerste keer’, hun motivatie, hun ervaringen en soms onvergetelijke momenten binnen de muren.

“

Ik raad het andere ploegen zeker aan om ook eens binnen de muren te komen volleyballen of voetballen.

Bisiteploeg Oudenaarde

VOLLEYBALPLOEG

GEVANGENIS OUDENAARDE

“Hoe lang we al komen volleyballen in de gevangenis? Toch al bijna tien jaar. De eerste keer was in Gent, daarna telkens in Oudenaarde. Als vrouwenploeg tegen een mannenteam, dat creëert wel een mooi spelniveau. Een van onze speelsters hoorde voor het eerst over de mogelijkheid om te gaan spelen in de gevangenis op de radio en vond het wel interessant. Sindsdien komen we elk jaar spelen, uitgezonderd tijdens corona. Alle spelers zijn altijd enthousiast om dit te doen. We vullen onze ploeg telkens aan met speelsters van een andere ploeg uit de competitie of met partners, dochters, zonen... zodat we aan een voltallige ploeg van zes spelers raken. Het enige dat ons verrast is dat er zo weinig interesse is rond het volleybalveld zelf, er wordt niet gesupporterd door de andere gedetineerden, maar misschien vinden zij voetbal leuker? De drink achteraf met een babbeltje is ook altijd iets speciaals. Ik raad het andere ploegen zeker aan om ook eens binnen de muren te komen volleyballen of voetballen.”

Sabine Desimpel

VOLLEYBALPLOEG

GEVANGENIS OUDENAARDE

“Wij kwamen voor het eerst in de gevangenis volleyballen op 23 juni 2013, na een mail van het stadsbestuur met als titel ‘Sporten in de gevangenis’. We gingen erop in uit nieuwsgierigheid: hoe ziet het er daar uit? Wie zullen onze tegenspelers zijn? Het is onbekend terrein en we wilden dat een keer met eigen ogen ervaren. Al moet ik toegeven dat niet iedereen even enthousiast was: sommigen zeiden meteen ‘ja’, anderen twijfelden en hadden wat aanmoediging nodig maar vonden het achteraf wel een verrijkende ervaring, een aantal spelers zei resoluut ‘nee’ en wil tot op vandaag niet mee gaan spelen. Vrouwelijke speelsters waren benieuwd hoe er op

**“
Wat vooral blijft
is de tijd na de
wedstrijd: de
gesprekken met
de spelers in de
gevangenis, hoe ze
hun verblijf daar
ervaren.**

“

Door onze positieve verhalen achteraf, zijn twijfelaars nu bereid om een keertje mee te komen.

hun aanwezigheid zou worden gereageerd maar ze hebben zich op geen enkel moment zorgen moeten maken daarover. Volleybal spelen in de gevangenis verschilt op zich niet van een match buiten de muren, enkel het kader is anders. Wat vooral blijft is de tijd na de wedstrijd: de gesprekken met de spelers in de gevangenis, hoe ze hun verblijf daar ervaren. De meesten van hen babbelen graag en zijn erg vriendelijk. Wat ik ook niet zal vergeten: vorig jaar waren we met 7 spelers. Op het moment dat we die zevende speler wilden vragen om iemand van de ploeg te vervangen, zagen wij niet onmiddellijk waar hij was. Als fervent schaker was hij het schaakspel van twee gedetineerden aan het volgen. Ik heb nu al de opdracht gekregen om ons ook dit jaar in te schrijven om te gaan sporten in de gevangenis. Door onze positieve verhalen achteraf, zijn twijfelaars nu bereid om een keertje mee te komen. Een vraag die regelmatig terugkomt: zou een soort rondleiding niet mogelijk zijn? Onze spelers zijn erg benieuwd naar hoe de keuken of de werkateliers er bijvoorbeeld uitzien, of ze vragen zich af hoe de dagindeling verloopt en of de gedetineerden nog andere activiteiten hebben.”

Piet Vanden Broecke

VOLLEYBALPLOEG**GEVANGENIS OUDENAARDE**

“Voor mij was het niet de eerste keer dat ik in de gevangenis van Oudenaarde kwam. Tijdens mijn studies deed ik mijn stage in de gevangenis, later kwam ik nog vaak terug om sport te begeleiden en op die manier de re-integratie te bevorderen. Omdat ik toen zag wat sport met gedetineerden kan doen, twijfelde ik niet toen de vraag van sport- en cultuurfunctionaris Heather kwam om een wedstrijdje te komen spelen. Voor mijn teamgenoten was het wel de eerste keer dat ze een gevangenis binnenkwamen. Ze vonden het vooraf heel spannend maar ‘reserveerden’ achteraf meteen een plekje voor volgend jaar. Het was dus zeker een positieve ervaring. We doen wat we graag doen, in een context waarin we mensen blij maken door samen te sporten. De sfeer was zeer gemoedelijk met wederzijds respect voor elkaar. Ook het drankje en babbelen achteraf was een mooie afsluiter. Een van onze speelsters noemde het ‘een mooi voorbeeld van hoe sport verbindend kan zijn tussen verschillende leefwerelden’. Ik kijk nu al uit naar de jaarlijkse oproep om me opnieuw met een ploegje in te schrijven.”

Margot Vanhoutte

“

Een van onze speelsters noemde het ‘een mooi voorbeeld van hoe sport verbindend kan zijn tussen verschillende leefwerelden’

VOLLEYBALPLOEG**GEVANGENIS OUDENAARDE**

“Ik heb zelf een paar keer meegespeeld binnen de muren en dat was voor mij een leuke ervaring, zeker omdat we ook nog even konden napraten ter plaatse. In ieder geval heb ik mooie herinneringen aan die zonnige zondagen. We hebben soms moeten schipperen om niet met te veel geïnteresseerden te zijn, maar binnen de sportieve groep die we zijn heeft ieder zijn of haar kansen gekregen. De contacten met de sportdienst waren steeds positief. Het was wel een geruststelling dat ons bezoek slechts van korte duur zou zijn: we hadden enkel het plein gereserveerd, geen verblijf! (lacht)”

Luc
POF Volleybal

“

Sport is een manier om tot verbinding te komen.

En verbinding is nodig om een warme en zorgzame buurt te creëren.

VOLLEYBALPLOEG

‘DE BLOEMEKENSWIJK

BEWEEGT’

GEVANGENIS GENT

“De Bloemekenswijk beweegt’ is een ploeg die elke zondag sport organiseert in de Bloemekenswijk in Gent. Het is een open initiatief waar iedereen uit de buurt welkom is. Omdat we de gevangenis ook tot onze buurt rekenen, gaan we sinds een paar zomers met enkele enthousiastelingen volleyballen binnen de muren. We wilden die connectie maken. Sport is een manier om tot verbinding te komen. En verbinding is nodig om een warme en zorgzame buurt te creëren. In 2023 hebben we in de maanden juli, augustus en september telkens 1 keer gespeeld. In juli en september tegen de mannen en in augustus tegen een vrouwenploeg. Zelf zijn we een gemengde ploeg. De ervaring was positief.

Het personeel heeft ons telkens goed ontvangen en de gedetineerden waren heel dankbaar voor de mogelijkheid om eens op een positieve manier met anderen in contact te komen. Er was veel humor. In het begin speelden wij als ‘buitenspelers’ vooral tegen de ‘binnenploeg’ maar na verloop van tijd liep dat in elkaar over. Het was heel fijn om te zien hoe snel we op elkaar ingespeeld waren. We hopen volgend jaar opnieuw van de partij te zijn. Het motiveert ons om extra te oefenen want spijtig genoeg slagen we er meestal niet in om te winnen.”

Marlies

”

VOETBALPLOEG ‘KAMALIONS’

GEVANGENIS LEUVEN

CENTRAAL

“Na een oproep van sport- en cultuurfunctionaris Sabine De Bock trokken we op zondag 9 juli 2023 voor de eerste keer met onze vriendenploeg Kamalions naar Leuven Centraal voor een wedstrijd voetbal. We wilden dit graag doen omdat het ons een unieke ervaring leek, om een andere kant van de gedetineerden te leren kennen, en natuurlijk omdat wij graag voetballen! Alle spelers waren heel enthousiast en vonden het erg leuk om te doen. We kijken terug op een positieve ervaring en waren vooral onder de indruk van de extra motivatie die de gedetineerden hadden om ons te verslaan. Wij komen zeker terug, maar liefst niet meer zo vroeg in de ochtend! (lacht)”

Kamal

PBA Leuven Centraal

“

Het motiveert ons om extra te oefenen want spijtig genoeg slagen we er meestal niet in om te winnen

MOLSE SCHAAKCLUB

GEVANGENIS WORTEL

Op 11 juni trok de Molse Schaakclub met enkele schakers voor een eerste keer naar de gevangenis van Wortel om partijtjes te spelen. De start van een nieuwe traditie die ook in de pers veel aandacht kreeg. Hieronder een overzichtje:

- [Nieuwsbericht VRT NWS 12/4/2023](#)
- [Nieuwsbericht Radio 2 Antwerpen](#)
- [Nieuwsbericht VRT NWS 12/6/2023](#)

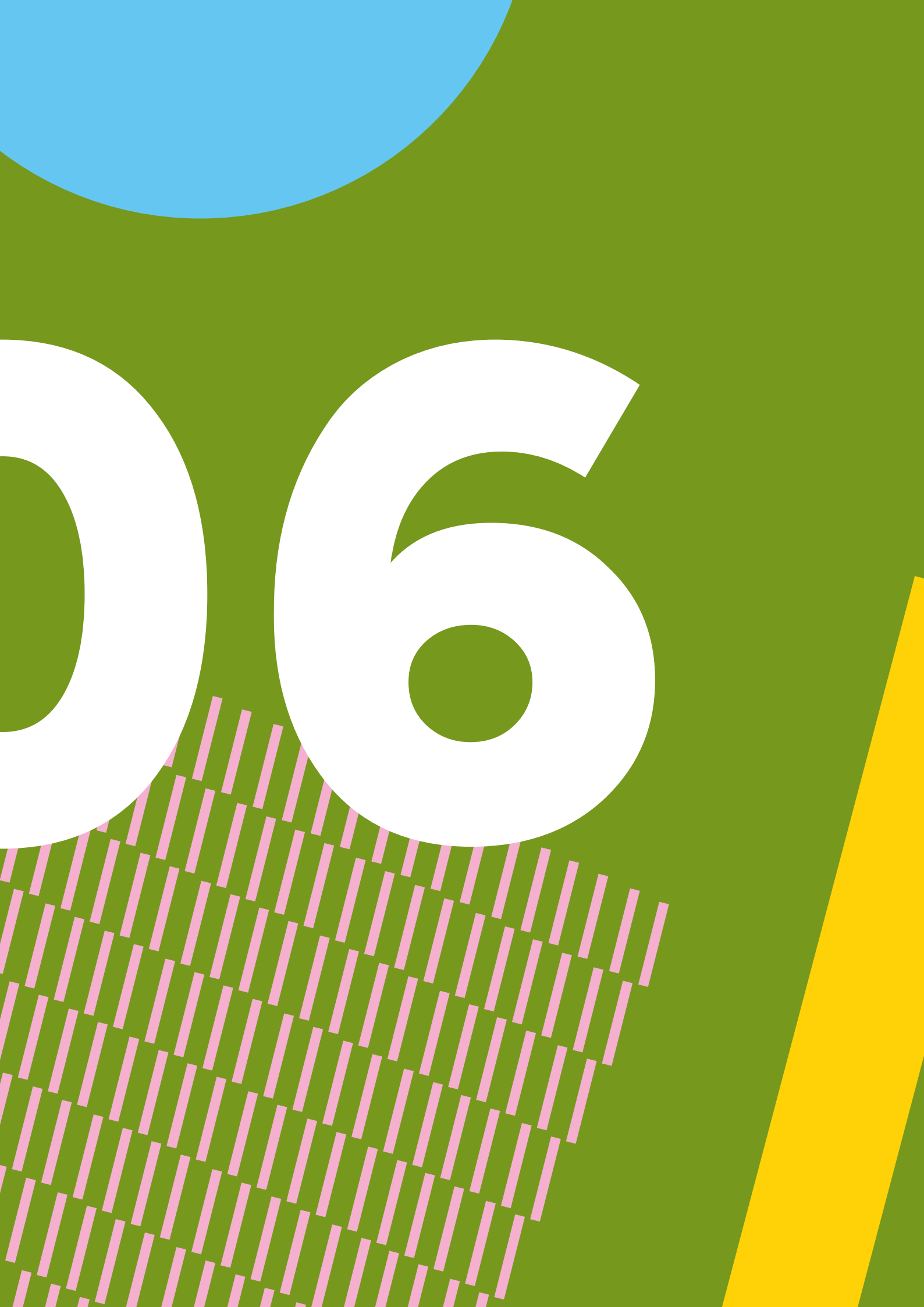
⊕ [Voetbal binnen de gevangensmuren - OHL Oud-Heverlee Leuven \(ohleuven.com\)](#)

VOETBALPLOEG 'GELMELBOYS'

EEN KLASSE APART!

De Gelmelboys is een voetbalploeg van gedetineerde spelers die zich engageren om mee te voetballen in de lokale competitie 'Kempisch Voetbal door Vriendenclubs'. De ploeggeest staat voorop. Voetballers worden dan ook geselecteerd op basis van een vlotte en positieve integratie in de groep en minder op het goed kunnen voetballen. Tijdens de week komen trainen is wel één van de criteria die we hanteren om de selectie voor de wedstrijd op zaterdag te bepalen. Een zeker engagement naar de ploeg moet er wel zijn. Deze werkwijze toont zich in onze resultaten die over het algemeen matig zijn. Belangrijker is dat de spelers en trainers erin slagen om een groep te creëren die elke zaterdag met plezier en samenhang afzakt naar het voetbalveld naast de gevangenis. Om -zoals verschillende spelers aangeven- een 'vrije' en amusante namiddag te hebben met toch een competitief en sportief karakter. Naast het team van voetballers hebben we ook een supportersclub die wekelijks komt kijken en met de nodige verbale sterkte van zich laat horen. Als sportmonitoren zeggen we altijd: 'Voetbal biedt alles om te leren omgaan met een groep mensen. Om goed te gedijen in het team, moet je constant je sociale vaardigheden aanspreken.' Ook wijzelf halen als trainer de meeste voldoening uit het creëren van een hecht team dat elke zaterdag voor de overwinning gaat, ondanks de wisselende voetbalkwaliteiten van de spelers. En dit onder de leuze: 'Wij zijn de Gelmelboys, de mannen van Hoogstraten.'

de sportmonitoren
in de gevangenis van Hoogstraten

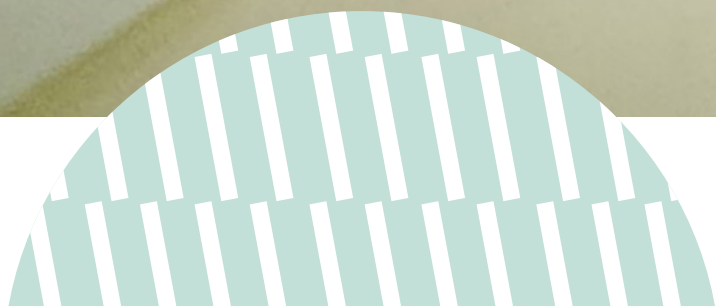
samenwerking partners

The background features a large green area at the bottom and a dark blue area at the top. A yellow trapezoidal shape is on the left, and a red trapezoidal shape is on the right. A pink circle is positioned at the bottom center.

Bouwen aan een schiereiland:
**De collegagroep van
gevangenisbibliotheek-
medewerkers**

de bib
leuven

In Vlaanderen en Brussel heeft elke gevangenis haar eigen bibliotheek. De werking ervan wordt aangestuurd door de openbare bibliotheek van de stad of gemeente waarin de gevangenis zich bevindt. Personeelsleden van de openbare bibliotheek, fatikken, PBA's en vrijwilligers slaan in deze gevangenisbibliotheken de handen in elkaar om een professionele bibliotheekwerking vorm te geven. Sinds 2010 brengen we met De Rode Antraciet dat bonte gezelschap samen in de collegagroep van gevangenisbibliotheekmedewerkers. Twee keer per jaar ontmoeten we elkaar in een gevangenis om ervaringen en goede praktijken uit te wisselen. Voor dit jaarverslag vroegen we Bart Dils en Bie Vallaey, twee bibliotheekprofessionals, om hun licht te laten schijnen op het belang van deze collegagroep.

“
In de collegagroep kent iedereen de context als zijn broekzak en kan je problemen tot in de kern bespreken.

Bart & Bie, willen jullie je even voorstellen en iets vertellen over het werk dat jullie doen in jullie gevangenisbibliotheken?

Bart: Ik ben Bart, ik werk voor Tweebronnen, de openbare bibliotheek van Leuven. Mijn rol is vooral die van tussenpersoon tussen de openbare bib en de bibliotheken in de gevangenis van Leuven Hulp en Leuven Centraal. Dat doe ik ondertussen 18 jaar. In de gevangenis zelf gebeurt het werk door fatikken, PBA's en vrijwilligers. Het leeuwendeel van de taken leg ik bij hen. Omdat ze graag zelf mee het roer in handen hebben en omdat ze daar het meest van leren. Ook het aankoopbeleid bijvoorbeeld werken ze zelf uit. Mijn job is hen daarin te ondersteunen en te adviseren. Daarnaast ben ik verantwoordelijk voor de samenwerking tussen de bibliotheken en stroomlijn ik de processen van het leenverkeer tussen de verschillende locaties.

Bie: Ik werk voor de stadsbibliotheek van Brugge, de Biekorf, als dienstleider gevangenisbibliotheek. Dat is een halftijdse functie, die ik ondertussen drie jaar doe. Mijn werk speelt zich bijna uitsluitend af binnen de muren van de Brugse gevangenis. Ik kom alleen in de Biekorf in het kader van overleg met collega's m.b.t. de werking van de gevangenisbibliotheek, een interne vorming of een feestelijke gelegenheid. Ik sta in voor de werking van de bib in de gevangenis samen met twee fatikken en een penitentiair beambte.

Jullie maken beiden deel uit van de collegagroep van gevangenisbibliotheek-medewerkers. Bart al van het begin, Bie sinds 2021. Wat betekent die groep voor jullie?

Bie: Ik vind het supertof! Vooral om collega's te hebben die in dezelfde context werken en die aan één woord genoeg hebben om te begrijpen wat je bedoelt. Voor 'buitenstaanders', bijvoorbeeld mijn collega's van de openbare bib, blijft het moeilijk om

“**Het is fijn om te zien dat we vaak met dezelfde problemen geconfronteerd worden, maar dat er wel oplossingen voor te vinden zijn. Oplossingen die je soms zelf niet ziet en die je dan kan uitproberen in je eigen gevangenis.**”

de omstandigheden waarin we werken goed te kunnen inschatten. Toch doen ze echt hun best om me het werk zo gemakkelijk mogelijk te maken. In de collegagroep kent iedereen de context als zijn broekzak en kan je problemen tot in de kern bespreken.

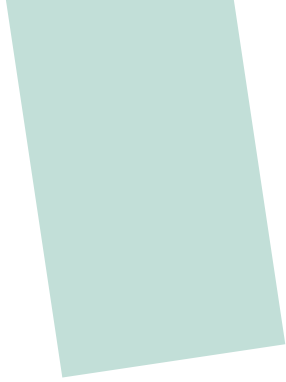
En je kan er ook eens ongegeneerd zagen (*lacht*). Het is de juiste groep mensen bij elkaar om te kunnen ventileren en je hart te luchten over de specifieke moeilijkheden van werken in een gevangenis.

Bart: (*lacht*) Dat is misschien nog de belangrijkste rol van de collegagroep, bibmedewerkers de kans geven af en toe onbeschaamd te klagen!

Bie: Het is ook fijn om te zien dat we vaak met dezelfde problemen geconfronteerd worden, maar dat er wel oplossingen voor te vinden zijn. Oplossingen die je soms zelf niet ziet en die je dan kan uitproberen in je eigen gevangenis.

Bart: Naast al wat Bie zei, waar ik me helemaal bij aansluit, is het gewoon zo dat je in je eigen gevangenis een beetje op een eiland zit. Als je dan allemaal samen komt, wordt je eiland ineens een stuk groter. En - om de metafoor aan te houden - De Rode Antraciet en de collegagroep maken er een schiereiland van. Ze helpen ons aansluiting te vinden. Verbinding maken tussen gevangenissen, linken leggen tussen openbare bibliotheken.

“
Ik ben ook dankbaar voor de tips die ik krijg vanuit de collegagroep. Bijvoorbeeld als het gaat over auteurslezingen of andere activiteiten rond cultuur of literatuur, is het heel fijn om te horen wat goed heeft gewerkt voor ons publiek in een andere instelling.

Het is waar wat Bie zegt, de collega's uit de openbare bib hebben soms vreemde voorstellingen van de gevangenis. Maar tegelijkertijd beschouwen ze de gevangenisbib wel als een gewone bibliotheek en toetsen ze wat daar gebeurt af aan hun eigen ervaringen. Dan begrijpen ze niet goed waarom die dvd of dat boek zo lang wegblijft, terwijl de leners in de gevangenis geen mailadres hebben om hun

“

De onderwerpen worden aangedragen door de collega's en komen voort uit een concrete vraag of nood. En die vraag of nood leeft dan zelden in één gevangenis alleen. Bijna altijd is ze voor meerdere collega's herkenbaar.

herinneringen op te ontvangen bijvoorbeeld, of dat ze vaak niet zelf kunnen kiezen wanneer ze naar de bib komen. Met de collega's uit de gevangenis heb je dat soort misverstanden niet.

Bie: Ik ben ook dankbaar voor de tips die ik krijg vanuit de collegagroep. Bijvoorbeeld als het gaat over auteurslezingen of andere activiteiten rond cultuur of literatuur, is het heel fijn om te horen wat goed heeft gewerkt voor ons publiek in een andere instelling. Zulke initiatieven zijn vaak makkelijker te vertalen naar je eigen gevangenis dan activiteiten uit de openbare bibliotheken. Toen ik hoorde dat de komst van misdaadauteur Toni Coppers naar de gevangenis in Leuven zo'n succes was, heb ik zijn naam meteen genoteerd voor een volgende lezing in Brugge.

Jullie hebben het nu over de waarde van de informele ontmoetingen op de samenkomsten van de collegagroep, over het uitwisselen van ervaringen. Als we mekaar ontmoeten voorzien we telkens ook een stuk van de dag voor een meer klassieke vergadering. Vinden jullie dat onderdeel ook van belang?

Bie: Voor mij zeker. De onderwerpen worden aangedragen door de collega's en komen voort uit een concrete vraag of nood. En die vraag of nood leeft dan zelden in één gevangenis alleen. Bijna altijd is ze voor meerdere collega's herkenbaar. Het zet je ook vaak aan het denken. Soms zit je zodanig vast in je eigen werk, doe je een heel aantal

“
Ondertussen zijn we bijna allemaal overgestapt naar het Eengemaakt Bibliotheekstelsel, met de nieuwe bibliotheeksoftware Wise. Daarmee hebben we echt een gemeenschappelijke tool in handen.

dingen bijna op automatische piloot, dat je er niet bij stilstaat dat je ze ook anders en efficiënter kan aanpakken. Als er dan iemand uit de groep zo'n proces op tafel legt en in vraag stelt, is het heel boeiend om samen te brainstormen over hoe we zo iets anders zouden kunnen organiseren.

Bart: Heel interessant, die vergadermomenten. Wat ik wel nog mis is een manier om goeie ideeën of initiatieven te bewaren. Soms wordt er een onderwerp voorgedragen waar je op het moment zelf in je eigen

gevangenis niet mee geconfronteerd wordt. Als het dan maanden of jaren later toch op je bord komt, is het moeilijk om de expertise die indertijd werd verzameld meteen in te zetten. Vaak moet je dan het gesprek opnieuw aangaan met de collega's. Door de jaren zijn er zo wel wat punten geweest die steeds terugkeren op de agenda. Het zou interessant zijn om met enkele collega's eens werk te maken van een online omgeving waar we op een overzichtelijke manier documenten kunnen bewaren en delen.

Het laatste jaar hebben we geëxperimenteerd met korte online vergaderingen rond één onderwerp. Hoe hebben jullie dat ervaren?

Bie: Ik vind dat een goed idee. Soms mailt er iemand de groep met een concrete vraag. Vroeger werd die vraag dan ofwel geparkeerd tot onze volgende samenkomst

- wat in het slechtste geval nog een half jaar kon duren – ofwel volgde er een lawine van antwoorden, suggesties en tips in je mailbox waarin het vaak ook moeilijk is om de essentie terug te vinden. Als we nu merken dat de gestelde vraag interessant is voor meerdere collega's, plannen we op korte termijn zo'n digitaal overleg in. Dan steken we de koppen even bij elkaar, maximaal een uur, met zij die willen. Zo houden we de drempel laag. Je verliest weinig tijd en je hoeft geen verre verplaatsing te maken. Wat ik er ook tof aan vind, is dat je zo sommige collega's wat regelmatigier ziet en beter leert kennen. Dan heb je minder schroom om mekaar rechtstreeks aan te spreken als je met iets zit.

Bart: Ik sluit me aan bij wat Bie zegt, die korte online vergaderingen zijn een waardevolle aanvulling. Toch blijft het heel leerrijk om bij mekaar op bezoek te komen. Dan vallen steeds weer de grote verschillen in onze werkingen op. We hebben door de jaren heen veel van mekaar opgestoken en elkaar kunnen helpen met allerlei problemen. Maar in wezen zijn de manieren van werken niet dichter bij elkaar komen te liggen. Daar liggen natuurlijk veel verschillende redenen aan ten grondslag; gevangenen zelf wijken onderling ook erg van mekaar af. Toch is het soms bizar om vast te stellen hoe elke bibliotheek het op haar eigen manier blijft doen.

Ondertussen zijn we wel bijna allemaal overgestapt naar het Eengemaakt

“

Mij valt de solidariteit tussen de gevangenis-bibliotheekcollega's op. We vinden elkaar, staan voor mekaar klaar. Dat hebben we toch aan de collegagroep te danken.

Bibliotheeksysteem, met de nieuwe bibliotheeksoftware Wise. Daarmee hebben we echt een gemeenschappelijke tool in handen. Ik hoop dat we daarvan gebruik zullen maken om op een eenvoudige manier anderstalige boeken uit te wisselen tussen de gevangenen, om wisselcollecties op te zetten... Dat kan een belangrijke stap zijn naar meer samenhang tussen onze bibliotheken.

Ten slotte, hoe zien jullie de toekomst van onze collegagroep? Wat kunnen we nog doen om de lokale collega's te ondersteunen?

Bart: Meer buitenlandse reizen. *(lacht)*

Bie: Ja! Ik ben ook echt benieuwd naar hoe de bibliotheekwerking er in andere landen uitziet.

Bart: Die ene keer dat we naar Nederland zijn geweest, dat was toch fantastisch? Hun manier van werken was voor mij echt een openbaring. Je komt van zo'n tripje toch met andere ideeën terug. Niet altijd ideeën die meteen toepasbaar zijn bij ons, maar toch.

Bie: Mij valt de solidariteit tussen de gevangenisbibliotheekcollega's op. We vinden elkaar, staan voor mekaar klaar. Dat hebben we toch aan de collegagroep te danken. Ik hoop dat we met onze groep

blijven investeren in die samenhang. Dat is voor ons, die werken in omstandigheden die vaak niet evident zijn, echt een grote kracht.

Wonen in boeken © Stefaan Temmerman

Beeldvorming binnen de muren Fotografieprojecten in Hasselt en Hoogstraten

Fotografie in de gevangenis? Ja, het kan!
Het medium leent zich zelfs uitstekend tot
projecten binnen de muren, net omdat het
toelaat het leven daar te capteren op een
nooit geziene manier.
We spraken met Mies Cosemans en Ans
Brys, die in 2023 beiden een groep mensen

in detentie inwijdden in de kunst van het
fotograferen.

Mies deed dat met SHOOT! In de gevangenis
van Hasselt, Ans nam de deelnemers van
de gevangenis van Hoogstraten onder
haar vleugels om het Gelmelslot en de
omliggende site in beeld te brengen.

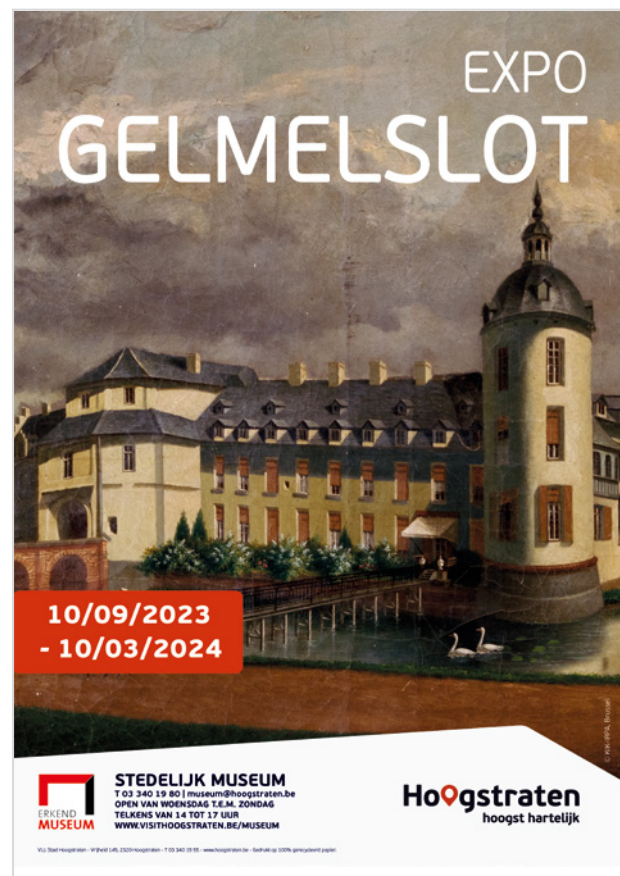
Mies, hoe is het idee voor SHOOT! ontstaan en hoe ben jij erbij betrokken geraakt?

Mies: Het idee kwam van de gedetineerden zelf. Binnen de drugvrije afdeling is er een groepje dat mee activiteiten bedenkt. Een van de voorstellen was om iets rond fotografie te doen, de interesse om daar iets over bij te leren leefde wel. Een ander idee was om een familiedag te organiseren. Die twee ideeën hebben we dan samengebracht: een fotografieproject waarbij we de resultaten tonen op een familiedag. Om dit idee concreet te realiseren ging De Rode Antraciet in zee met Avansa Limburg. Omdat ik al contacten had met Avansa zijn ze bij mij terechtgekomen om het project te begeleiden.

Wat hield het project concreet in?

Mies: In de loop van een aantal maanden werden vijf fotografieworkshops georganiseerd. De deelnemers kregen een basis fotografie mee en konden daarna zelfstandig met een camera aan de slag, ook als ik er niet was. Om de twee weken kwam ik terug om de resultaten te bekijken. Daar kwamen telkens mooie verhalen uit. Het was heel fijn om al dat werk op het einde van de rit te kunnen tonen in een heuse expo voor personeel en familie. We hadden alles mooi ingekleed, compleet met hapjes en drankjes, dat was echt heel mooi.

“
Het was heel fijn om al dat werk op het einde van de rit te kunnen tonen in een heuse expo voor personeel en familie.

De expo maakte zelfs deel uit van de jaarlijkse Kunstennacht in Hasselt?

Mies: Inderdaad! Dat is een avond waarop allerlei tentoonstellingen, alles rond kunst of cultuur in de stad, open zijn. In het gebouw van Avansa Limburg hebben we de expo dan nog eens voor het brede publiek kunnen openstellen. Er was veel belangstelling, zelfs de minister van Justitie is komen kijken. Met in zijn zog natuurlijk veel pers en media, dat was mooi meegenomen (*lacht*).

Kan je wat meer vertellen over hoe je de deelnemers hebt geïntroduceerd in de basisbeginselen van fotografie en hoe het creatieve proces concreet is verlopen?

Mies: De meesten hadden niet echt ervaring met fotografie. Voor het project maakten ze gebruik van kleine compactcameraatjes,

technisch kun je daar niet zo heel veel mee. Dus ik ben vooral ingegaan op hoe je een goede compositie maakt. Dat geeft de deelnemers meteen al wat succeservaringen. Ik gaf daarbij veel voorbeelden van andere fotografen, van verschillende manieren om te kijken. Daarnaast was er ook veel aandacht voor het vertellen van verhalen. Na telkens twee weken fotograferen, bekeken we de resultaten en gingen we in gesprek daarover, op zoek naar het verhaal achter de foto's. Het oorspronkelijke uitgangspunt van de deelnemers was immers: hoe vertel ik over het leven in de gevangenis? Hoe ziet mijn leven in de gevangenis eruit? Dat wilden ze aan hun familie tonen, want die zien nooit een cel, of hoe het echt is binnen de muren.

“

Hoe ziet mijn leven in de gevangenis eruit? Dat wilden ze aan hun familie tonen, want die zien nooit een cel, of hoe het echt is binnen de muren.

Ans, zijn er dingen in het verhaal van Mies die je herkent of zag het creatieve proces voor jouw deelnemers er heel anders uit?

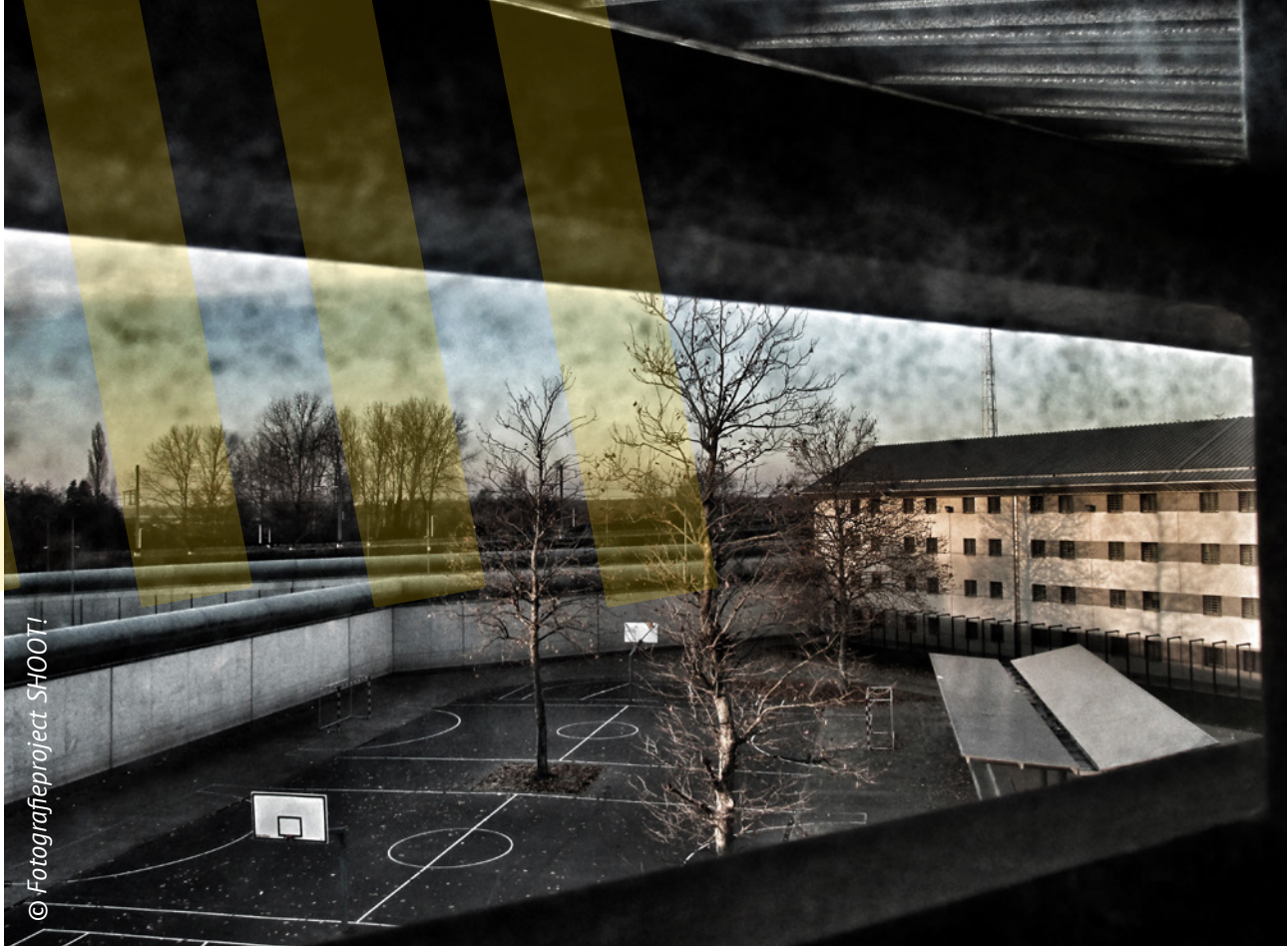
Ans: Ik had op voorhand contact opgenomen met Mies om te weten wat de beperkingen waren, wat de valkuilen zijn in een detentiecontext. Maar verder heb ik me vooral gebaseerd op workshops die ik eerder al gaf voor andere doelgroepen. Ik startte ook nu met een crash course, de basis van fotografie: wat is sluitertijd? Wat is scherptediepte? Het was zeker een surplus dat we volwaardige spiegelreflex toestellen van Canon konden lenen. Dat geeft de deelnemers het gevoel dat ze serieus genomen worden. En ondanks de beperkte basis, waren ze er snel mee weg. Ik had niet het gevoel dat ze het zichzelf gemakkelijk wilden maken door bijvoorbeeld hun toestel op automatisch te zetten. Ze waren net heel gedreven en streng voor zichzelf. Af en toe kwamen er natuurlijk super over- of onderbelichte beelden uit. Maar dat is deel van het leren. Het voordeel van het digitale

verhaal is dat ze zichzelf meteen konden corrigeren.

Wat waren de grootste drempels of uitdagingen om een dergelijk project in een detentiecontext te realiseren?

Ans: De insteek voor mijn project was natuurlijk wel helemaal anders. Het was van in het begin duidelijk dat er niet op cel kon gefotografeerd worden. Op vraag van het museum in Hoogstraten concentreerden we ons op het Gelmelslot, het kasteel zelf en de omgeving. Dat maakte dat het fotograferen altijd begeleid moest worden, tussen de workshops door konden de deelnemers niet zomaar op pad om foto's te nemen. Alles speelde zich af binnen de drie uur van de workshops, en op een welbepaalde plek die voor die dag werd gekozen. Dat beperkt je natuurlijk wel in je creativiteit. Als je individueel kunt fotograferen, doe je vooral je eigen ding terwijl je als groep meer de neiging hebt om elkaar te volgen. Soms leken de workshops meer op een

excursie, een toffe excursie weliswaar, met ruimte voor gesprekken en een hechter groepsgevoel als resultaat.

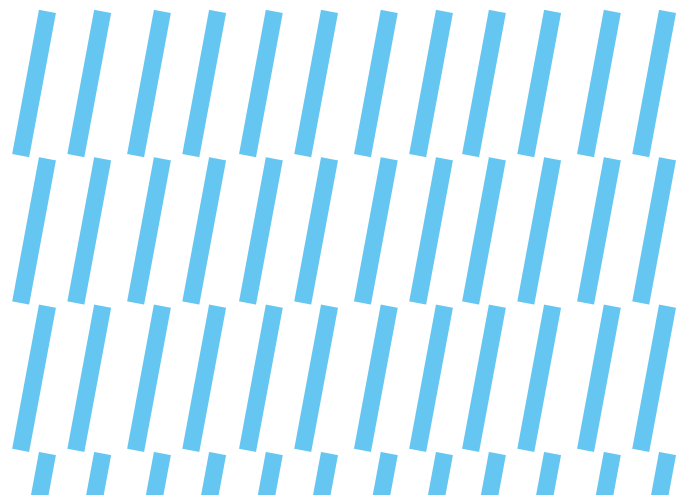
Mies: Bij ons in Hasselt was het inderdaad wel wat vrijer omdat ze doorheen de week een foto toestel konden meenemen. Eigenlijk hielden ze vooral zichzelf tegen. Deelnemers hadden toestemming van de directie om het toestel overal mee naartoe te nemen, maar de drempel om dat ook echt te doen was groot. Er wordt hen zo vaak gezegd dat ze iets niet mogen, dat het moeilijk was voor hen om zich die vrijheid toe te eigenen. Ze bleven heel vaak gewoon op cel, of op de gang. Ze moesten daarin echt aangemoedigd worden, dat vond ik wel een uitdaging.

Hebben jullie concrete voorbeelden van hoe dat creatieve proces een impact heeft gehad op de deelnemers? Merkten jullie bepaalde veranderingen in zelfexpressie, zelfperceptie of hun onderlinge relaties?

Ans: Ik herinner me een van de deelnemers die eerst redelijk timide leek en zich wat op

de achtergrond hield. Die kwam dan ineens met heel straffe beelden af. Dat je die daarin dan kan bevestigen, dat is wel heel fijn.

Mies: Ik heb de mannen natuurlijk maar een beperkte periode meegemaakt. Maar bij sommigen zag ik toch dat ze – tegen hun eigen verwachting in – plots het besef kregen: ik kan dit! Dat kwam het mooiste tot uiting op de familiedag. Ik hoorde toen dat de deelnemers hun familieleden regelmatig verteld hadden over de workshops. En bij het zien van de uiteindelijke resultaten was er zoveel trots, zowel van de deelnemers als de familieleden. Ik wil het zeker niet

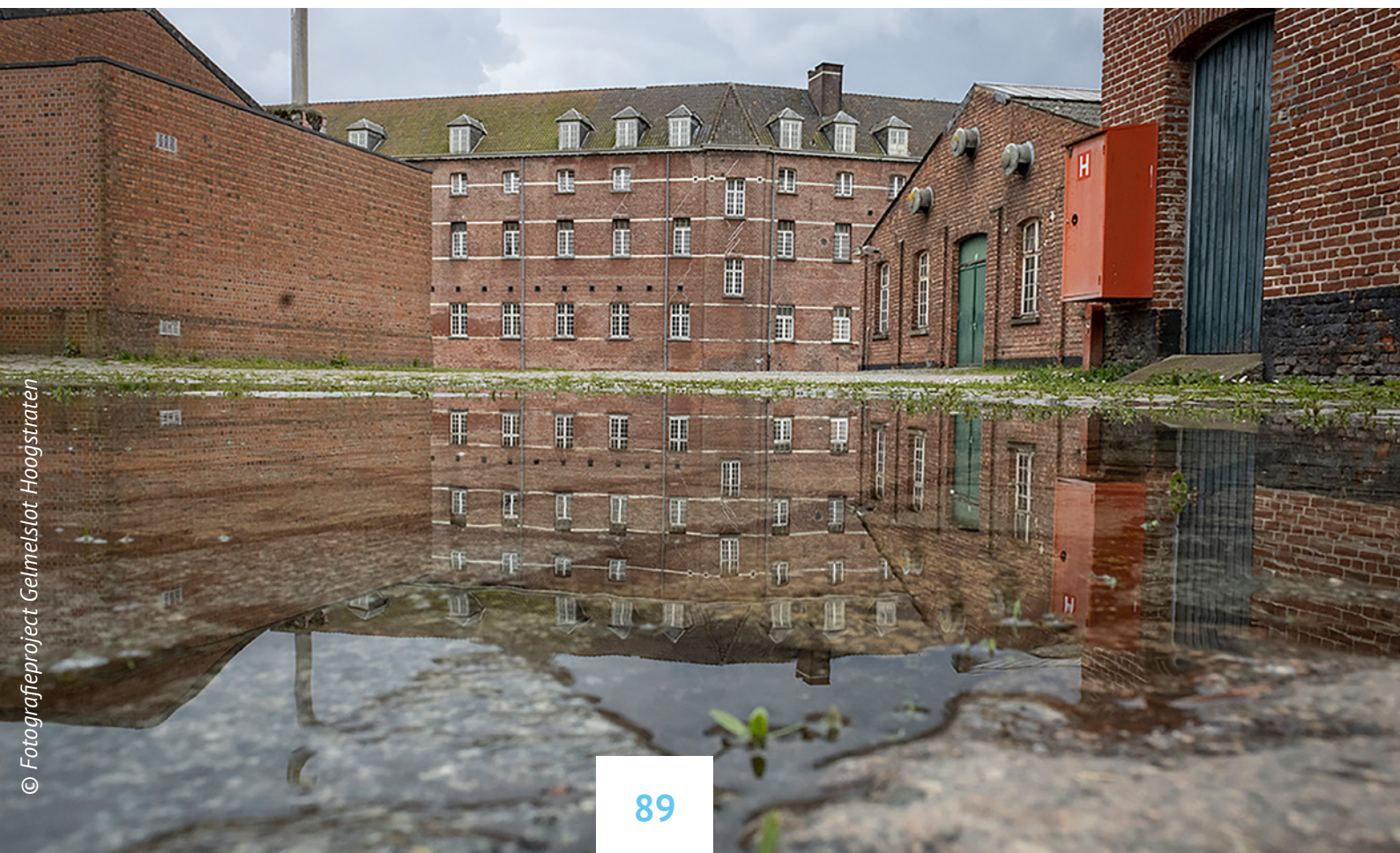
“

Soms leken de workshops meer op een excursie, een toffe excursie weliswaar, met ruimte voor gesprekken en een hechter groepsgevoel als resultaat.

romantiseren, voor sommigen was het ook gewoon een leuk tijdverdrijf, een doorbreken van de dagelijkse routine.

In welke zin heeft het project jullie verwachtingen of doelstellingen overtroffen?

Mies: Het was voor mij de eerste keer dat ik met zo'n doelgroep aan de slag ging. Dus ik wist niet zo heel goed wat ik kon verwachten. Dat was best spannend. Maar het was een hele fijne, gemotiveerde groep. En misschien is alles zo goed verlopen, net omdat ik met weinig verwachtingen was gekomen. Ik wou wel heel graag die verhalen eruit krijgen. En eigenlijk hebben

de meesten dat ook kunnen doen. Dat vond ik eigenlijk het mooiste aan dat project, dat dat gelukt is.

Ans: Je zit met zoveel verschillende profielen dus je weet niet zo goed wat je kunt verwachten. En de insteek was bij ons natuurlijk ook heel anders, het ging niet over persoonlijke verhalen, vooral over de architectuur van het Gelmelslot. Wat we wel gedaan hebben is een soort verhaallijn zoeken in hun beeldtaal, wat al redelijk moeilijk is. Soms lukte dat, soms niet.

De twee projecten hebben allebei geleid tot een tentoonstelling voor een breed publiek. Hoe denken jullie dat die projecten hebben bijgedragen aan het begrip van detentie?

Ans: Ik denk dat een impact bij een project zoals dat van Mies wel groter is, omdat je echt een inkijk krijgt in het leven binnen de muren. Bij ons project in Hoogstraten was dat minder duidelijk, het maakte deel uit van een groter geheel, dus je moet als bezoeker al op de hoogte zijn van het project om te weten door wie en waarom die foto's gemaakt zijn. Maar stel dat ze dat weten, dan hoop ik dat zo'n gegeven het label gedetineerde overstijgt, en dat ze beseffen dat dat ook gewoon mensen zijn die creatief zijn of grappig of oog voor schoonheid hebben. En het feit alleen al dat we op een volwaardige manier deel uitmaken van die tentoonstelling, vind ik belangrijk. Het gaat niet over hen, het is

gemaakt door hen. Van de mensen van het museum hoorde ik ook dat dat gewaardeerd wordt en op een of andere manier resoneert.

Mies: Ik vond de impact van het project binnen de gevangenis eigenlijk nog het mooiste. Het personeel daar kon de resultaten ook bekijken. Zij werken dag in dag uit binnen de muren, maar ook voor hen bleek het belangrijk om die andere kant eens te zien, opnieuw te beseffen dat het om mensen gaat die daar verblijven.

Als jullie nu één foto uit jullie beide projecten in een tijdscapsule zouden mogen stoppen voor toekomstige generaties, welke foto zou dat zijn? En wat zou je dan hopen

“
Het feit alleen al dat we op een volwaardige manier deel uitmaken van die tentoonstelling, vind ik belangrijk. Het gaat niet over hen, het is gemaakt door hen.

**dat mensen uit die foto zouden begrijpen?
Of welke boodschap zou die foto dan
kunnen overbrengen?**

Mies: Dan kies ik voor twee reeksen die bij mij wel zijn blijven plakken. Dat waren misschien niet de mooiste foto's, maar ik vond het idee erachter wel heel schoon. Een van de deelnemers had allemaal foto's gemaakt waarvan het niet leek alsof die in de gevangenis waren gemaakt. Hij wilde bewust geen herinneringen creëren aan die periode, en liefst alles daarrond vergeten. En dan was er nog een echt absurde reeks, met foto's van een natuurdocumentaire in Afrika. Voor die deelnemer symboliseerde dat de absolute vrijheid, de vrijheid die hij zo hard miste. Dat waren heel grappige foto's, maar het idee erachter was wel serieus.

Ans: Ik zou er van elke deelnemer wel één beeld kunnen uithalen. Er zat niemand bij waarvan je dacht, die heeft nu echt niks geïnvesteerd. Ik denk dat iedereen heel fotografisch is gaan kijken. En dat merkte je ook aan de beelden. Een stukje van een boom of een vogel gecapteerd in een frame, heerlijk kleine momenten die zo banaal lijken, maar door die fotografische blik terug mooi worden. Dus misschien stop ik geen specifieke foto's in die tijdcapsule, maar meer de kracht van wat er achter de foto's zit.

Hoe hebben jullie de samenwerking met de verschillende partners en onze functionarissen ervaren?

Mies: Superpositief! Jullie functionaris

“
Je moet beroep
kunnen doen op
iemand die de
gevoeligheden
kent, want zo'n
fotografieproject
binnen de muren is
niet evident.

© Fotografieproject Gelmelslot Hoogstraten

Nele* is iemand die al heel lang werkt in de gevangenis in Hasselt. Zij weet echt hoe het daar draait en wie ze moet aanspreken om dingen gedaan te krijgen. Je moet beroep kunnen doen op iemand die de gevoeligheden kent, want zo'n fotografieproject binnen de muren is niet evident. De directie stond er zeker voor open, maar niet iedereen staat te springen voor dergelijke initiatieven. Dankzij de ondersteuning van Nele is het allemaal heel goed verlopen. Ook Avansa Limburg zorgde mee voor financiële en praktische steun.

Ans: De samenwerking met Thomas** was ook superfijn. Dat ging heel organisch en vanzelfsprekend. Terwijl zo'n project dat helemaal niet is. Als functionaris was hij een goede buffer tussen de directie en mezelf als projectbegeleider, hij maakte me wegwijs in wat wel of niet kan in zo'n context. En ook de samenwerking met het museum in Hoogstraten liep goed. De vraag kwam van hen, en zij hebben mee de foto's gekozen die in hun idee van het kunstenkabinet pasten. Maar op zich hebben zij doorheen het proces geen beperkingen opgelegd. We konden de opdracht vrij ruim opvatten. En soms was het wel grappig om mee aan vergadertafels te zitten waar gesproken werd over de hertogen van Bourgondië (*lacht*).

Dat zijn overwegend heel positieve ervaringen, die misschien ook goesting geven in meer? Kijken jullie al uit naar toekomstige projecten in de gevangenis?

Ans: Ik heb heel vaak mijn vingers voelen kriebelen. Ik vond het verschrikkelijk dat ik zelf niet mocht fotograferen. Dus ik zou heel graag een project doen dat de twee combineert. En meteen daarbij een warme oproep doen naar de gevangenis van Antwerpen, omdat dat volgens mij echt wel weer een andere, inspirerende setting zou kunnen zijn. En dan zou ik ook meer willen focussen op het intieme en het persoonlijke aspect.

Mies: Ik zou heel graag op de vrouwenafdeling een gelijkaardig project doen. Maar ook een vervolg op de eerste reeks of een project op de gewone mannenafdeling zie ik zeker zitten. Op de drugvrije afdeling is het misschien iets makkelijker werken dus dat kan nog een uitdaging zijn. Maar de essentie, mensen hun eigenwaarde laten herontdekken door middel van fotografie, dat geldt voor alle afdelingen. Als er ooit nog eens middelen voor zijn, zou ik dat heel graag willen doen.

🌐 **Gelmelslot door de lens van Hoogstraatse gedetineerden – De Rode Antraciet**

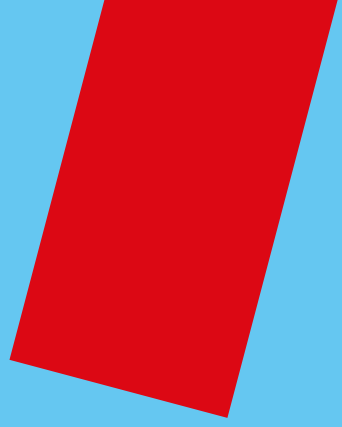
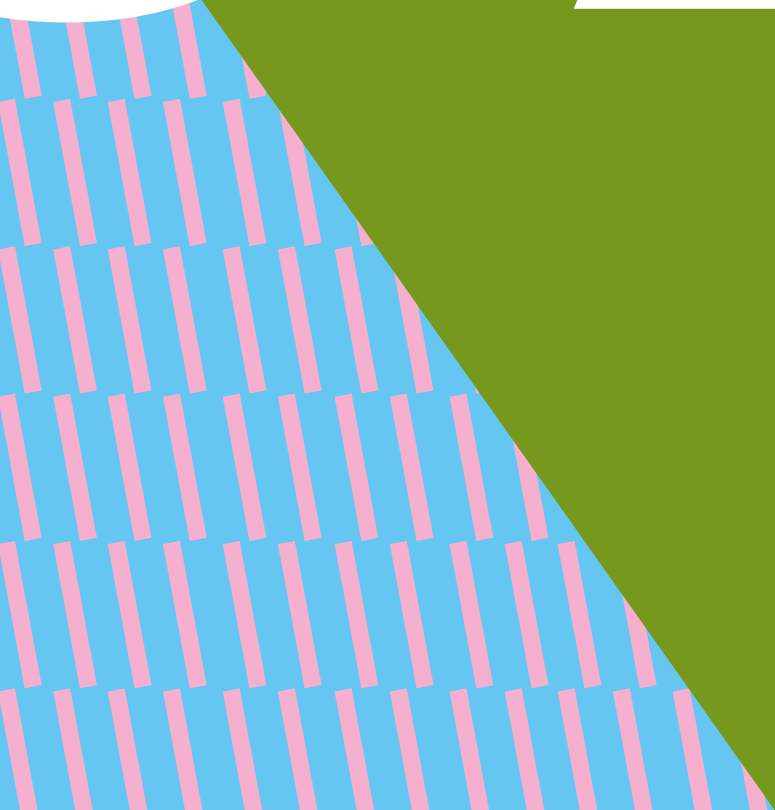
🌐 **Fotoproject SHOOT! toont detentie zoals het is – De Rode Antraciet**

*Vanderstraeten, cultuur- en sportfunctionaris in de gevangenis van Hasselt

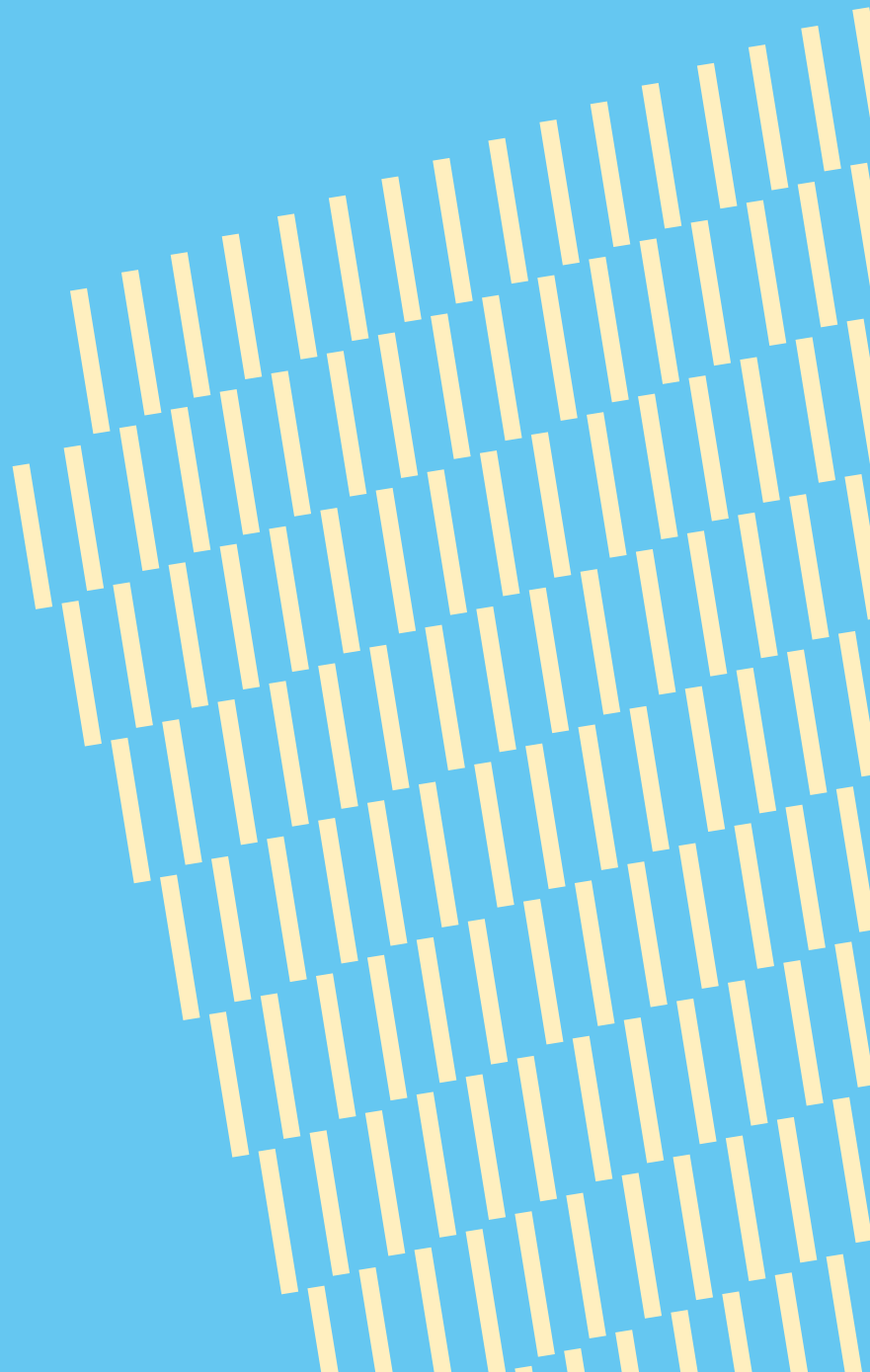
**Baeckens, cultuur- en sportfunctionaris in de gevangenis van Hoogstraten

07

samenwerking op Europees niveau

“

Of het nu gaat om woede, verdriet, vreugde of strijdlust, rapmuziek geeft vaak een stem aan de emoties die jongeren doormaken. Het kan hen inspireren en uitdagen om zelf ook met taal te spelen en hun eigen creativiteit te ontwikkelen.

GUTS

Talent ontbolsteren via rap, hiphop en storytelling

Het afgelopen jaar heeft het Europese Erasmus+-project GUTS enkele belangrijke stappen voorwaarts gezet. Het GUTS-project is een samenwerkingsverband tussen 5 Europese landen met als doel een methode te ontwikkelen om recidive onder jonge delinquenten te voorkomen. Door middel van rapmuziek en storytelling proberen we deze jongeren een communicatiemiddel aan te reiken om hun eigen verhaal te vertellen en hun ideeën en doelen voor de toekomst uit te drukken.

Waarom via rapmuziek?

Rapmuziek spreekt jongeren aan vanwege de herkenbare verhalen, de expressieve kracht, de ritmische en poëtische elementen, en de gemeenschapsdimensie die het biedt. Het is vaak een spiegel van hun eigen ervaringen en emoties, en een platform voor zelfexpressie en creativiteit. Ze voelen zich aangetrokken tot de verhalen en ervaringen van rapartiesten en identificeren zich met de achtergrond en de teksten van de artiesten, vooral als die teksten gaan over onderwerpen als het leven in achterstandswijken, sociaal onrecht, persoonlijke strijd en doorzettingsvermogen. Of het nu gaat om woede, verdriet, vreugde of strijdlust, rapmuziek geeft vaak een stem aan de emoties die jongeren doormaken. Het kan hen inspireren en uitdagen om zelf ook met taal te spelen en hun eigen creativiteit te ontwikkelen. Rapmuziek heeft ook een sterke gemeenschapsdimensie. Het brengt jongeren samen die zich verbonden voelen door gedeelde ervaringen, interesses en achtergronden.

Kortom: rapmuziek en storytelling gaan hand in hand. Het is een krachtige combinatie die niet alleen entertainment biedt, maar ook een platform creëert voor expressie, bewustzijn en sociale verandering.

Het **GUTS-project** gebruikt net daarom de middelen en taal van de rap en hiphopcultuur om deze doelgroep te bereiken. Het is een instrument voor zelfreflectie en een manier om te verbinden en te communiceren met de buitenwereld. De jonge gedetineerden worden zoveel mogelijk betrokken bij alle fases van dit project. Het is een project met hen, voor hen en door hen.

Samen met onze Europese partners werd er dit jaar volop ingezet op de 'rap & storytelling'-workshops in de verschillende gevangenissen.

***"WE WANT YOU FOR HIPHOP!!
Are you into Rap & Hiphop?
Do you rap or do you write some bars?
Would you like to record your own song?
Join the GUTS-project!"***

Met deze niet mis te verstane oproep in de gevangenissen van Turnhout, Merksplas en Nieuw Dendermonde konden gedetineerden zich inschrijven voor de workshops. De respons was enorm!

De deelnemers leerden hun eigen teksten schrijven, beats maken en performen. Er werd een gezamenlijke song geschreven

en opgenomen. Elke deelnemer kreeg ook de kans om zijn eigen song in te zingen. We stonden versteld van het schrijf- en zangtalent van de deelnemers. Sommigen hadden al notitieboekjes vol songteksten bij de start van de eerste workshop.

In de gevangenissen van Turnhout en Merksplas werkten we samen met Kris Strybos aka Scale, een Belgische MC en beatboxer. In de nieuwe gevangenis van Dendermonde begeleidde rapper en jongerenwerker Fatih De Vos de workshops. Koen Vromman, animatiefilmmaker, maakte met enkele deelnemers een bijhorende videoclip.

Na afloop blikten we samen met de deelnemers terug op de workshops. Telkens kwam naar voren hoe belangrijk muziek voor hen is, hoe muziek hen helpt om hun hoofd leeg te maken, tot rust te komen, hun emoties te uiten en hun situatie even te vergeten.

“
Ik ben heel dankbaar dat dit georganiseerd werd. Het had voor mij veel langer mogen duren. Muziek is mijn ding.

Guts 11

ENKELE DEELNEMERS VERTELLEN*:

GAVIN (20)

“Ik was eerst niet echt geïnteresseerd in de oproep, maar andere deelnemers hebben me overtuigd om mee te doen. Ik ben ook buiten de muren met muziek bezig. Ik vind het leuk om te zingen door een mic en mezelf dan te horen. Ik ben opgegroeid met muziek, mijn vader speelde in een reggaeband. Eigenlijk hou ik van verschillende genres muziek zoals rap, dance, reggae en hiphop. Ik schrijf ook zelf, maar mijn voorkeur gaat uit naar het maken van beats. Schrijven is voor mij zoals ademen, vaak over dagdagelijkse gebeurtenissen. Wat ik schrijf is wat er op dat moment in me opkomt. Als ik buiten kom wil ik verder gaan in de muziek.

Het resultaat van onze GUTS-song is beter dan ik had verwacht. Ik ben vooral blij dat de song nadien op YouTube te horen zal zijn. Zo worden we misschien beroemd! Dat is graaf.

Deze workshop was niet echt een nieuwe ervaring voor mij, maar het overtrof toch mijn verwachtingen. Ik ben heel dankbaar dat dit georganiseerd werd. Het had voor mij veel langer mogen duren. Muziek is mijn ding.”

“
Samen aan een song
werken stimuleert
me en zo leer ik ook
van de anderen.

GODSTIME (GT) (21)

“Ik schrijf me in voor zoveel mogelijk activiteiten. Dit leek me een leuke workshop. Ik hou van muziek, eerder rap en hiphop. Ik deed aan breakdance in mijn kinderjaren. Muziek was vroeger ook al belangrijk voor mij, o.a. gospel in de kerk. Teksten schrijven is echt moeilijk, zeker onder druk. Maar met wat hulp kan ik toch wat op papier zetten. Ik heb er gewoon meer tijd voor nodig. Samen aan een song werken stimuleert me en zo leer ik ook van de anderen. Dit is de beste workshop ever. Het zou helemaal top zijn indien er ook nog wat pizza of frisdrank bij mocht zijn, dat zou het nog beter hebben gemaakt.”

BORIS (18)

“Ik heb constant muziek in zijn hoofd. Ik was direct enthousiast toen ik de oproep zag. Ik dacht wel eerder dat het enkel over luisteren naar rap ging, niet zozeer over zelf rappen.

Muziek is heel belangrijk voor mij. Het doet me de tijd vergeten - passez le temps. Ik heb vroeger al wat songs opgenomen. Ik hou van verschillende genres: rap, hiphop, Arabische muziek, maar ook van romantische ballades. In mijn hoofd creëer ik de teksten. Ik schrijft vooral voor mijn moeder, voor mijn dochtertje van 2 en voor mijn familie. Vooral als ik moe ben, schrijf ik over problemen en over mijn familie. In het begin kende ik niemand, door deze workshop heb ik meer vertrouwen in een paar andere deelnemers. Ik ben heel enthousiast dat ik hieraan kon meedoen en ben echt blij met het resultaat. Het geeft me energie.”

**“
Ik ben heel
enthousiast dat ik
hieraan kon
meedoen en ben
echt blij met het
resultaat.
Het geeft me
energie.**

ARKAN (38)

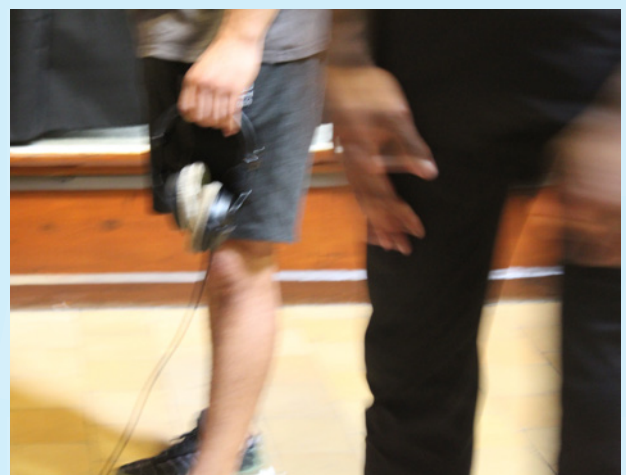
“Ik was meteen geïnteresseerd toen ik de oproep van de workshops zag. Ik ben al meer dan 15 jaar met muziek bezig, ik had een studio en maakte ook beats. Muziek betekent alles voor mij. Ik word er rustig van, kan zo mijn gevoelens uiten. Ik schrijf ook teksten. Alles wat in me opkomt schrijf ik op, soms zit er een thema in mijn hoofd, soms schrijf ik voor andere mensen. Het was echt super om aan deze workshops deel te nemen. Samen met Kris als professional en met de groep ben ik fier op het resultaat. Ik heb ook enkele songs alleen ingezongen. Kris zei dat ik talent heb en er verder mee moet gaan. Mijn artiestennaam is Pegase. Ik wil later terug mijn eigen songs maken. Hoe meer hoe beter van deze workshops. Het doet echt goed. Het free rappen tijdens het toonmoment was super.”

MARK (59)

“Ik heb hier al eerder meegedaan met workshops muziek: beatbox, djembé en wilde dit ook meemaken. Ik heb nog niets met rap en hiphop gedaan. Muziek betekent alles voor mij. Vroeger ben ik lang dj geweest, vooral elektronische muziek, techno, house, ambient, ook wat klassieker. Ik schrijf zelf geen teksten, vroeger wel. Het is moeilijk om over mezelf te schrijven maar bij momenten lukt het. Het werken in een groep is niet altijd gemakkelijk, taal is dikwijls een drempel. Normaal gezien kom je hier weinig in contact met anderen. Door de workshops heb ik weer nieuwe dingen geleerd. Het zou goed zijn mochten we hier binnen meer met muziek bezig kunnen zijn, een muziekstudio in de gevangenis, muziek programmeren via de computer. Het zou veel rust brengen. Meer workshops, free podium, leren schrijven van teksten, verdere opleiding in de muziek, ... Het toonmoment met publiek was echt tof. Zo kunnen we de anderen laten horen dat er talent zit binnen de muren.”

**“
Het zou goed zijn
mochten we hier
binnen meer met
muziek bezig
kunnen zijn, een
muziekstudio in de
gevangenis, muziek
programmeren via
de computer.
Het zou veel rust
brengen.**

**“
Samen aan een song
werken stimuleert
me en zo leer ik ook
van de anderen.**

“

Het toonmoment met publiek was echt tof. Zo kunnen we de anderen laten horen dat er talent zit binnen de muren.”

KENNETH (27)

“Toen ik hoorde van de workshops was ik direct enthousiast. IK dacht dat het meer freestyle zingen ging zijn, niet in groep. Thuis rapte ik vaak met mijn broer. Muziek betekent heel veel voor mij. Weg van de stress. Het brengt me tot rust. IK hou van hiphop, R&B, Afro-latino, pop, rock, jazz maar ook opera. Ik schrijf zelf teksten, dan kan ik mijn emoties onder woorden brengen. Ik heb heel wat bijgeleerd in deze workshops, ook dingen buiten mijn comfortzone. Het samenwerken in groep was leuk; luisteren naar de anderen, leren van elkaar, elkaar beter leren kennen. Ik ben echt tevreden over het resultaat van onze song en ook de clip. Voor de clip mogen dansen en rappen in de gevangenis, echt super! Het zou fantastisch zijn als er artiesten mogen binnenkomen om dan samen met hen muziek te maken. Fatih was top. Hij leerde ons veel bij en bood hulp als we het nodig hadden. Ik wil in de toekomst verder gaan in de muziek. Het was heel fijn om het resultaat van de song en de clip samen te bekijken met iedereen die eraan meegewerkt heeft. Ik ben heel fier op het resultaat. En als dat dan op Youtube komt...super.”

”

“

In deze song had iedereen zijn eigen tekst maar als dat allemaal samenkomt is het echt iets unieks.

GABRIEL (48)

“Muziek is mijn leven. Muziek is alles. Ik heb vroeger met heel wat artiesten gewerkt, als achtergrondzanger. Ik heb een bachelor in ICT, 3D-programmatie. Ik was bij deze workshop vooral geïnteresseerd in het maken van de videoclip, de animatie. Ik had nog niet echt iets met rap gedaan, wel met veel andere muziek. Muziek brengt rust, zet me in een andere wereld, dan word ik heel emotioneel. Ik hou van verschillende muziekgenres: salsa, schlagers, pop & rock, reggae, minder van rap. Dit soort workshops zouden veel vaker moeten georganiseerd worden en voor langere tijd, sowieso veel meer muziek hierbinnen zou beter zijn. Als ik schrijf gaat het over emoties, het is een uitlaatklep, ook teken ik veel. Samenwerken met de jongens was leuk. De meesten kende ik vanop de wandeling of het werk hierbinnen. Ik ben heel blij met het resultaat van onze workshops, zowel de song als de video. Het wordt een MTV-awardwinnende song! Het zou fijn zijn om een eigen cd te maken met songs van het talent hierbinnen.”

HASSAN (31)

“Ik doe mee aan deze workshops om mezelf rust te geven in de muziek, emoties te uiten in de songs. Buiten houdt muziek me bezig. Ik ben Roma en wij zingen veel. Ik hou van zigeuner-muziek, R&B, pop zoals The Weekend en Michael Jackson. Ik schrijf teksten om mijn emoties te uiten. Ik vind dat dit soort workshops veel meer mag gebeuren. Het is makkelijk om een melodie te maken of te vinden, het is wel moeilijker om snel op teksten en woorden te komen omdat het niet direct bij me opkomt. Je gedachten op papier zetten geeft hoop, doet uitkijken naar vrijheid. Het was goed dat het een kleine groep was. We hebben samen aan één nummer gewerkt. Ik had liever nog meer tekst ingezongen i.p.v. enkel 8 bars. Maar de song is goed. De opnames waren waardevol. Ik zou het graag delen met anderen. Ik vond het wel moeilijk om me te concentreren, ik had ook liever individuele opnames gehad, nu waren er te veel mensen om me heen. Het zou goed zijn om meer met muziek bezig te zijn, of een studio te bouwen, of toegang te hebben tot internet en zo muziek te downloaden.”

“

Je gedachten op papier zetten geeft hoop, doet uitkijken naar vrijheid.

EZRA (25)

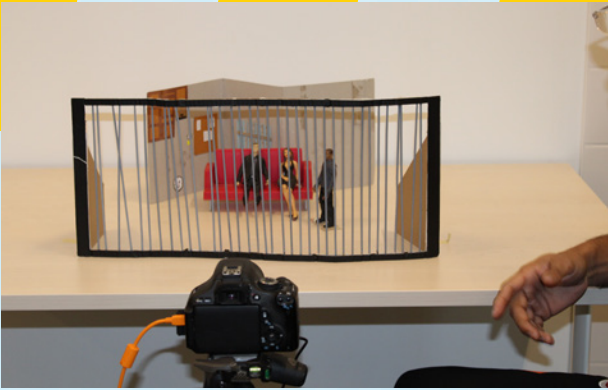
“Ik wilde zeker met deze workshops meedoen omdat ik graag rap en met muziek bezig ben. Ik ben ook een paar keer naar een studio geweest. Ik schrijf al bijna 10 jaar teksten. Zo kan ik me uiten: wanneer het niet lukt met woorden, dan met muziek. Het geeft een soort voldoening als ik aan iets gewerkt heb. Muziek is echt een uitlaatklep, het is een deel van mij, van kleins af aan, altijd ben ik bezig geweest met muziek en dansen. Het maakt me blij en oprecht gelukkig. In deze song had iedereen zijn eigen tekst maar als dat allemaal samenkomt is het echt iets unieks. Ik ben heel tevreden met het resultaat, prachtig. Het is wel jammer dat we op cel niet naar beats konden luisteren om ons voor te bereiden. Mijn muziekkeuze is divers: rap, hip-hop, Tsjetsjeense muziek of gewoon een mooi liedje dat ik hoor en dat goed voelt. Als ik buitenkom wil ik muziek maken en opnemen in een studio.”

“

Het freestyle rappen is voor mij een vorm van therapie. Het is een manier om mijn gedachten te ordenen en mijn emoties te uiten op een manier die ik nooit eerder heb ervaren.

GREGG (25)

“Het freestyle rappen is voor mij een vorm van therapie. Het is een manier om mijn gedachten te ordenen en mijn emoties te uiten op een manier die ik nooit eerder heb ervaren. Ik vind het moeilijk om teksten op te schrijven. Bij het freestyle rappen vloeien de woorden zo uit mijn mond. Het opnemen van mijn eigen tekst gaf me een gevoel van trots en voldoening. Ik kon mijn stem laten horen, zelfs van achter de tralies, en dat voelde als een overwinning.”

“
**Ik kon mijn stem
laten horen,
zelfs van achter
de tralies, en dat
voelde als een
overwinning.**

Deze getuigenissen spreken voor zich: muziek in de gevangenis gaat verder dan entertainment. Het heeft de potentie om levens te veranderen door zelfexpressie, sociale verbondenheid, emotioneel welzijn en persoonlijke groei te bevorderen. Het biedt een lichtpunt in een anders vaak sombere omgeving en kan een belangrijke rol spelen bij het teweegbrengen van positieve verandering in het leven van mensen in detentie. Muziek in detentie biedt kortom niet alleen verlichting en afleiding, maar kan ook een bron van hoop, empowerment en herstel zijn voor degenen die achter de tralies zitten.

Deze workshops werden ook georganiseerd door de andere Europese projectpartners: Jessheim Prison (Oslo, Noorwegen), Changes & Changes (Utrecht, Nederland), Steps (Bologna, Italië), La Fabbrica del Farò (Brindisi, Italië), Associação Form2you (Sintra, Portugal).

Alle rapsongs en videoclips van de verschillende GUTS-partners worden op 15 april 2024 gepresenteerd op een besloten online festival in de Kroksrud gevangenis in Noorwegen. Een onafhankelijke jury bestaande uit lokale rappers, gedetineerden en gevangenispersoneel zal de teksten, liedjes en videoclips beoordelen. Dit festival wordt opgenomen en vervolgens gestreamd in de verschillende partnergevangenissen. Het festival wordt ook uitgezonden op de Noorse gevangenisradio: “Roverradioen”. We hopen natuurlijk met onze Belgische inzendingen in de prijzen te vallen!

 Gutsproject

*de namen van de deelnemers zijn gefingeerd

Drie jaar samenwerken rond misdaad, straf en herstel

De voorbije 3 jaar (2021-2023) werkten we met de Rode Antraciet intens mee aan het sociaal-cultureel project DIALOOG. We bundelden onze krachten samen met 11 Avansa's, De Huizen Vzw, Moderator en vele regionale actoren om samen te werken rond de maatschappelijke thema's 'Misdraad, straf en herstel'.

Vanuit ieders expertise werkten we binnen DIALOOG rond een aantal gemeenschappelijke uitdagingen. Hoe gaat de samenleving om met kwesties als 'misdraad, straf en herstel'? Hoe dagen we burgers uit om hierover te reflecteren, te verdiepen en te komen tot een

genuanceerde dialoog? Hoe kijken we naar daders en slachtoffers? Hoe slagen we erin om een brug te bouwen tussen 'binnen' en 'buiten'. Hoe evolueren we naar een samenleving gericht op herstel?

We spraken de ambitie uit om een draagvlak te creëren voor een samenlevingsmodel waar 'herstel' veel centraler staat bij misdrijven dan louter straffen alleen. We kozen voor een duurzaam traject met inzet van diverse praktijken en contexten om zo een breed publiek te betrekken bij onze uitdagingen. Zo ontwikkelden we de voorbije 3 jaar een breed scala aan activiteiten.

Workshops Poetry Slam waarin gedetineerden en vrije burgers samenwerkten, briefwisseling in de vorm van DIALOOGvliegers, het filmfestival Ciné Détéiné, webinars over straf en herstel, inspirerende sprekers en van gedachten wisselen op een Parlé Détéiné of Prison Talk. De podcast 'Iedereen Levenslang?' met verhalen van ex-gedetineerden en slachtoffers, dialooggroepen waar mensen in detentie en vrije burgers in gesprek gingen over straf en herstel,... Als slotevent van het project organiseerden we met alle partners de herstelconferentie 'Dialoog na conflict' op 23 november 2023. Meer dan 200 deelnemers namen deel aan tal van inspirerende sessies over het brede thema 'herstel'.

Voor een terugblik op dit mooie, intense en uitdagende project legden we 3 collega's die als 'Dialoog-ambassadeur' hebben meegewerkt aan het project een aantal vragen voor:

- **Sabine De Bock**, sport- en cultuurfunctionaris, gevangenis Leuven Centraal
- **Thomas Baeckens**, sport – en cultuurfunctionaris, gevangenis Antwerpen
- **Bjorn Callens**, inhoudelijk medewerker, team beleid & ondersteuning

“

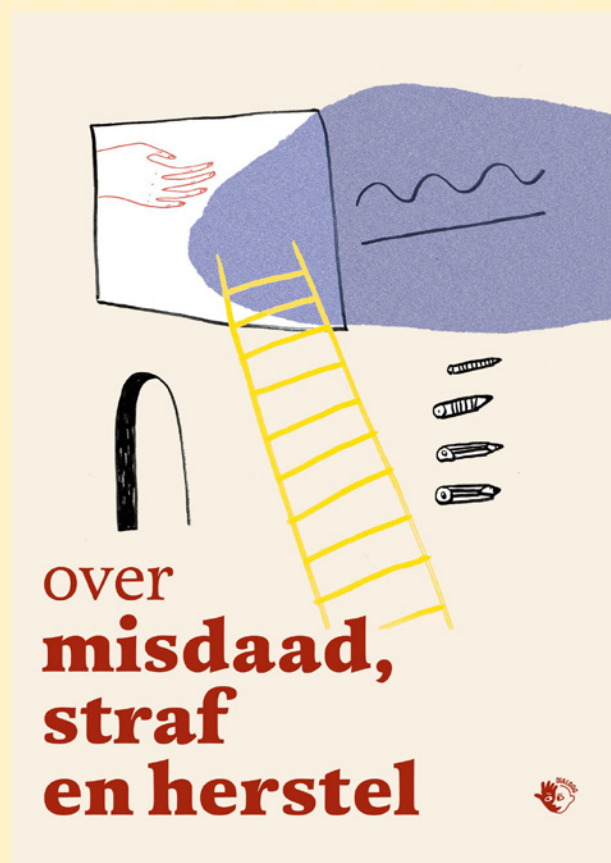
Hoe kijk je terug op jouw ervaring als DIALOOG-ambassadeur gedurende de afgelopen drie jaar? Wat waren de meest inspirerende momenten of activiteiten binnen het project, en wat heb je persoonlijk geleerd of bereikt door jouw betrokkenheid?

Sabine: “Voor mij waren er heel wat boeiende activiteiten die ik mee georganiseerd heb, samen met onze partnerorganisaties. De eerste dialoogvliegers die in volle coronatijd over en weer ‘vlogen’, vanuit schrijfworkshops binnen en buiten de muren, boden hoop met hartverwarmende en persoonlijke boodschappen. De fijne samenwerking met de stadsbibliotheek, zowel in Dendermonde als in Leuven, was exemplarisch. Een heuse expoweek met veel interessant en interactief materiaal, deed stilstaan bij de context van de gevangenis en de manier waarop we (anders) naar straf en herstel (kunnen) kijken. Het gezamenlijke kunstwerk van 1000 handgemaakte origamivogels door mensen in detentie of uit de buurt, was een echte blikvanger. Een panelgesprek ‘(n)Ooit vrij?’ bracht heel wat volk op de been en toonde aan dat perspectief bieden en begeleiding cruciaal is. En tot slot de herstelconferentie, die echt wel een geslaagd event was in vele opzichten: grote belangstelling, boeiende sprekers uit het ruime veld van herstel, krachtige boodschappen en gelegenheid tot netwerken, ...”

Thomas: “Het centrale thema van dit project is herstel. Voor we van start gingen met DIALOOG was dat voor mij een eerder vage term, een containerbegrip ook. Door er drie jaar intensief mee bezig te zijn, heb ik begrepen dat de herstelgedachte eigenlijk een ingesteldheid is. Een manier om met de gevolgen van een conflict om te gaan. Om er actief voor te kiezen niet onmiddellijk door de bril van straf te kijken, maar samen na te denken hoe we kunnen proberen te herstellen wat er stuk is gegaan. Voor slachtoffer, dader én de maatschappij. Hierover in gesprek gaan met veel verschillende mensen, bijvoorbeeld aan de hand van een film of een theatervoorstelling, was voor mij de afgelopen jaren een inspirerende ervaring. Ik herinner me het nagesprek bij de filmvertoning van *The Painter and the Thief* in de gevangenis van Hoogstraten. En de eerlijkheid waarmee mensen in detentie en vrije burgers toen praatten over de gevoelens die de film bij hen losmaakte. Het samenbrengen van uiteenlopende groepen mensen, hen de kans te geven naar mekaar te luisteren en met mekaar te praten, dat is voor mij de kern van DIALOOG.”

”

“
Door er drie jaar intensief mee bezig te zijn, heb ik begrepen dat de herstelgedachte eigenlijk een ingesteldheid is. Een manier om met de gevolgen van een conflict om te gaan.

In de hoop
dat u gewoon es
glimlacht

Bjorn: “Ikzelf heb DIALOOG mee opgevolgd vanuit de kerngroep van het project waar we met de partners de grote inhoudelijke lijnen hebben uitgezet en de regionale netwerken mee hebben ondersteund. Het was heel boeiend om met verschillende organisaties, elk met hun eigen visie en aanbod op een heel constructieve manier te kunnen samenwerken aan één gemeenschappelijk doel: een herstelgerichte samenleving. We hebben veel geleerd van elkaar en zijn als netwerk nog steviger geworden. We zijn heel tevreden dat we vanuit onze werking ook onze bijdrage hebben geleverd om verschillende activiteiten binnen de gevangensmuren mogelijk te maken. Externe burgers binnen de muren brengen voor gezamenlijke activiteiten vraagt extra inspanningen maar de meerwaarde is enorm. Door mensen in detentie en externe burgers in dialoog te laten gaan, worden stereotiepe denkpatronen doorbroken en is er meer begrip voor elkaar. Persoonlijk vond ik het concept van Ciné Détiné hiervoor heel sterk. Een film over een herstelgericht thema brengt op een heel laagdrempelige manier een boeiend gesprek op gang.”

”

“

In welke opzichten denk je dat het project DIALOOG heeft bijgedragen aan het bevorderen van een samenleving gericht op herstel in plaats van louter straffen? Zie je concrete voorbeelden van verandering in de manier waarop mensen praten over ‘misdad, straf en herstel’, zowel binnen als buiten de context van het project?

Sabine: “Ik denk dat er vele ‘zaadjes’ geplant zijn, die mogelijkheden en pistes tot verandering tonen. Stilaan groeit het draagvlak voor een besef dat de oude recepten van hoe we als samenleving omgaan met ‘misdad, straf en herstel’ dringend aan herziening toe zijn. Andere tijden, andere visies, met een meer toekomstgerichte aanpak: kleinschaliger, verankerd, inclusief en menselijker. Waar concepten als transitiehuizen en detentiehuizen voordien nog als een utopie werden weggezet, is er nu meer steun en waardering voor deze alternatieven. Het is ook de opdracht van de ambassadeurs, de partnerorganisaties, ieder die betrokken geweest is bij DIALOOG, om deze ideeën te verspreiden, te duiden en meer slagkracht te geven.”

“

Thomas: “Verzet begint niet met grote woorden / maar met kleine daden,” schreef Remco Campert. Zo kijk ik ook graag naar de invloed van een project als DIALOOG. Ik geloof in de kracht van onze kleinschalige activiteiten binnen en buiten de gevangenis. Die zetten mensen aan het denken en deed hen meningen bijstellen. Op onze herstelconferentie kwamen we met tweehonderd man samen om te luisteren naar stemmen die de herstelgedachte op een bevlogen manier uitdroegen. Dat zijn dan weer 200 mensen die met vernieuwd enthousiasme onze ideeën verder zullen verkondigen! Kleine stappen, maar wel in de goede richting. ‘Jezelf een vraag stellen / daarmee begint verzet // en dan die vraag aan een ander stellen.”

Bjorn: “Ik maak me geen illusies. Voor een drastische switch naar een meer herstelgerichte samenleving is er meer nodig dan projecten zoals DIALOOG. Ook de politieke verschuiving naar meer rechtse conservatieve partijen baart me zorgen, zij pleiten vooral om mensen nog harder en langer te straffen. Tegelijkertijd zijn er positieve tendensen om op een andere manier om te gaan met straf en misdaad: de komst van de eerste detentiehuizen, meer en meer debat over de zinvolheid van de huidige strafuitvoering, ... Ik voel toch een beweging die vastgeroeste systemen echt in vraag stelt en kleine stappen wil zetten naar andere mogelijke benaderingen. En binnen deze nieuwe denkbeweging dragen we met ons netwerk wel zeker ons steentje bij en moeten we blijven strijden voor een meer herstelgerichte samenleving.”

”

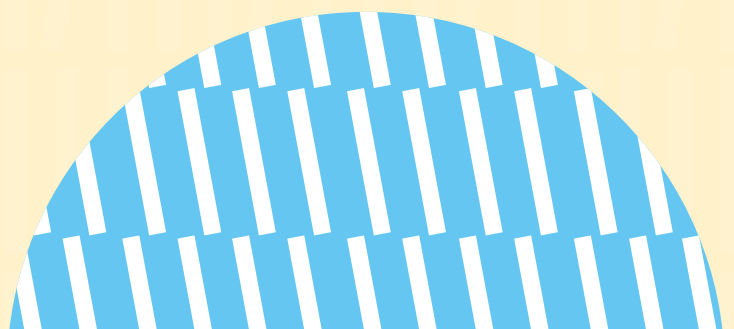

Hoe zie je de toekomst van dit project en zijn impact op de gemeenschap? Wat zijn volgens jou de belangrijkste uitdagingen en kansen voor de verdere ontwikkeling en verspreiding van de principes van dialoog en herstel binnen de samenleving?

Sabine: “Met DIALOOG is een stevige basis gelegd voor nieuwe netwerken rond deze belangrijke thematiek, die ons allemaal aanbelangt. We mogen het niet enkel aan politici overlaten, die zogenaamd weten wat er in de onderbuik van de publieke opinie leeft. Beter is burgers betrekken en hen een stem geven in dit debat. Burgerpanels, dialoogtafels, ...kunnen ertoe bijdragen. Nieuwe praktijken van herstel kunnen we nog meer zichtbaar maken. Zo kunnen ze

inspiratie bieden, als tegenwicht tegen hardnekkige vooroordelen, misvattingen en machteloos laten begaan. De brede verspreiding via allerlei kanalen: sociale media, pers/media, podcasts, publicaties, events, ... is zeker een aandachtspunt. Bestaande partnerschappen en netwerken moeten versterkt worden en hiervoor meer ruimte krijgen. Nieuwe allianties stimuleren, die tegenstellingen kunnen overbruggen, kan tussenschotten wegwerken tussen werelden die elkaar te weinig kennen en waarderen.”

”

“

Externe burgers binnen de muren brengen voor gezamenlijke activiteiten vraagt extra inspanningen maar de meerwaarde is enorm.

Thomas: “We hebben in elk geval beslist om hier niet te stoppen! In heel wat regio’s zijn er nieuwe partnerschappen ontstaan. Tussen organisaties en professionals, maar ook met geïnteresseerde burgers die de afgelopen maanden en jaren aan verschillende DIALOOG-projecten en –trajecten hebben deelgenomen. Dat is een erfenis die we niet links laten liggen. We gaan verder met wat we begonnen zijn. En zo blijven we de boodschap verspreiden. Mensen die deelnamen aan een activiteit, nemen een volgende keer een vriend mee, of een zus. En zo breiden we ons netwerk van herstel uit. Dat is geen lopend vuurtje, maar langzaam maar zeker wint onze boodschap - en dat is er een van nuance en empathie - wel aan kracht. En dat is volgens mij een onmisbaar tegengewicht in een verhardende samenleving.”

Bjorn: “Het project is officieel ten einde maar we hebben met alle DIALOOG-ambassadeurs beslist om verder in te zetten op het thema herstel onder de noemer van DIALOOG. In het voorjaar 2024 komen we alvast met alle partners samen om te bekijken op welke manier we gezamenlijke initiatieven kunnen opzetten. Heel wat regionale netwerken van DIALOOG hebben sowieso beslist om in 2024 binnen hun regio opnieuw tal van sociaal-culturele activiteiten te organiseren zoals gespreksgroepen, filmavonden met nabespreking, workshops Slam Poetry. Tegelijkertijd moeten we waakzaam zijn om het thema herstel niet uit het oog te verliezen want alle partners zijn nog met veel andere projecten en maatschappelijke uitdagingen bezig. Er moeten soms keuzes gemaakt worden en met het wegvallen van het ‘officiële’ project zijn bijvoorbeeld de financiële middelen en beschikbare tijd van DIALOOG-ambassadeurs wat beperkter. Zelf heb ik wel alle vertrouwen dat het DIALOOG-verhaal nog lang niet ten einde is.”

”

 Project DIALOOG

Ook nog in 2023 10 blikvangers sport en cultuur in de gevangenis

sport

Breakdance |

Leuven Hulp

en Leuven Centraal

Eind september 2023 vond in Leuven het WK Breakdance plaats.

Dit inspireerde onze functionarissen in de gevangenissen van Leuven Centraal en Leuven Hulp om een aantal workshops te organiseren. Docent en 'breaker' van dienst was Cedric Van Eesbeeck. Hij maakte de workshops in Leuven Centraal en Leuven Hulp toegankelijk én uitdagend tegelijkertijd. Elke oefening werd door hem voorgedaan en van uitleg voorzien, waarna er ruimte was voor de deelnemers om op muziek te oefenen en feedback te krijgen.

🌐 **WK Breakdance als inspiratie | Leuven Centraal en Leuven Hulp**

The Breakaway & Sportsolid |

Gevangenis Oudenaarde

Na de intensieve training voor de race tegen 'Team Justice', hadden de renners van The Breakaway nood aan een nieuw 'koersdoel'. Welk doel, dat bepaalden ze eind vorig jaar zelf. Zeker is dat hun sportieve ambities voor de eerste keer wetenschappelijk onderbouwd zullen zijn, met dank aan de professionele begeleiding door Sportsolid, een Brugs bedrijfje dat gespecialiseerd is in de begeleiding van duuratleten. Aan de hand van inspanningstests geven zij trainingsadvies op maat, maken trainingsschema's op en volgen deze ook op in functie van de vooropgestelde doelstellingen. De partner bij uitstek dus om de renners in Oudenaarde de nodige support te geven.

🌐 **Renners van 'The Breakaway' steken een tandje bij**

Fitnessopleiding sportfatikken |

Gevangenis Gent

Omdat onze functionaris in de gevangenis van Gent het gevoel had dat ze de sportfatikken inhoudelijk niet voldoende kon ondersteunen, riep ze de hulp in van Lisa. Deze 22-jarige LO-leerkracht gaf naast haar uren al sportlessen in de gevangenis van Dendermonde. Sinds begin 2023 geeft ze haar fitness-expertise ook door aan de sportfatikken in de gevangenis van Gent, zodat zij op hun beurt sportende gedetineerden op een correcte manier kunnen begeleiden.

🌐 [Fitnessopleiding voor sportfatikken in de gevangenis van Gent](#)

Sportaanbod voor senioren |

Gevangenis Brugge

De gevangenis van Brugge heeft er sinds januari 2023 een nieuwe afdeling voor senioren bij: Waardig Ouder Worden in detentie, kortweg WOUW. De afdeling biedt plaats voor tien senioren die elk aangepaste begeleiding krijgen. De bewoners kunnen er werken maar ook samen koken, wandelen, boeken lezen én sporten. De bedoeling bij deze groep is om het uurtje sport zo laagdrempelig mogelijk te maken, zodat mannen met verschillende mogelijkheden er het meeste kunnen uithalen.

🌐 [Sportaanbod voor senioren | Gevangenis van Brugge](#)

Inspiratiedag sportlesgevers

in de gevangenis | Gent

In het voorjaar van 2023 kwamen we in Gent samen met een enthousiaste groep sportlesgevers die actief zijn in de gevangenis. We waren zeer blij om zowel detentiebegeleiders als sportfatikken te mogen verwelkomen die een rol opnemen binnen het sportaanbod. De dag werd afgetrapt door Kenny Van Houcke van FC Younited Belgium. Hij vertelde over de werking van FC Younited en het belang van positief coachen in sociaal-sportieve settings zoals de gevangenis. In de namiddag maakten we tijd voor een informele uitwisseling van uitdagingen en goede praktijken verbonden aan het begeleiden van sportactiviteiten binnen de gevangenis. Heel leerrijk en inspirerend om te horen hoe elke lesgever aan de slag gaat binnen de gevangensmuren. En wat een enorme meerwaarde om zowel de beleving van de gedetineerden zelf als het justitiepersoneel aan bod te laten komen!

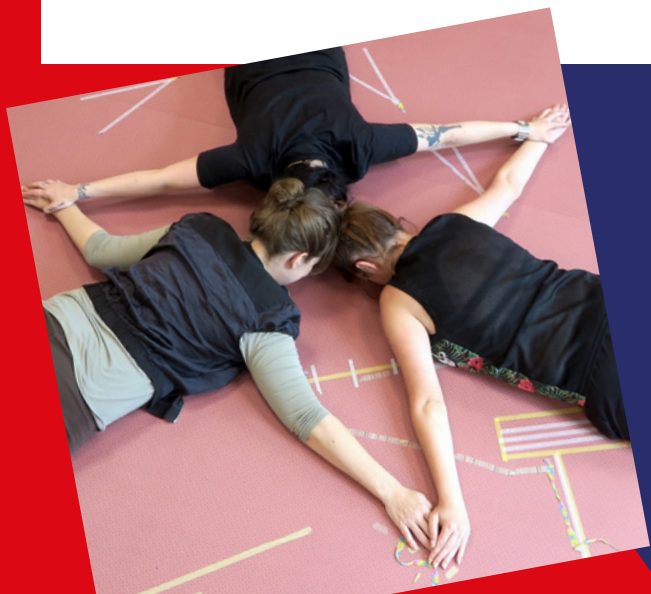

Atelier Interaction |

Gevangenis Haren

In het voorjaar van 2023 zetten onze functionarissen Joëlle en Jelle hun schouders onder 'Atelier Interaction', een participatief traject dat kadert binnen het kunstintegratieprogramma in het nieuwe gevangenisdorp van Haren. Het resultaat van dit project zijn muurschilderingen die iets vertellen over menselijke verhoudingen en de betonnen realiteit van de wandeling op eigenzinnige manier doorbreken. Curatoren Ief Spincemaille en Anouk Focquier nodigden Katrien Oosterlinck uit om de muurschilderingen te ontwerpen. In haar praktijk onderzoekt Katrien hoe we als mensen contact maken met onszelf en elkaar en hoe daar beelden uit ontstaan. In de gevangenis vertaalde ze dit naar ateliers met gedetineerden tijdens hun activiteiten en bezoekenmomenten. Voor de organisatie en coördinatie van het participatieve luik kon ze telkens rekenen op onze functionarissen.

⊕ **Participatief traject 'Atelier Interaction' | Gevangenis Haren**

Studio Filo |

Gevangenis Antwerpen

Filosoferen in de gevangenis? Daar draait Liesbeth Volders haar hand niet voor om! Ze gaf al een hele tijd Nederlandse les in de gevangenis van Antwerpen toen ze met het idee kwam om een korte reeks rond praktische filosofie uit te proberen in de Begijnenstraat. Onder de vlag 'Studio Filo' zetten we samen een pilootmodule op van zes sessies waarin telkens een filosofisch thema – bijvoorbeeld tijd, angst, liefde of eenzaamheid – centraal stond. Het werd een gezamenlijke zoektocht naar wijsheid, waarbij vragen werden gesteld bij antwoorden die al gegeven zijn: de essentie van filosofie!

⊕ **Studio Filo in de gevangenis van Antwerpen**

Afgevoerd | Gevangenis Hasselt

De hele maand november konden bezoekers terecht in de Bibliotheek van Geel voor de expo 'Afgevoerd'. Die toonde het resultaat van artistieke workshops in de gevangenis van Hasselt waar gedetineerden aan de slag gingen met oude, afgevoerde boeken. Onder begeleiding van Evy Kennes maakten ze er een persoonlijk kunstwerk van. De boeken werden zo intieme momentopnames over hoe zij hun dagen in de gevangenis beleven. Een expo over kwetsbaarheid, maar ook over veerkracht. Ter plaatse kon men ook luisteren naar de bijhorende podcast met getuigenissen van de deelnemers.

⊕ **Expo 'Afgevoerd' Kunst gemaakt binnen de muren van een gevangenis i.s.m. bib Geel in Geel - UiTinVlaanderen**

Mail Art | Gevangenissen van Dendermonde en Turnhout

De succesformule die al in een aantal andere gevangenissen tot mooie resultaten leidde, bleek ook in Dendermonde en Turnhout een schot in de roos! Gedetineerden en deelnemers van buiten de muren wisselden kunst uit via briefwisseling. Ze mochten naar hartenlust – maar binnen de grenzen van een klein vakje – tekenen, schilderen of een collage maken rond thema's zoals spel, verbinding, eenzaamheid of hoop. Half mei vond in Turnhout zelfs een kleine expo plaats van de resultaten, inclusief ontmoetingsmoment. De deelnemers kwamen samen om elkaars kunstwerken te bewonderen en uit te wisselen over hun ervaringen.

⊕ **Mail Art Turnhout | Expo & ontmoeting**

⊕ **Mail Art | Gevangenis Dendermonde**

Fictieatelier |

Gevangenis Oudenaarde

Gedetineerden die zelf een kortfilm schrijven én draaien? Dankzij een sterke samenwerking met docent Tom Dupont, vrijwillig begeleidster Charlotte Zweers en een aantal studenten van RITCS School of Arts werd deze tour de force realiteit in de gevangenis van Oudenaarde. Twee jaar lang namen gedetineerden deel aan workshops in het fictieatelier, telkens professioneel begeleid door Charlotte en Tom. Twee van de deelnemers hadden op het einde van dit traject het volledige scenario van hun eigen kortfilm bijeen geschreven. In twee weekends werden de films ingeblikt: geluid, licht, camera, decor, acteerwerk... alles was in handen van de gedetineerden zelf met de nodige support van de RITCS-studenten.

⊕ **Gedetineerden die zelf een kortfilm schrijven...**

DERODEANTRACIET.BE

© 2024

De Rode Antraciet vzw
Geldenaaksebaan 277
3001 Heverlee
derodeantraciet.be

Vormgeving: idearte.be

Niets van deze uitgave
mag zonder toestemming
gekopieerd of gebruikt
worden op andere websites,
in drukwerk of andere media.

Vlaanderen
verbeelding werkt